

NOKTA'dan Haşim Akman'a acilen iletilmesi ricası ile

Soru: Toplu dönüş yapanlar kimler, kaç kişiler? Dönüş yapanlar yalnızca parti yöneticileri mi? Aralarında parti üyeleri de var mı? Toplu dönüşler için kesin bir tarih söyleyebilir misiniz?

Yanıt: 31 Temmuz 1989 tarihinde, TBKP Merkez Komitesi tarafından yapılan açıklama da yurt dışında bulunan parti yöneticilerinin, ülkeye dönme kararı aldıkları duyurulmuştu. Bu açıklamada belirtildiği gibi, partimizin yapacağı yeni bir değerlendirme ve alacağı ikinci bir karara kadar, Mehmet Karaca ve Osman Sakalsız dışında, yurt dışında bulunan bütün parti yöneticilerinin ülkeye dönüşü önümüzdeki 2-3 ay içinde tamamlanmış olacaktır. Bu dönüşler, elbette sadece parti yöneticileriyle sınırlı kalmayacaktır. Partimizin üyesi veya marksist düşünceyi savunan, partimizin görüşlerine yakınlık duyan, ülkemizde komünist hareketin önündeki yasağın kaldırılmasına ve olanaklı en geniş marksist çevrelerin ortak çabalarıyla, yasal bir komünist partisinin kurulması çalışmalarına katkıda bulunmak isteyen politik göçmenler de bu dönüşe katılacaklardır. Bu nedenle önümüzdeki aylarda, zaten bir süredir başlamış bulunan politik göçmenlerin ülkeye dönüş hareketinin, daha da hızlanacağını söylemek sanırım yanlış olmaz.

Parti yöneticilerinin ilk grubu, Eylül ayının ortalarında dönmek üzere hazırlıklarını tamamlamaktadır. Bu grubun içinde Merkez Komitesi üyeleri Erdal Talu, Şeref Yıldız, Ahmet Kardam ve Mehmet Bozışık bulunmaktadır. Ayrıca değişik B. Avrupa ülkelerinden 11 kişi, bu grupla birlikte ülkeye dönmek için girişimde bulunmuşlardır. Ancak bu kişilerin tamamının konsolosluklardan seyahat belgesi alıp alamıyacakları henüz kesinleşmediğinden, tam bir sayı vermek bugün için olanaklı değil. Sanırım önümüzdeki günlerde, işlemlerini tamamlayanların ken-dileri de, dönüşleriyle ilgili olarak basına ve kamuoyuna açıklamalar yapacaklardır.

Soru: Toplu dönüş eyleminden ne amaçlanıyor?

Yanıt: Bugün ülkemiz Türkiye, derin sosyal, ekonomik, politik sorunlarla karşı karşıya. TBKP, daha önce de açıkladığı gibi, hiçbir politik partinin tek başına, bu sorunların üstesinden gelebilmesinin olanaklı olmadığı görüşündedir. Bu durum, ülkemizde varolan bütün politik akımların ve halkın, sorunların çözümüne daha aktif katılmasını zorunlu kılıyor. Bunun yolu ise, ülkemizde gerçekten çoğulcu, açık, katılımcı, sivil ve demokratik bir rejimin varolmasından geçiyor. Öte yandan, barış, özgürlük ve hümanizm ülkülerinin giderek güçlendiği, bilim, akıl ve sağduyu çağı olan günümüz dünyasında, Türkiye'nin katıldığı bütün uluslararası platformlarda, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü üzerindeki yasaklar ve insan haklarının çiğnenmesi nedeniyle sürekli eleştirilmesi, sürgit devam

edemez. Ülkemizin saygınlığına düşürülen gölge, Türkiye'nin ulusal onuruna ve çıkarlarına büyük zararlar veriyor, birçok uluslararası sorunda onun yalnız kalmasına yol açıyor.

Biz, yaş aklar, askeri darbeler, hapisler, sürgünler biçiminde süregiden "modern" Türkiye tarihinin artık değişmesi gerektiğine inanıyoruz. Bunun için ülkemizin önünde, demokrasi yolundan yürümekten başka bir seçenek yoktur. Biz yasallaşmak, açık politik faaliyette bulunmak, Türkiye'nin demokratikleşmesine ve yaşamsal sorunlarının çözümüne kendi katkımızı özgürce yapmak, ülkemizde demokrasi kültürünün ve bilincinin gelişmesine yardımcı olmak istiyoruz. Yeni geri dönüşlerin amacı, TBKP önderleri Sargın ve Kutlu'nun başlattıkları bu süreci ^{devam} ettirmek, birçok hükümet yetkilisinin ve siyasi parti temsilcilerinin, yaptığı açıklamalarla da artık fazla bir ömrünün kalmadığı belli olan yasakların kaldırılması ve sorunun demokrasi ve sağduyu temelinde, bir an önce olumlu bir politik çözüme ulaşmasına katkıda bulunmaktır. Haklı ve meşru bir talebimiz olan, açık politik faaliyette bulunmak, demokrasi mücadelesine ve ülkemizde geniş marksist çevrelerle birlikte yasal, çağdaş bir komünist partisinin kurulması çalışmalarına katılmak için yeni bir adım atmaktır.

Soru: TBKP Başkan ve Genel Sekreterinin 2 yıldır tutuklu bulunduğu dikkate alınırsa "toplu dönüş" eylemini amaca uygunluk açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yanıt: Biz Kutlu ve Sargın'ın, gerek Devlet Başkanı ve Başbakan'ın, gerekse diğer hükümet yetkililerinin, müteaddit defalar 141-142'nci maddelerin kaldırılacağı ve komünist partisinin legal olanak kurulabileceği yönünde yaptıkları açıklamalara rağmen ve yasada tutukluluk hali için sayılan gerekçelerin hiçbirinin (delilleri yok etme veya kaçma) söz konusu olmadığı açıkça ortada iken, hala tutuklu olarak yargılanmaya devam edilmesini, hukuk ve adalet duygusuyla bağdaşmaz bir tutum olarak görüyoruz. Bu durum, yarın suç sayılmayacağı açıklanmış bir fiilden dolayı, TBKP önderlerini peşinen cezalandırmak anlamına geliyor. Bize göre Türkiye'deki koşullar, Sargın ve Kutlu'nun ülkeye dönüşünden bu yana yukarıda değindiğimiz amaç doğrultusunda, yani Türkiye'nin demokratikleşmesi yönünde daha da elverişli hale gelmiş ve olanaklar artmıştır. Onların ülkeye dönüşleri, partimizin amaçlarını basında ve mahkeme kürsüsünde açıkça ortaya koymaları, bu dava etrafında gerçekleşen ulusal ve uluslararası dayanışma, ülkemizde demokrasi güçlerinin özgürlük ve insan hakları uğrunda yürüttükleri özverili mücadele, halkımızın giderek artan desteğini kazanmış, gerçekçi, sağduyu sahibi ve demokrasiden yana bütün politik güçleri etkilemiştir. Bunu anlamak için 16 Kasım 1987 tarihinde hükümet yetkililerinin yaptıkları açıklamalar ile, bugünkü tutumlarını karşılaştırmak yeterlidir.

Sargın ve Kutlu'yu yargılayan DGM, bu gelişmeleri dikkate almaz görünüyor. Ancak biz, mahkemenin bu gerçeklere, uzun süre göz kapaı mayacağını düşünüyoruz.

Soru: Günümüz koşullarında TBKP'nin yasallaşmasını ihtimal dahilinde buluyor musunuz?

Yanıt: Bu ihtimalden öte, bir gereklilik ve demokrasinin olmazsa olmaz bir koşuludur. Sizin de bildiğiniz gibi, 141-142'nin kaldırılması ve komünist partisinin yasallaşması, ülkemizde uzun bir süredir canlı bir tartışma konusudur. Çeşitli devlet ve hükümet yetkilileri, değişik siyasal parti temsilcileri, sendikalar, meslek odaları ve kuruluşlar görüş açıkladılar. Basında bu konuda değişik kamuoyu yoklamaları yayınlandı. Türkiye'de bugün, komünist partisinin yasallaşmasına açıkça karşı çıkan hemen hemen hiçbir politik güç kalmamıştır. Hükümet çevreleri komünist partisinin kurulması önündeki yasal engelleri kaldırmaya hazırlandıklarını birkaç kez açıkladılar. Yayınlanan kamuoyu yoklamalarında, komünist partisinin yasal olarak kurulmasını isteyenlerin oranı sürekli yükselmektedir. Bizce bu konuda, ülkemizde geniş bir mutabakat oluşmuştur.

Soru: TBKP'lilerin bu toplu dönüşü herhangi bir tepkiyle karşılaştı mı?

Yanıt: Biz, B. Avrupa ve Türkiye'de, varolan bütün politik partilere, insan hakları örgütlerine, demokratik kuruluşlara, basın-yayın organlarına, uluslararası kurumlara ve Türkiyeli değişik sol akımların temsilcilerine başvurarak, dönüş kararımızın nedenleri ve amacımız konusunda onları bilgilendiriyoruz. Destek ve dayanışmalarını istiyoruz. Bizimle aynı politik görüşleri paylaşmasalar da, bugüne kadar ilişki kurduğumuz çevrelerden olumsuz bir tepki almadık. Tersine, demokrasi ve insan haklarını savunma temeli nde, bize yönelecek olumsuz bir uygulama karşısında dayanışma içinde olacaklarını ifade ediyorlar.

Soru: Yurt dışında değişik siyasal görüşlerden pek çok politik göçmen bulunuyor. Hep birlikte dönüş için herhangi bir girişiminiz oldu mu?

Yanıt: Yurt dışında değişik politik hareketlerin üyesi veya bağımsız çok sayıda politik göçmen bulunuyor. Bunlar, birçok kere bir araya gelerek ülkeye dönüş sorununu tartıştılar. Ancak, değişik politik görüşlere sahip bu geniş yığın içinde, yaşamlarına ve politik mücadelelerine ilişkin olarak farklı değerlendirmelerin ve önceliklerin olması doğal. Ayrıca bunların yasal konumları da, yargılandıkları ceza maddeleri, mahkumiyet ve vatandaşlık durumları açısından farklılıklar gösteriyor. Bu nedenle politik göçmenlerin hep birlikte dönüşü gerçekçi bir beklenti değil. Genel olarak, Türkiye demokratikleşme yolunda adım attıkça, politik göçmenlerin ülkeye dönüşünün de hızlanacağını söylemek mümkün. Zamanlaması, biçimi değişmekle birlikte, geri dönüş elbette sadece TBKP'lilerle sınırlı bir olgu değildir ve olmayacaktır.

Soru: Tutuklu bulunan TBKP yöneticileri için uluslararası dayanışmanın giderek azaldığı görülüyor. Bu toplu dönüş için uluslararası dayanışma yeniden harekete geçecek mi?

Yanıt: TBKP yöneticilerinin tutuklu yargılanmalarıyla ilgili olarak, uluslararası ilgi ve dayanışmanın azaldığı yolundaki değerlendirmeniz bizce gerçeği yansıtmıyor. Birbuçuk yıldır devam eden yargılamada, uluslararası gözlemcilerin katılmadığı tek bir duruşma olmamıştır. 141-142'nin kaldırılması, Sargın ve Kutlu'nun tutuklu olarak yargılanmalarına son verilmesi ve komünist partisinin yasal olarak kurulmasının önündeki engellerin kaldırılması, bu süre içinde bütün uluslararası platformlarda, Avrupa Parlamentosu'nun oturumlarında sürekli dile getirilen bir talep olmuştur. AT-Türkiye Parlamento Karma Komisyonu'nun *Avrupalı üyelerinin aldığı kararda, çalışmaların sürmesi* ve Türkiye-AT ilişkilerinin devamı için, çözülmesi gereken 5 konu arasında bu talepler açıkça yer almıştır. Bu tutum, komisyon üyesi Hristiyan-Demokrat ve Liberallerden, Sosyal-Demokrat ve Komünistlere kadar, bütün politik eğilimlerin ortak kararı ve yaklaşımıdır. Bizim dönüşümüzle uluslararası dayanışmanın harekete geçip geçmeyeceği sorunu ise, bize takınılacak tutum ile bağlıdır.

Milliyet Gazetesinin Sorularına Yanıtlar

Uluslararası sosyalist hareket

Soru 1- Geçmişte uluslararası komünist harekette yaşanan bölünmenin tarafları(Sovyetler Birliği ve Çin Komünist Partileri)şimdi kendi tarihlerini ve özellikle 60'lı ve 70'li yıllardaki politikalarını çok farklı değerlendiriyorlar.Bu eleştirel yaklaşımlar temelinde geçmişteki bölünmelerde bir tarafın haklı öbür tarafın haksız olduğunu söylemek kanımızca olanaklı değildir.Objektif bir tarih araştırması her iki tarafın da hem haklı hem haksız yanları olduğunu ortaya çıkaracaktır,sanıyoruz.Ama geçmişte başka politik hareketler gibi bizim de bu konuda tek taraflı tutum aldığımız açıktır.Şimdiki yaklaşıma,gerek dünyada gerekse Türkiye'de çok olumlu sonuçlara yol açacaktır ve bizce bütünüyle desteklenmektedir.

Soru 2-Geçmişte uluslararası komünist hareketteki bölünmeye göre tutum alınıyor,sosyalist ülkelerin başarıları buna göre değerlendiriliyordu.Bunun sonucunda bir grup sosyalist ülkeⁿⁱⁿ başarıları abartılıyor ve bu ülkelerdeki uygulama^{ya da bir grup} idealize ediliyordu.Oysa tek bir^{rümünü} ülkedeki uygulamaların iyi ya da en kötü diye sınıflandırmak olanaklı değildir.Sosyalist uygulamaların geçmişi ve bugünü çok renkli bir çeşitlilik göstermektedir ve bu^{özellik} daha da artmaktadır.Öteyandan sosyalist ülkeler,özellikle Sovyetler Birliği ve Çin,geçmiş uygulamalarını son derece eleştirel bir şekilde gözden geçirmektedir.Önemli olan bizim bütün sosyalist ülkelerin doğru uygulamalarından öğrenme ve yanlışlarından ders çıkarma yeteneğini geliştirebilmemizdir.Doğrunun ölçütü, gelişmenin insan yararına olmasıdır.

Soru 3- Üçüncü Enternasyonal'in statüsü^{zaten} tek bir dünya partisi ve onun^{değişik} ülkelerdeki ulusal seksiyonları şekil-
deydi.Merkezi Moskova'daydı.Bu statüye göre tek tek ülkelerin partileri Yürütme Komitesinin direktiflerini yerine getirmekle yükümlüydü.Bu statünün nesnel temeli^{nde} doğrudan bir dünya devrimi anlayışı,böylesi bir beklenti ve buna uygun bir stratejiydi.^(yatıyordu. Nesnel durum zaten böyleydi. Africa)Bundan bağımsız olarak Stalinci uygulamalar kardeş partiler arası ilişkileri deforme etmiştir.

Bu anlayışın izlerinin Üçüncü Enternasyonal dağıldıktan sonra da belli bir ölçüde sürdüğü doğrudur. Bütün Avrupa komünist partilerinin katılmasıyla 1976'da yapılan toplantı da, partiler arası ilişkilerin bağımsızlık, eşitlik ve içişle-
rine karışmama temelinde yürütülmesi onaylanmıştır. Bizce bu) ^(anlayış)
kardeş partiler arasındaki ilişkilerin gelişmesi için iyi
bir temeldir. ^{Elbette} Bu ilkeler bizim sosyal demokrat ve diğer parti-
lerle ilişkilerimiz için de geçerlidir. ^{ntılı bir analizi gerektiren}
Soru 4-Sayılan olayların her birinin ayrı, somut tarihsel
nedenleri olmakla birlikte, bunlar iki sistem arasındaki
çatışmanın tek belirleyici kıstas olduğu, her iki tarafın da

dünyaya böyle baktığı bir dönemin ürünüdür. Günümüzde ise,
Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler dünya politika-
sından bu anlayışı uzaklaştırmaya, bütünsel ^{lık kazanan} dünya ^{mızda,}
anlaşmazlıkların politik yollardan çözülmesi anlayışını ege-
men kılmaya çalışıyorlar. Gerek devrim, gerekse karşı devrim
ihracının olanaksız kılınması bu sürecin derinleşmesi ile
gerçekleşecektir. [İkinci Dünya Savaşı sonrasında emperyalist
ülkelerin bağımsız ülkelerin iç işlerine silah zoruyla karış-
masının, açık işgallerinin, kanlı darbeleri desteklemelerinin
örnekleri sayılamıyacak kadar çoktur.]

Soru 5- Marks, Engels ve Lenin'in teori ve pratik açısından
özel rolleri, belirttiğiniz gibi, soldaki bütün gruplarca be-
nimseniyor. Bizce saydığınız liderlerin her birinin kendi
somut koşulları içinde değerlendirilecek, derece derece
farklı katkıları ve başarıları olmuştur. Aynı şekilde derece
derece farklı hata ve eksiklikleri de söz konusudur. Bizim
bu yaklaşımımız hem başka ülkelerdeki, hem kendi ülkemizdeki
bütün devrimci liderleri değerlendirmede esastır. Biz kimse-
yi tarihten silme ya da tek yanlı değerlendirme yanlısı deği-
liz.

Soru 6-Biz bu süreçleri açık destekliyoruz. Bizce bu süreç-
ler dünya barışını güçlendirecek, çevre kirlenmesi gibi
global sorunların çözümünü kolaylaştıracak, dünya çapında
demokratikleşme süreçlerine katkıda bulunacak, sosyalizmin
çekiciliğini artıracaktır. Bu reform süreçlerinin kapitalist
dünya içinde de etkileri olacağı tartışılmaz. Bizce bütün
bunların sonucu olarak, bu değişim süreçleri, 21. yüzyıla
girerken dünya ^{bir anlamda,} çapında (yeni bir rönesansın yaşanmasına
yolaçabilir,

Soru 7- ^{Belirli bir anlamda,} Sosyal demokratlar da içinde bütün sol için geçerli bir krizden sözedilebilir. Bu, solun hızla değişen dünyanın gerçeklerine uymayan eski konseptlerinin, programlarının bir krizidir. Başka bir deyişle, solun kendini yeni koşullara uygun şekilde yenileme arayışlarının bir ifadesidir bu kriz. Bir önceki soruya verdiğimiz yanıtta belirtildiği gibi, sosyalizm dünyası bu krizi aşma yoluna girmiştir. Kapitalist ülkelerdeki komünist ve sosyal demokrat hareketler, bir bütün olarak sol kendini yenileyebildiği ölçüde, yeni sorulara ^{yeni bir anlayışla,} gerçekçi yanıtlar getirebildiği ölçüde bu dönem geride kalacaktır.

Soru 8- Bunun temel nedeni dogmatizmdir, dar sınıfsal bakış açısıdır. Marksistler çevre sorunu ve öteki genel insanlık sorunlarının ancak sosyalizmin kurulmasıyla ^(dogrudan) çözülebileceğini varsayarak, bu sorunlara gereken dikkati vermediler. Bu da dünya devrimi anlayışından bağımsız değildi. İnsanlığın varlığını sürdürmesinin güvencesi olarak bu sorunların çözülmesi için bugünden her türlü çabanın gösterilmesi gerekiyor.

Geçmişin Değerlendirmesi ve Yeni Dönem

Soru 1- Elbette bilimsel ^{araştırmaya} ve parti içinde geniş tartışmaya dayalı bir değerlendirme henüz yapılmış değil. Bunun eksikliğini duyuyoruz. Partimiz iki partinin birleşmesinden oluştuğu için, ^{zorunlu olarak,} bu değerlendirmenin boyutları çoğalıyor. Ayrıca biz kendi geçmişimizi bütün solun geçmişinden bağımsız ele alamayacağımızı da biliyoruz. Ama TİP-TKP birleşme sürecinde bu konuda ilk yaklaşımlarımız belirginleşmiştir. Geçmişle ilgili şu önemli hatalar ^{imiz,} sayılabilir: Dar, ^{mek,} sektör politikalar izlemek, halkın, emekçilerin, öteki demokratik güçlerin çoğunluğu ile birlikte ilerleyebil ^{meye olanak aşan,} politikalar geliştirememek, gerçekçi hedefler belirleyememek, politikamızı neden ^{mek,} yana olduğumuzdan, ne istediğimizden çok neye karşı olduğumuza göre, yani olumsuzdan çıkarak saptamak... Şimdi politika oluşturmayı, politik çalışmayı başa almaya, örgütsel ve teorik çalışmayı buna bağımlı kılmaya, politikamızın bilimsel, kültürel, ahlaki temellerini güçlendirmeye belirleyici önem veriyoruz. Böylesi bir yaklaşım bizi kaçınılmazlıkla teoride dogmatizmden yaratıcı arayışa, örgüt içi yaşamda otoriterizmden demokratizme yönlendiriyor. Öteyandan hakikatin tekelinin bizde olduğu, sol içinde öncü bir role sahip olduğumuz ve enternasyonalizmin tek taşıyıcısı olduğumuz gibi iddiaları bir kenara bırakmış

olmamız,şimdi sol güçler arasında yapıcı ilişkilerin gelişmesi ne katkıda bulunma olanağımızı artırmaktadır.

Soru 2- Kanımızca Türkiye`de Kürt sorunu ile ilgili bütün taraflar artık şu gerçekte birleşebilir:Bu sorun zorla,şiddetle çözülemez.Önce soruna politik çözüm bulma konusunda net bir tutum gereklidir.Bunun için herşeyden önce devlet terörüne son verilmeli,Kürt halkının varlığı tanınmalı ve Kürt ulusal hareketinin legalitesi sağlanmalıdır.Bunlar bir diyalog ortamını hazırlayacaktır.Sorun barışçı,demokratik,adil bir çözüme ancak diyalogla kavuşturulabilir.Bizce kalıcı bir çözüm için Kürt halkının,Birleşmiş Milletler ilkelerinde de yer alan,kendi kaderini tayin ve gelişme yolunu seçme hakkı tanınmak zorundadır.Bu,iki halkın demokratik bir devlet içinde birlikte yaşaması için vazgeçilmez önkoşuldur. Kendi görüşlerini ^{yasal olarak} kamuoyuna açıklama hakkına sahip olmayan örgütler hakkında burada değerlendirme yapmayı doğru bulmuyoruz.

Biz hiçbir Kürt örgütüne önyargılı yaklaşmıyoruz,Bütün taraflarla diyalogtan yanayız ve Kürt ulusal sorununun barışçı,demokratik ve adil çözümü yönündeki her girişimi destekleyeceğiz.

Soru 3-Şu anda yeni bir askeri darbe ihtimalini fazla gerçekçi görmüyoruz.12 Eylül döneminden çok sancılı da olsa bir çıkış yaşanmaktadır.Ama bu istikrarlı bir durum anlamına gelmiyor. Hükümet ⁱⁿ antisosyal,dış borçları biteviye artıran ekonomik politikada ısrar etmesi,demokratikleşmenin genel af,141,142`nin kalkması <sup>Kürt sorununun çözümü</sup> gibi temel sorunlarına duyarsız kalması ve üçte birlik seçmen desteğini iktidar olmak için yeterli görmesi,istikrarsızlığı artıran faktörlerdir.Fakat 12 Eylül`den bütün olumsuz sonuçlarıyla,daha köklü kurtulmanın olanakları da vardır.Bunun yolu bütün demokratik güçlerin diyalog ve işbirliği,sorunların çözümü için ulusal çapta geniş ^{bir} mutabakat ın oluşmasıdır.Sol güçler burada gerçekçi bir politika ile hızlandırıcı bir rol oynayabilirler.Biz bu konuda iyimseriz.

Soru 4- Dünya çapında,henüz geri dönüşsüz ve kesin bir anlamda olmasa da,nükleer silahlanma ve yumuşamaya yönelik bir eğilim öne çıkmaktadır.Uluslararası ilişkiler sisteminde çıkarların karşılıklı uyumuna dayalı,demokratik bir işbirliği sistemi yönünde bir yenilenme,yavaş da olsa başlamıştır.Bunlar hemen bire bir yansımaya da,süreç içinde Türkiye`de de olumlu etkiler yaratmaktadır.

Soru 5- Türkiye kapitalist bir ülke. Elbette ülkenin ekonomik gelişme düzeyinin saptanması önemli, ama bizce politik stratejinin bu saptamanın doğrudan uzantısı olarak belirlenmesi yanlıştır. Burada bir dizi faktör dikkate alınmalıdır. Bugün TBKP'de birleşmiş olan iki parti, geçmişte farklı dönemlerde farklı değerlendirmeler yapmışlardı; ama bugün partimiz Türkiye'nin önündeki adımın bir devrim değil, demokratikleşme olduğunu belirtmektedir. Sözkonusu olan barış ve demokratik yenilenme, kapitalizm çerçevesindeki, ^{demokratik} bir alternatiftir. Kaç aşamadan geçilerek sosyalizme varılacağı, sosyalist devrimin somut nasıl gelişeceği bugünden söylenemez. Ama sosyalizm barış, demokrasi, insan hakları, sosyal adalet, ulusal egemenliğin korunması, kültürel yenilenme, kadın ^{özgürlüğü}, çevrenin korunması için ve ulusal baskıya karşı mücadelelerin, girişim ve hareketlerin sonucu ve çoğunluğun seçimi olarak doğacaktır.

Soru 6- Biz ilkesel olarak şeriat düzenine karşıyız, laikliğin savunucusuyuz. Laikliği Türkiye'nin en önemli kazanımlarından biri olarak görüyoruz. İslam hareketleri çok çeşitli ve farklı bir yelpaze oluşturuyor. Bunlar arasında Suudi sermayesiyle işyapan ve iktidar partisinin ^{de} yuvalanmış sermaye çevrelerinin yönlendirdiği gerici çevrelerden, antiemperyalist çıkışlar yapan gruplara kadar çok farklı akımlar vardır. Bunlar arasında bir arayış içinde olanlar ^{da} vardır. Aydın dindarlar burada önemli bir rol oynamaktadır. Biz İslamda reform ve yenilenme yönündeki arayışları destekleriz. Barış ve demokratik yenilenme alternatif programımızın hedefleriyle çakışan yaklaşımlar savunan İslam hareketleri ^{ix} bu konularda işbirliği yapmaktan yanayız. Elbette demokrasinin gereği olarak, bir çok demokratik güç gibi biz de 163, maddenin kalkmasını savunuyoruz, bunun laiklikle gelişmediğini düşünüyoruz.

Soru 7- Bugün geçmiş yıllardan farklı bir dünyada yaşıyoruz. Artan bir uluslararasılaşma her alanda sözkonusudur, entegrasyon süreçleri nesnelliğini kanıtlamıştır. Karşılıklı bağımlı ^{lik eğilimi artan} bir dünya ^{miz var.}. Biz bu durumda bütünsel bir Avrupa politika sı izliyoruz. Atlantikten Urallara kadar Avrupa ortak evimiz olmalıdır, anlayışını benimsiyor ve ^{Türkiye'nin} gerek AT ile gerekse Comecon ile ilişkilerini karşılıklı çıkarların uyumu temelinde geliştirmeyi öngörüyoruz. Türkiye dünyadan, Avrupa'dan yalıtılmamalıdır. Eskiden farklı olarak Türkiye'nin Avrupa Topluluğundan yararlanabileceğini ve yararlanması gerektiğini düşünüyoruz. AT üyelik sorununun somut çözümünde, üyelikten doğacak zararların en aza indirilmesi ve yararların artırılması için somut politika-

Sorun bu yönüyle enine boyuna tartışılmalıdır.

lar geliştirilmelidir. NATO sorunu farklıdır. Ekonomik entegrasyon süreçlerinden farklı olarak, askeri ittifaklar nesnel bir zorunluluk değildir. NATO emperyalist bir örgüttür, NATO üyeliği Türkiye'nin bütün sorunlarını ağırlaştırmaktadır. Geçmişte politikamız yalnızca NATO'dan çıkmak üzerine kurulmuştu. Oysa Türkiye NATO üyesi olmasa da çıkacak bir nükleer savaşta kül olacak ^{ilk} ülkeler arasındadır. Bugün sorun nükleer savaş tehlikesini ortadan kaldırmak, silahsızlanmaya ulaşmak için, NATO ve Varşova paktları arasındaki askeri dengeyi adım adım azaltmak, bütün tarafların güvenliğini dikkate alarak silahsızlanma sürecini derinleştirmek ve giderek her iki paktın birlikte kaldırılmasının koşullarını hazırlamaktır. Halkımızın özlemi NATO'suz Türkiye, bloksuz bir dünyadır.

Soru 8- Bugünkü aşamadaki mücadele çizgimiz ^{in amacı,} rejimi ve toplumsal yaşamın tüm alanlarını demokratikleştirmek, Türkiye'yi Amerikan emperyalizminin militarist politikasının aracı olmaktan çıkarmak, barışın korunmasına, genel insanlık sorunlarının çözümüne ve uluslararası ilişkilerin demokratikleştirilmesine katkıda bulunan bir duruma getirmek ^{for,}. Bu amaca ulaşmak için demokratik güçlerin diyalog ve işbirliğini geliştirmesi, bu çerçevede sol güçlerin toplumdaki ideolojik, politik, kültürel etkisini artırması, bireylerin, toplumsal grupların ve halk kitlelerinin dinamizminin harekete geçirilmesi ^{ve gereklidir,} (Politik mücadeleden şiddetin, kaba kuvvetin dışlanmasını sağlayacak yeni, demokratik bir politik kültürün yerleşmesi için her çabayı göstereceğiz.

Soru 10- Bir önceki soruda değindiğimiz demokratik politik kültür sosyalizme barışçı geçiş için de elverişli koşullar hazırlayacaktır. Sosyalizme barışçı geçişi gerek insancıl amacımıza uygun olduğu, gerekse günümüzün dünya ortamına, politik kültürüne, yeni düşünce tarzına uygun olduğu için savunuyoruz. Ama bu yalnız bizim isteğimize bağlı olarak ^{ve kendiliğinden} gerçekleşmeyecektir. Barış ve demokratik yenilenme çizgimiz sosyalizme barışçı geçişi çok yönlü hazırlama, bu yolu kazanma çizgisidir aynı zamanda.

Soru 9- Politik göçmenlerin ülkeye dönüşünü destekliyoruz. Bütün demokratik güçleri politik göçmenlerin özgürce ülkeye dönmesi için dayanışmaya çağırıyoruz. Dönenlere karşı alacağı tutum, hükümetin demokrasi anlayışı konusunda yeni bir sınav olacaktır.

Soru 11- Kuşkusuz cumhurbaşkanlığı seçimi yaklaşıncı, o günkü

somut koşulları dikkate alan bir değerlendirme yapıp, somut bir tutum alacağız. Ama herhalde ikiden fazla aday sözkonusu olacaktır. Biz bütün partilerin ve ulusun saygısını kazanmış, demokrasive bağlı bir kişinin cumhurbaşkanı seçilmesini isteriz.

Soru 12- Günümüzde bütün partiler, ancak günümüzün gerçeklerine, kapitalizmin değişen koşullarına, nükleer-uzay çağının gereklerine ayak uydurabildikleri, bunlara uygun konseptler geliştirebildikleri ölçüde kalıcı olurlar. Özal bu yeni koşullara uygun sağcı konseptler geliştirmeye çalışıyor. Demirel ya Özal'ın yolunu izleyerek

ya da demokratik yanı ağır basan yeni konseptler arayarak kalıcı olmaya çalışacaktır. Bu ikincisi, bütün öteki demokratik güçlerle diyalog ve işbirliğini gerektirir. Biz kendi programatik hedeflerimizin bir bölümüyle bile olsun paralellik gösteren bütün politikacılarla işbirliğinden yanayız.

Soru 13- Mart 1989 daki yerel seçimlerde amacımız en geniş sol güçlerin birlikte davranmasını sağlamaktır. Önemli olan solun sahip olduğu potansiyeli eksiksiz değerlendirebilmektir. Sol güçler ya birlikte demokratik bir aday destekleyebilirler, kimi yerlerde sosyalist adaylar gösterebilirler. Her yerde ne yapılacağına o bölgedeki en geniş sol güçlerin birlikte karar vermesini sağlamak önemli bir başarı olacaktır. TBKP olarak aday çıkarmayı düşünmüyoruz. Her yerde solun tutumunu destekleyeceğiz.

Soru 14- Her iki parti de demokrasi mücadelesinde önemli rol oynayan güçlerdir. Elbette sosyal demokrasinin ikiye bölünmüş olması bir zayıflıktır. Biz her iki partiyle de diyalog ve işbirliğinden yanayız. Her iki partinin de farklı alanlarda güçlü ve zayıf yanları vardır. Ama bizce her ikisinin temel zayıflığı bugünkü duruma, yeni koşullara uygun demokratik bir alternatif politika ortaya koyamamış, yapıcı bir konsept geliştirememiş olmalarıdır. Esas sorun bizce buradadır, muhalefetin sertlik derecesinde değildir.

Soru 15- Biz ANAP dahil bütün partileri genel bir değerlendirmeye tabi tutmaktan çok, her somut durumda izledikleri politikalara, aldıkları tutumlara göre değerlendiriyoruz. Örneğim bugün için 141-142 konusunda, Kürt ulusal sorununda, sendikal haklar konusunda, idam cezası konusunda, genel politik af konusu da alınarak tutum demokratlığın ölçüsü olacaktır. Biz ayrıca yeni demokratik bir politik kültürün güçlenmesinin bütün parti

leri bu yönde etkileyeceğine inanıyoruz.

Soru 16- Biz bugün için sendikal birliğin Türk-İş çatısı altında gerçekleşmesini savunuyoruz.Yarın DİSK açıldığında, DİSK ile Türk-İş'in tek bir sendikal konfederasyon olarak birleşmesini savunacağız.Sendikal birlik,özgür irade temelinde ve sendikal demokrasinin tam gerçekleşmesiyle sağlanabilir,

Soru 17- Dünya kamuoyunda Papandreu'nun daha etkili görülmesinin en önemli nedeni,bizce onun ulusal çıkarları dünyanın bugünkü politik gerçekleriyle uyumlaştırmada Özal'dan daha başarılı olmasıdır.Fakat her iki ülkede de barışçı gelişmeleri engelleyen militarist,Amerikancı çevreler vardır. Her iki başbakan da,Davos gibi önemli bir adımı başarıyla atmış olmalarına rağmen,bu çevreleri etkisizleştirmede kararlı davranmamaktadır.Bizce iki ülke arasındaki sorunların çözüm yolu,güçler dengesi anlayışının yerine çıkarların dengesi anlayışını geçirmek,karşılıklı meşru çıkarları uyumlaştırmaya çalışmak,dünya gerçeklerini dikkate almaktan geçiyor.^{Bu anlayışla,} Her iki ülkenin Kıbrıs'a olumsuz müdahaleden vazgeçmesi yararlı olur.

Soru 18- 1915'de Ermenilere uygulanan kitlesel kırım tarihsel bir gerçektir.Türkiye bunu kabul etmelidir.Toprak talebini de gerçekçi bulmuyoruz.

Soru 19- Halk,hükümetin antisosyal ekonomik politikasının yıkıcı sonuçlarına karşı hiçbir koruyucu mekanizmaya sahip değildir.Sokağa dökülmemesi halkın durumundan memnun olduğu anlamına gelmiyor kuşkusuz.Elbette şimdi hızlanan kapitalist gelişmeden,dışa açılmadan yarar sağlayan belli kesimler vardır,Fakat ANAP'ın hala üçte bir oy alabilmesi daha çok muhalefetin inandırıcı alternatifler ortaya koyamamasının bir sonucudur.[Halkın amaçsız,sonu belirsiz

bir şekilde sokağa dökülmesi bir yarar . getirmez]Kaldı ki, Ankara'daki son Gençlik Kurultayında bir kere daha sergilen- diği gibi en küçük demokratik bir hareket

bile yoğun polis terörüyle karşılanmaktadır.Biz halkın yapıcı alternatif politikaları bilinçli ve örgütlü eylem ve hareketlerle desteklemesini sağlamak istiyoruz.

Sosyalistlerin Birliği

Soru 1- Solun bölünmüşlüğü'nün nedenleri arasında *şu noktayı vurgulam* istiyoruz .Somut koşullara uygun gerçekçi alternatif politi- kalar üretememek,genel olarak böylesi bir politikanın gerek- lilğini kavramamak,^{ya} Bunun temelinde ^{solun} sürekli bir devrimci

durum ve devrim beklentisi içinde olma^{si} yatmaktadır. Bu da 30'lı yıllardan bu yana Stalinci anlayışın teori ve politika alanında, parti anlayışı konusunda yarattığı çarpıtmalarla bağlıdır. Parti içinde farklı görüşlere karşı tahammülsüzlük sürekli bölünmelerin nedeni olmuştur. Uluslararası komünist hareketteki kutuplaşmalar da bölünmelerde belli bir rol oynamıştır. Önümüzdeki dönemde sol içindeki farklılaşma ve tartışmalar daha çok solun kendisini değişen koşullara uyarlama, her alanda yenilenme^{arayışları} temelinde oluşacaktır. Uzun yılların birikimlerini, yerleşmiş düşünce ve davranış kalıplarını aşmak belli bir süre alacaktır elbette. Ama biz bu kez geçmişteki^{ne} benzer düşmanca kutuplaşmalar yerine, uygarca tartışan, çeşitlilik içinde belli bir birliği sergileyen bir sol harekete ulaşılabileceğini düşünüyoruz.

Soru 2- Biz solun birliğinin değişik biçimlerde, gerek bir parti çatısı altında, gerekse çeşitli sol güçlerin geniş bir ilişkiler sistemi halinde gerçekleşebileceğini düşünüyor, bu biçimleri karşı karşıya koymuyoruz. Kimseyle birleşemeyiz diye bir önyargımız yoktur. Bütün sol güçlerin temel amacı ortaktır, ortak değer ve ideallere sahibiz, süreç içinde hepimiz değişebiliriz. Önemli olan hakikati birlikte aramaya çıkmaktır. Elbette birlik için bütün konularda tam bir^{görüş} birliği şart değildir. Öteyandan değişik sol akımların farklı geleneklerden geldiği düşünülürse, buna güncel değerlendirme farkları da eklenirse, birlik süreçlerinin yavaş gelişmesinden karamsarlığa kapılmamak gerekir.

Soru 3- Çağdaş bir sosyalizm^{anlayışı}, çağdaş bir politika ve mücadele^{anlayışı} ve çağdaş bir parti anlayışında tartışarak birleşmek, birlik için vazgeçilmezdir. Bizce çağdaş anlayış, insanı ve demokratik niteliği bütün bu alanlarda merkeze alan anlayıştır.

Soru 4- Bizim bu konuda belli bir modelimiz yoktur. Şimdiye kadar atılan adımlar geçmişte başlayan süreçlerin devamı olarak gelişmiştir. Solda bundan sonraki birleşmeler konusunda hangi biçimlerin seçileceğini zaman gösterecektir. Bunu ilgili taraflar birlikte saptamalıdır.

Soru 5- Biz hiçbir somut partileşme girişimine karşı çıkmadık. Ama bazı noktalarda demokrasi mücadelesinin çıkarları açısından dostça uyarılarda bulunduk. Kendimiz 141-142'yi kaldırma mücadelesiyle somut bağlanmayan, ister istemez mevcut yapıyı onaylama durumunda kalacak girişimler yerine,

doğrudan bu yapıyı demokratik olarak değiştirmeye yönelik bir yasal parti mücadelesini tercih ettik. Kasım 1987 de oluşan durumu, böyle bir mücadeleyi başlatmak için elverişli gördük ve iki partinin Genel Sekreterleri Türkiye'ye döndüler. Soru 6- amaçlanan Başlangıç noktaları farklı da olsa aynı şeydir, çağdaş, demokratik, kitlesele bir komünist partisidir. Böyle bir parti yalnız TBKP ve TSİP in değil olanaklı olduğuna kadar geniş Marksist çevrelerin ortak katkısıyla oluşacaktır. Evin ^{ortak} birliğinde kuranlar, evin sahibi olacaktır. Hem komünist hareketin yasallaşması, hem de geniş Marksist çevrelerin yasal bir partide buluşması gerçekleşmiş olacaktır. 141-142'ye karşı yürütülecek geniş ortak bir kampanya içinde sorunun somut çözüm biçimi daha belirginleşecektir.

Soru 7- Objektif koşulların değerlendirilmesi bir yana, burada söylenebilecek olan, TKP nin o zamanki belgeleri temelinde onun böyle bir adıma henüz hazırlıklı olmadığı, buna uygun bir politika yürütmediğidir.

Soru 8- Bu iddialar tamamen asılsızdır. Eğer böyle bir anlaşma olsaydı, biz bunu kamuoyundan gizlemezdik.

Soru 8- İlişkilerimiz henüz bu konuda net bir açıklama yapmaya olanak verecek düzeyde değildir.

Soru 9- Birlik süreçlerine tabanın azami katılımının olanaklarını yaratmak kuşkusuz amacımızdır. Geçmişte bu konuda eksiklik olmuş olabilir. Ama ne TİP-TKP birleşmesi pazarlıkla oldu, ne de TBKP-TSİP birleşmesi böyle olabilir. Söz konusu olan karşılıklı iknadır. Bizim deneyimizde bütün önemli sorunlar ve olanaklar ölçüsünde birliğe temel olan program tabanda geniş şekilde tartışıldı, ve ayrıca kamuoyuna da açıklandı. Bütün bu süreç boyunca da politik mücadelele uzak kalınmamaya çalışıldı.

Soru 10- Programımızı her zaman herkesle, birleşmek istemeyenlerle de tartışmaya ve gerektiğinde değiştirmeye açtık. Önemli olan programın bununla gelişip gelişmediği, gerçekleri, alternatifleri, politikaları daha iyi, tarif edip edemediğidir. Elbette yeni bir program yapılınca kadar şimdiki programımız parti faaliyetinde geçerli olacaktır. Biz bu programı ayrıca öteki sol güçlere bir öneri olarak sunuyoruz. Solun program tartışmasına bir katkı olarak görüyoruz.

Soru 11- Yukarıda da belirttiğimiz gibi biz iki ayrı yapı öngörmüyoruz, Biz çağdaş, demokratik, kitlesele bir komünist partisini yasal olarak kurmak, yasallaşmak, yasal politik

faaliyet yürütmek istiyoruz.

Soru 12- Sol içinde geçmişte yaşananlar gerçekten acıdır, bir daha tekerrür etmemesi için herşey yapılmalıdır. Biz bu amaçla, tutumumuzda belli düzeltmeler yaptık. Hakikatin tekelinin bizde olduğu, solda öncü olduğumuz, enternasyonalizmi yalnız bizim temsil ettiğimiz gibi iddialardan vazgeçtik. Başka sol güçleri zayıflatmak gibi bir amaç gütmüyor, hep birlikte güçlenmek istiyoruz. Sol içinde yaygın demokratik ilişkiler sistemi, diyalog ve işbirliği gerçekleşmelidir. Sert, yıkıcı üsluplar terkedilmeli, ortak noktaların öne çıkarıldığı yapıcı bir tartışma ortamı oluşturulmalıdır. Solun savunduğu ortak değerlerin toplumda ağırlık kazanması için kollektif çaba gösterilmelidir.

Soru 13- Sovyetler Birliğindeki perestroyka ve glasnost'tan dünya da Reagan da içinde, etkilenmeyen mi var? Elbette bizde olumlu yönde etkileniyoruz. Ama her türlü taklitçiliğe, kopyacılığa karşıyız. Biz yeni bir politikanın gerekliliğini kendi pratiğimizden çıkardık ve bu politikayı kendimiz geliştirmeye çalıştık.

Sosyalist Demokrasi

Soru 1- Biz sosyalist Türkiye'de de azami demokrasi olması için çalışacağız. Sosyalizme demokrasiyi koruyarak, genişletip, güçlendirerek geçmeyi amaçladığımız gibi, sosyalizmi de demokrasiyi ^{daha da} geliştirerek kurmayı ve güçlendirmeyi amaçlıyoruz. Programımız çoğulcu bir sosyalizmi öngörüyor. Hatta sosyalizmi benimsemeyen partiler bile, anayasal temelde kaldıkları sürece bizim sosyalizm anlayışımıza göre faaliyet gösterebilmelidirler. Elbette çalışanların temsilcileri seçimleri kaybederlerse, iktidarı devretmelidir. Halkın çoğunluğunun istemediği bir iktidar sosyalizmi zaten kuramaz.

Soru 2- Marksist partide Marksizm temelinde farklı fikirler, farklı yorumlar zenginlik kaynağıdır, fikir çeşitliliği *hem doğal* ^{de}dir, hem istenilir birşeydir. Partide fikir yasağı olamaz. Farklı fikirde olanların bir grup olarak kemikleşmelerinin parti yaşamının sağlığı açısından yararlı olmayacağı ayrı bir sorunun yanıtıdır. Kalıcı kutuplaşmalara yol açan fikir ayrılıkları yerine, bize gereken, şu yada bu sorunda karşılıklı etkileşime açık, akışkan, gerçeğin farklı yanlarının dile gelmesine yardımcı olan, dinamik bir çeşitliliktir.

Soru 3- Lenin'den sonra Sovyetler Birliğinde parti ve devletin başına Stalin'in gelmesi gerek bu ülke halkı gerekse bütün insanlık için büyük bir talihsizlik olmuştur. Stalin döneminde elbette olumlu şeyler de yapılmış, birçok başarı elde edilmiştir. Ama Stalin'de olumsuz yan açık bir şekilde ağır basmaktadır. Stalincilik sosyalizm kuruculuğunda, parti yaşamında, dünya komünist hareketin strateji ve taktiklerinde büyük, giderilmesi hala tam sağlanamamış deformasyonlara yol açmıştır..

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

SOSYALİSTLERİN BİRLİĞİ

- 1- Sosyalist sol neden bu kadar çok bölündü? Bugün bile 20'den fazla grup ve parti adı saymak mümkün. Bölünmeler kaçınılmaz mıydı? Uluslararası sosyalist hareketteki kutuplaşma bölünmeler üzerinde nereye kadar etkili oldu? Önümüzdeki dönemde sosyalist sol hangi temel noktalardaki farklılaşmaya göre saflaşacak? Yani temel tartışma konuları ne olacak?
- 2- Birçok grubun içinde "sosyalistler nasıl birlik olmalı" tartışması yapılıyor. Birlikten somut olarak ne anlıyorsunuz? Grup ya da parti adı vererek, "biz şu şu gruplarla aynı parti çatısı altında bir araya gelebiliriz" diye açık tespitleriniz var mı? Örneğin, bir Doğu Perinçek ile, bir Mihri Belli ile, bir Özgürhan Müftüoğlu ile, bir Dursun Karataş, bir Mahir Sayın ile ve bir Metin Güngörmüş ile birlikte olabileceğinize inanıyor musunuz? Yada hiç birleşmeyi düşünemeyeceğiniz grup söz konusu mu?
- 3- Birlik için vazgeçilmez saydığınız koşullar nelerdir?
- 4- Önce TKP ile TİP birleşti. Şimdi TSİP ile birleşiliyor. Sizin solda birlik modeliniz bu mu? Yani, öncelikle birbirine yakın grupların bir araya gelmesi mi?
- 5- TBKP'nin yasallaşmasını istiyorsunuz. Ancak, daha 1987 Nisan'ında Sosyalist Parti'nin yasal olarak kurulması çalışmalarını eleştiriyordunuz. Hem solu böler, hem de Türkiye'de yanlış bir şekilde demokrasi olduğu ~~ve~~ düşüncesini doğurur diyordunuz, (Yeni Gündem). O günden bu yana ne değişti de yasallık için böylesine isteklisiniz?
- 6- TBKP adına yapılan açıklamalarda, TBKP'nin yasal olarak kurulabileceği zeminin yaratılmasıyla yasal bir partinin kurulması amacının bir biriyle gelişmediğini söyleniyor. Ancak, görünen o ki, TBKP yasal bir ~~partinin~~ sosyalist partinin kurulmasından çok, kendisinin yasal zemine çıkmasına daha fazla ağırlık veriyor. BİRLEŞECEĞİNİZİ ilan ettiğini TSİP ise önce yasal parti diyor. Sonuçta bu iki ayrı tutumu nasıl uzlaştıracaksınız?
- 7- TKP yasallaşmak için neden bu kadar bekledi? Demokratik ve anayasal olanaklar 1980 öncesinde daha elverişli değil miydi? Üstelik, sosyal ve sınıfsal mücadele bakımından 1980 öncesi daha hareketliydi.
- 8- TKP'nin yasal platforma çıkması konusuyla ilgili olarak, bazı sol çevrelerde dile getirilen bir eleştiriyi aktarmak istiyorum: "TKP, ANAP hükümetiyle önceden anlaştı. Aralarında bir pazarlık var. Genel retoriklerin dönüşü ondan sonra gerçekleşti. Bir süre sonra TKP yasal kazanacak. ANAP da, tam üye olmak istediği AT'ye dönüp, işte bizde demokrasi var diyecek." Çok kaba bir şekilde aktardığım iddialarla ilgili açıklamanız olacak mı?

Sosyalistlerin birliği/2

8- Bugüne kadar bir tek TSİP ile yaptığınız birlik görüşmesinin sonuçları açıklandı. Eğer sakıncası yok ise, halen birlik için hangi grup ya da partilerle görüşmeler yapılıyor, ya da görüşmelere başlamayı düşünüyorsunuz, açıklayabilir misiniz?

9- TBKP için dile getirilen bir eleştiri daha var. Şöyle deniyor: "Birlik için çalışmayı, politik mücadeleden ayrı düşünmek mümkün değil. Ancak TBKP öyle yapmıyor. Birliğin üstten yürütülen pazarlıklarla olacağını sanıyor. TİP ve TSİP ile birleşmede böyle oldu. Bu, Marksist değil." Bu tür eleştirilere ne diyorsunuz?

10- TBKP Program Taslağı'nı ilan ettiniz. TSİP ile birleşme açıklamasında bu programın kesin olmadığını, yeniden görüşüleceğini ~~asxk~~ duyurdunuz. TSİP ile birlikte programa son şeklini verdiniz diyelim. Bundan sonraki muhtemel birlik görüşmelerinde, programınızı yeniden tartışmaya açık ~~xxxxxxx~~ olacak mısınız?

11- Tekrar yasallık ve yasal partikonusunda dönmek istiyorum. Yasallık kazanılmadan önce de yasal bir parti kurulmasına kapalı olmadığınız anlaşıyor. Bu durumda, yani yasal bir parti kurulduğunda, TBKP ne olacak? İki ayrı yapı mı sözkonusu olacak?

12- Geçmişte sosyalist gruplar arasındaki ilişkilerde çok gergin dönemler yaşandı. Gruplar arasındaki çatışmalarda yaralanmalar, ölünler oldu. Ayrıca, gruplar arasındaki ideolojik ve siyasi polemiklerin genellikle küçültücü ve suçlayıcı bir üslupla yapıldı. Şimdi bir yumuşama görülmüyor. Siz tutumunuzda kendi payınıza ne gibi değişiklikler yaptınız? Gruplar arası ilişkiler nasıl olmalı?

13- Türkiye'de bazı sosyalist çevreler, TKP-TİP-TSİP çevresinde 1980' sonra ortaya çıkan yeni tutum ve politikaları Gorbaçov'a bağlıyor. Siz değerlendirmeniz nedir?

SOSYALİST DEMOKRASİ

1- Sosyalist demokrasiden ne anlıyorsunuz? "Sosyalist ülkelerde de çok partili siyasi hayat olmalı" görüşleri var. Hatta, "burjuva partileri de serbestçe faaliyet gösterebilmeli" diyenler bulunuyor. "Seçimleri kaybederse, iktidarı devretmeliyiz" fikri de bazı gruplarca kabul ediliyor. Sizin düşünceleriniz ne yönde?

2- Yine bazı gruplar, "iktidarda ya da muhalefette olsun, Marksist partiler içinde farklı fikirleri savunan kanatlar bulunabilmeli" diyor. Siz, hizip ya da kanat özgürlüğü için ne diyorsunuz?

3- Sosyalist demokrasi ve parti içi demokrasi konusuyla birlikte Stalin konusu da tartışılıyor. Kimi gruplar Stalin'i reddediyor, bazıları da "ciddi hataları olmakla birlikte esas yönü doğrudur" görüşünde. Stalin esas olan yön nedir?

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARŞİVİ
TÜSTAV

GEÇMİŞİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE YENİ DÖNEM

- 1- Kendi geçmişiniz ve Türkiye solunun geçmişiyle ilgili (1960 sonrası için) bir muhasebe yaptınız mı? Buna göre hangi temel konularda hata yapıldı? Dayım yerindeyse, günah ve sevap hanesinde neler var? Şimdi, hangi temel konularda geçmişten farklı düşünüyorsunuz? (Henüz tam bir muhasebe yapmamış olsanız bile, süren tartışmaların ışığında hangi konularda yeni anlayışlara vardınız? Ne gibi yeni eğilimler ortaya çıktı? En azından kişisel yaklaşımınız ne yönde?)
- 2- Kürt meselesinde ne düşünüyorsunuz? Kürt gruplarının hepsi ayrı örgütlenmeyi ve ayrı devleti savunuyor. Sizin yaklaşımınız nedir? Başta PKK, Kürt gruplarını nasıl değerlendiriyorsunuz (Türkiye kökenli olanları)?
- 3- Türkiye nereye gidiyor? Yeni bir krize mi giriyor, yoksa krizden çıkışı mı yaşıyor? Yakın bir gelecekte darbe ihtimali görüyor musunuz?
- 4- Dünyadaki gelişmeleri değerlendirdiğinizde, vardığınız sonuç ne? Yuşuşama mı, bunalım mı? Dünyadaki gelişmeler Türkiye'yi nasıl etkiler?
- 5- Bir zamanlar soldaki bölünmelerde önemli rol oynamış iki konu var. Türkiye kapitalist mi, yarı feodal mi? Buna bağlı olarak, Türkiye'nin günündeki adım millî demokratik mi, sosyalist mi? Bir hü konuya geçmişte nasıl bakıyordunuz, şimdi nasıl yaklaşıyorsunuz?
- 6- Türkiye'deki İslamcı hareketleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunla bazı konularda ittifak yapabilir misiniz? Dinci partinin kurulması yasaklayan 163. maddenin kaldırılması konusundaki tutumunuz nedir?
- 7- Bazı sosyalist gruplar, askeri darbelerle set oluşturur düşüncesiyle AT'ye tam üyeliği destekliyor. AT ve NATO politikanız nedir? Geçmişte nasıldı?
- 8- Mevcut koşullarda nasıl bir mücadele çizgisi savunuyorsunuz?
- 9- Yurt dışındaki sosyalistlerin dönüşü konusunda görüşünüz nedir?
- 10- Sosyalizme barışçı geçiş konusunda değerlendirmeniz nedir?
- 11- Türkiye'nin gündeminde cumhurbaşkanı seçimi gibi önemli bir konu. Özal'ın yanı sıra, Evren'in de aday olabileceği söyleniyor. Sadece iki aday olsa, sizin tutumunu ne olur?
- 12- Sağda liderlik için Özal ve Demirel yarışıyor. Size göre kalıcı olan hangisi? Size kalsa hangisini tercih ederdiniz?
- 13- Önümüzdeki aylarda yerel yönetim seçimleri var. Siz hangi partiye oy verilmesini isteyeceksiniz? Belli yerlerde bağımsız adaylar çıkarılmasını önerir ya da aday çıkarmayı düşünür müsünüz?

EEEE

Geçmişin değerlendirilmesi ve yeni dönem/2

- 14- İki sosyal demokrat parti SHP ve DSP'nin yürüttüğü muhalefeti nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 15- Size göre Türkiye'de hangi partiler ve güçler demokrasiden yana, hangileri karşısında? Ad olarak belirtebilir misiniz?
- 16- İşçilerin sendikal birliğini Türk-İş'te mi, yoksa yeniden açıldıktan sonra DİSK'TE mi görüyorsunuz?
- 17- Türkiye ile Yunanistan arasında, Kıbrıs dahil, pek çok sorun var. Bu sorunlara Papandreu mu, yoksa Üzal mı daha gerçekçi yaklaşıyor? Çözüm nerede?
- 18- Türkiye için bir de Ermeni sorunu var. Ermenilerin, "1915 soykırımı kabul edilsin"den başlayıp toprak talebine kadar uzanan bir dizi istekleri var. Türkiye bu soruna nasıl yaklaşmalı?
- 19- Türkiye'de enflasyon yüzde 100'lere yaklaştı. Çalışanların reel gelirlerinin son 10 yıl içinde yüzde 50 azaldığı belirtiliyor. Birçok ekonomist ve politikacı, Türkiye'nin gelir dağılımı en bozuk 10 ülke arasında olduğunu söylüyor. Ama buna rağmen ANAP, seçmen tabanında üste birlik destek bulabiliyor. Halk, bazı Üçüncü Dünya ülkelerinde olduğu gibi sokağa dökülüyor. Bu olguyu nasıl yorumluyorsunuz? Acaba, gelir dağılımı sanıldığı gibi bozulmadı mı? Halk, enflasyona karşı, henüz açıklıkla görülemeyen bazı koruyucu mekanizmalara mı sahip?

ULUSLARARASI SOSYALİST HAREKET

- 1- 1980 öncesinde Türkiye solu da, uluslararası sosyalist hareketteki kutuplaşmalara göre ^{de} bir ayrışma yaşadı. Şimdi bir yumuşama dönemine girildiği görülüyor. Uluslararası sosyalist harekette 1960'lara doğru su yüzüne çıkan bölünme ve kutuplaşma için geçmişte ne düşünüyordunuz, şimdi geçmişe bakışınız nedir? Bu konuda "haklı-haksız", "doğru-yanlış" ayırımı yapmak mümkün mü? Şimdi, hem dünyada, hem de Türkiye'de yaşanan yakınlaşmayı nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 2- 14 kadar ülkede Marksist partiler iktidar oldu. ^{Çoğunda} 40 yılı bulan bir uygulama teorübesi yaşandı. Size göre en başarılı ya da başarısız uygulamalar hangi ülkelerde görüldü? (Geçmişteki değerlendirmeniz nasıldı?)
- 3- Bazı gruplar içinde şu tip değerlendirmeler yapılıyor: "Üçüncü Enternasyonal tek tek ülkelerin partileri için program tespit edip direktif veriyordu. Sovyetler Birliği Komünist Partisi 'ağabey parti' konumundaydı. Bu, daha sonra da belli ölçüde sürdü. Benzer şeyleri ÇKP ve AEP ile bunlara yakın partiler arasındaki ilişkiler için de söylemek mümkün." Siz bu eleştiriler için ne düşünüyorsunuz? Size göre Marksist partiler arasındaki ilişki nasıl olmalı?
- 4- Yine bazı gruplar Varşova Paktı ordularının Çekoslovakya'ya, Sovyet ordusunun Afganistan'a, Vietnam ordusunun da Kamboçya'ya girmesini şiddetle eleştiriyor. Sizin geçmişteki ve bugünkü değerlendirmeniz nedir?
- 5- Bazı gruplar Marks, Engels ve Lenin dışında, sosyalist liderlerden bir kısmını kabul ediyor, bir kısmını da reddediyor. Sizin Mao, Troçki, Enver Hoca, Kastro gibi liderler için özel bir değerlendirmeniz var mı?
- 6- Sosyalist ülkelerin hemen hepsinde bir reform ve değişim rüzgarı esiyor. Gorbaçov'un Sovyetler'de, Deng Şiao-ping'in Çin'de başlattığı ve Doğu Avrupa ülkelerinde de görülen reformlar için ne düşünüyorsunuz?
- 7- Batılı ülkelerdeki Marksist partilerde bir gerileme ve küçülme yaşandığı belirtiliyor. Üçüncü Dünya ülkelerinde de, Sandinistler hariç, Marksistlerin önderlik ettiği güçlü bir hareket yok deniyor. Bunlara ve sosyalist ülkelerdeki reform çabalarına dikkat çekilerek, "sosyalizm krizde" görüşü savunuluyor. Sizce bu tespit doğru mu? Kriz tespitine katılıyorsanız, sosyalizm bunu nasıl aşabilir?
- 8- Batılı ülkelerde çevreci partiler ciddi bir kitle desteği buldu. Eski den Marksist partileri destekleyen birçok çevre şimdi, çevrecilerin yanında. Marksistler çevre sorununa neden bu kadar uzak durdular?

99.49.203 339 229

Sayın Sakalsız ve Karaca,

21.12.1988

Size, verdiğiniz cevapların gazeteye girmek üzere kısaltılmış halini gönderiyorum. Baştan şunu belirteyim ki, gazeteye girecek olan bundan 1 daktilo sayfası daha az olacak. Yani 4 daktilo sayfasını geçmemesi gerekiyor. Ancak ben, ana başlıklar halinde verdiğim her konuda TBKP'nin görüşlerinin yansıtılmasının gerekli olduğunu düşünüyorum.

Şimdi sizlerden ricam şu: Tırnak içinde size ait olarak verilen kısımlara bir itirazınız var mı? Şüphesiz, sizin kadar doğru kısaltmam mümkün değil. Metni bu açıdan gözden geçirirken, daha kısa ve özlu olarak nasıl ifade edebiliriz? Yani bir daktilo sayfası yer nasıl kazanabiliriz? Bu metin hem Ankara, hem de yurt dışına gönderdiğim için, herkes kendisine ait olan kısımlara ilişkin görüşlerini hemen bildirirse, daha pratik olur diye düşünüyorum. Ama yine de tercih sizin.

Bu metnin başına ya da sonuna, yarım daktilo sayfası kadar da benim bir ilavem ve eklemim şeklinde notum olacak.

Sosyalistler arası sorunlarla, güncel siyasal sorunları birlikte vermek zorundayım. Çünkü bu dizi, günlük bir kitle gazetesinde yayınlanacak. Beni anlayacağınızı umuyorum.

Kısaltma yaparken, tırnak içinde size ait olarak verilen metni bütünüyle yeniden düzenleyebilirsiniz. Ama ne olur, hiç yanlış anlaşılmayacak bir metin adına da, tamamen genel formülizasyona dönüşmüş cevaplar da olmasın. Sorun benden kaynaklanmıyor. Bu diziyi 1 okutmak zorundayım.

"Okay" cevabınızı ne zaman mı vermeniz gerekiyor? Mümkünse, bu ~~metin~~ metnin elinize geçtikten hemen sonra. Yani ertesi gün. Çünkü, dizi 1 Ocak 1989'da yayınlanmaya başlıyor. Televizyona da reklamı verildi. Cevap sizlerden geldikten sonra, benim onu yayını hazır hale getirmem ve dizi başlamadan 4 gün önce dizgi servisine yetiştirmem lazım.

Selam ve sevgiler. Yeni yılınız kutlu olsun.

Milliyet

Rafet Ballı

TBKP/1

TBKP'nin görüşlerini öğrenmek için sorularımızı Genel Başkan Nihat Sargın ve Genel Sekreter Haydar Kutlu'ya yönelttik. Ancak, her iki yönetici de uzun zamandır Ankara Merkez Kapalı Cezaevinde tutuklu bulundukları için bazı gelişmelerden haberdar olamayabirler diye düşündük. Bu yüzden aynı soruları, halen partiyi fiilen yönetmekte olan Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Karaca ve Osman Sakalsız'a da ilettik. Onların da görüşünü aldık. Yazıda Kutlu ve Sargın'ın görüşlerini esas almakla birlikte, eksik kalan konularda ve ilginç gelen yerlerde Sakalsız ve Karaca'nın cevaplarını da ekledik.

Geçmişin muhasebesi: Kutlu ve Sargın, hapse oldukları için "resmi" değil, ancak "kişisel" görüşlerini açıklayabileceklerini belirtip bu konuda şunları söylediler:

"Biz bugün, Türkiye solunun ülkenin kaderinde etkili bir rol oynaması gereğinden yola çıkıyoruz ve neden bunun olmadığı sorusunu soruyor, bunu araştırıyoruz... Biz solun birliği sorunuyla da bağlı olarak bu muhasebenin tüm sol tarafından kolektif olarak sonuçlandırılabilmesi, en azından belirli noktalara gelinebileceğine inanıyoruz.. TKP ve TİP, TBKP olarak yeni bir program ortaya koydular. Bu program her iki partinin bugün dünyaya geçmişten çok farklı baktığını ortaya koyuyor. Bu durum da kuşkusuz geçmişin muhasebesinin somut ürünüdür. Muhasebenin sözde kalmayıp somut sonuçlara varmış olduğunun kanıtıdır."

Sakalsız ve Karaca ise, "bilimsel araştırmaya ve parti içinde geniş tartışmaya dayalı bir değerlendirme henüz yapılmış değil" diye açıkladıktan sonra, bu aşamada ~~şunları~~ şöyle konuştular:

"Hakikatin tekelinin bizde olduğu, sol içinde öncü bir role sahip bulunduğumuz ve alternasyonalizmin tek taşıyıcısı olduğumuz gibi iddialarımız vardı. Şimdi bu iddiadan vazgeçmekle sol güçler arasında yapıcı ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunma olanağımız arttı."

Kürt sorunu: "Artık bu gerçeği kabullenme zamanı gelmiş, sorun olgunlaşmıştır. Şu anda doğudaki silahlı çatışmaların asıl temeli, bu gerçeğin kabullenmemekle, şoven politikalarda yatıyor. Devlet, her şeyden önce kendisi Kürt sorununun barışçı, adil çözümünden yana olduğunu açıklamalı. Kan dökülmesini önlemelidir. Ne kadar kan dökülürse, sorunun çözümü o denli güçleşir." (Kutlu ve Sargın)

"Bizce kalıcı bir ~~şerh~~ çözüm için Kürt halkının Birleşmiş Milletler ilkelerinde de yer alan, kendi kaderini tayin ve gelişme yolunu seçme hakkı tanınmak zorundadır. Bu, iki halkın demokratik bir devlet içinde birlikte yaşaması için vazgeçilmez ön koşuldur" (Sakalsız ve Karaca).

Darbe ihtimali var mı: "Genelinde Türkiye yeni bir krize girmiyor. Bir ekonomik krize doğru gidiş vardır. Çoğu kez ekonomik bunalımla, sosyal-politik kriz aynı şeymiş gibi görülüyor. Oysa bu ikisi özdeş değildir. 12 Eylül esasen krizin kendisiydi. Oana yerini klasik anlamda bir parlamentarizm almamıştı. Yakın gelecekte darbe olasılığı yoktur. Zira 12 Eylül'den çıkılmadı ki, darbe olsun. Darbe kime karşı yapılacaktır? Yakın gelecek, krizden sancılı biçimde çıkış, demokrasiyi kazanma mücadelelerinin sürdüğü bir süreç olacak. Politik olarak büyük bir olasılıkla istikrarsızlık ortamı doğacaktır. Tehlikeli olan darbe değil, istikrarsızlığın kronik hale gelmesidir. Bu durum Türkiye'ye zaman kaybettirecek. Oysa, demokrasi yönünde giderek artan bir dinamizm oluşuyor." (Kutlu ve Sargın).

Enflasyon ve ANAP'a karşı halkın tutumu: "Halkımızın ağır ekonomik duruma tepkisinin ne olduğu sonuna ciddi incelemeler olmaksızın kesin yanıtlar vermeyi eski kolaycılığımızın bir devamı olarak görürüz. Konunun doyurucu, bilimsel bir araştırılmasına tanık olmadık. Bu kaydı düştükten sonra şöyle söylebiliriz, Türkiye, tarımı kendi kendine yeter anına yakın bir aralıktaydı. Bu yeterlilik dengesinin hızla bozulduğundan kuşku yok. Ancak, öyle görünüyor ki, denge hala varlığını sürdürüyor. Geri bir ülkede ekmek, patates, soğan bulunabiliyorsa, o ülkede kendi kendiliğinden sosyal patlamalar salt ekonomik nedenlerle gerçekleşmez." (Kutlu ve Sargın)

İslamcı hareketler: "Ceza kanununun 163. maddesinin kaldırılmasından yanayız. Her şeyi belirtmeliyiz ki, bu isteğin dinsel hareketlerle ittifakı ile ilgili bir ilgisi yoktur. Eğer bir ittifak gerekiyor ve bunun olanağı da var ise, bu maddeye rağmen gerçekleşir. İkincisi, 163 ile dinsel irtica tehlikesi arasında doğrudan bağlantı kurmak da yanlıştır. Eğer bugün irtica olgusu varsa, söz konusu maddenin yürürlükte olmasına rağmen vardır. Bir irtica olgusunun varlığını inkar etmiyoruz. Ama bunu önlemenin yolu demokrasinin ve bilimsel düşüncenin üzerindeki baskıyı kaldırmaktır. İslamcı çevrelerin ittifakı, politik olarak olgunlaşmış bir sorun değildir. Biz her şeyden önce onlarla da diyalog kurmak, ülkemizin, halkımızın sorunlarını uygarca tartışmak istiyoruz" (Kutlu ve Sargın).

TBKP/3

AT ve NATO: "Dünyamızdaki genel eğilime karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin kaçınılmaz olarak getireceği yeni boyutları dikkate alarak AT ile ilişkiyi gerçekçi görüyoruz. Teknolojik gelişmenin gerisinde kalmamak içinde gerekli bu. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ Fakat biz, ekonominin bugünkü durumu ve bugün uygulanan iktisat politikaları ile ~~XXXX~~ tam üyelik henüz Türkiye'nin çıkarına olmayacağını da söylüyoruz. NATO'ya karşıyız. Eğer çıkma olanakları var olsa, kalmayı savunmamız düşünülemez. Biz genel olarak askeri paktlara karşıyız. Ancak Türkiye gibi bir ülkenin NATO'dan çıkması demek, bölgede ve Türkiye'de köklü değişimlerin gerçekleşmesi olması demektir. Bunun henüz olmadığı ve kolayca da olmayacağı koşullarda NATO'dan çıkmak, yalnızca bir slogandan ibaret kalır. Barışçı ve demokratik bir Türkiye, NATO içinde dışından daha fazla olumlu bir rol oynayabilir. TBKP, karşılıklı güç indirimi yoluyla kademesi biçimde hem NATO, hem Varşova Paktı'nı feshedilmesini savunuyor" (Kutlu ve Sargın).

Sosyalizme barışçı geçiş: "TBKP programı sosyalizme barışçı yoldan geçişi öngördüğünü, her tür tartışmanın içinde açıklıkla ortaya koyuyor. Bu yol, yasal kaygılarla önerilmiş değildir. Zira TBKP programı henüz yasallık adımı atmadığı bir dönemde önceden hazırlanmıştır. ~~XXXXXXXXXXXX~~ Öngördüğümüz sosyalizm, ~~XXXXXX~~ demokrasinin daha fazla olduğu ve çok partili bir sosyalist çoğulcu sisteme dayalı bir düzen olacaktır. Ancak, biz barışçı yolu 'kazanmaktan' söz ediyoruz. Bize 'hayır sizin barışçı yoldan iktidara gelmenize izin vermeyeceğiz' denirse, bu durumun yartacağı sonuçların sorumlusu da biz olmayacağız. Biz toplum yaşamından şiddetin her biçiminin dışlanması için mücadele ediyoruz" (Kutlu ve Sargın).

Cumhurbaşkanlığı seçimi: "Biz artık asker kökenli cumhurbaşkanları geleneğinin yıkılmasını ve 12 Eylül'ün sona ermesi gerektiğini düşünüyoruz. Ancak, cumhurbaşkanlığı için tek başına bu kriter de yetmez. Cumhurbaşkanlığına aday olacak kişi, demokrasiye inandığı konusunda katkılar olmayan, şahsında çeşitli politik eğilimlerin mutabakatını sağlayacak bir kişi olmalıdır"

DSP ve SHP: "DSP'nin bugünkü olanakları, etkili bir muhalefet için DSP'ye göre çok sınırlıdır. ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ SHP'de iktidara hazır bir muhalefet kararlılığı gözüküyor."

Türkiye-Yunanistan sorunları: "Papandreu ve Özal, her ikisi de zaman zaman gerçekçi, zaman zaman şöven davranıyorlar. Fakat bugün Türk hükümeti Yunanistan ile barışa gerçekten istiyor. Çünkü AT nedeniyle bunaxarax sorunludur. Papandreu için böyle bir baskı unsuru yok."

Emeni sorunu: "Tarihte, yani 1915'lerde bir Emeni kırımı olduğu gerçeği kabul edilmelidir. Toprak talebi, kabul edilebilir, haklı bir talep değildir."

Solun birliği: "Eğer deneylerimiz bizi bir olgunluğa vardiymiş ise, koşullarileri sürerek birlik deneyi çocukça görmek gerekir. Kzaxx Amaç bağcıyı dövmek değil de aldın yemek ise. Deneyimimiz genel olarak sosyalizm hedefinde birleşme birliğe yetmediğini gösteriyor. Bugünün gerçeklerinde birlik arayarak adım adım geleceğe uzanmak, teorik temellere inmek en sağlam, hem en geniş birliğin yoludur. Bu yüzden, birlik yapabileceğimiz ya da yapamayacağımız kişi ya da örgüt listeleri hazırlamak yanlış olur. Birlik konusunu oturup konuşamayacağımız Marksist düşünemeyiz. Birlik, 'geçmişin muhasebesi' temeli üzerinde kurulabilir. Her konuda tam anlaşma ve tamamlanmış bir muhasebe, birlik demiyoruz. Temel konularda görüş uyumu, başlangıç için yeterli olur. TKP'lieski kuşak komünistlerin yer almadığı bir birlik düşünülemez. 1960 sonrası TİP içindeki en sorumlu yöneticilerden sıradan üyesine kadar herkesin birliğin dışı dışında düşünülmesi gerekir. TEKP'nin yasallaşması çabası, aynı zamanda en geniş birlik için 'en uygun koşulları' hazırlama demektir."

Öncelik yasal partide mi, TEKP'nin yasal olarak kurulmasında mı: "Bugün komünist partisinin yasallaşması talebi öylesine geniş çevrelere mal olmuş ve benimsenmiştir ki, bu amaç için mücadelede geniş bir demokratik hareket ortaya çıkmıştır. Yani bugün somut olarak ortaya çıkarmış olduğ, yasal bir partinin olanaklarından çok daha geniş ve etkilidir. Böyle olunca biz/TKP'iyasallaştırmaya ağırlık veriyor olmanız doğaldır. Yasal gelişmekoşullarını elde ettiğimizde TEKP'ye 'kurulma' çağırısı yapmayacağımız açıktır. Böyle bir oluşumun ne vı talibi, ne de kiracısı olmayacaktır. TEKP girişimci olacaktır. Başka girişimcilerle birlikte." (Kutlu-Pargın)

TBKP(5)

Ezde kim haklı: "Özal günümüzün yeni koşullarına uygun sağcı konseptler geliştirmeye çalışıyor. Desirel ise ya Özal'ın yolunu ya da demokratik yolduzleyerek yeni konseptler arayacak kalası olmağa qalıqaca." (Sakalsız-Karaca).

Yerel seçimler: "Sol güçler pã birliktde demokratik bir adayı destekler, ya da kimi yerlerde bağımsız aday gösterir. Buna her bölgedeki en geniş sol güçler kendisi karar verir, Biz buna ayarız." (Sakalsız-Karaca).

Stalin tartışması: "Stalin'de olumsuz yan çok bir şekilde ağır basmaktadır" (Sakalsız-Karaca).

Cin-Sovyet ayrımında kim haklıydı: "Her tarafın haklı, öbür tarafın haksız olduğunu söylemek, kanımca olanaklı değildir. Objektif bir tarih araştırması, her iki tarafın da hem haklı, hem haksız yanları olduğunu ortaya çıkarır sanıyorum" (Sakalsız-Karaca).

Cekoslovakya ve Afganistan'ın işleri müdahale: "Bunlar iki sistemin arasındaki çatışmanın tek bir örneği kates olduğu, her iki tarafın da dünyaya böyle bakması doğrudur." (Sakalsız-Karaca).

Bulgar Türklerine yapılan baskı: "Eskiden sosyalizmde ulusal sorunlar süratle ve kolaylıkla çözülebileceğini düşünüyorduk. Birçok ülkede, özellikle son yılların olayları bu sorunun çok yabı ve karmaşık bir sorun olduğunu ortaya çıkardı. Soğuk savaş döneminde ilişkin anlayışlarımızın ülkenin iç içi olan sorunların çözüldü zorlaşıyor. Türkiye'de yapılan anti-Bulgar kampanya, bu sorunun çözülmesinde kuşkusuz kolaylaştırıyor, iki ülke arasındaki ilişkilerin gerginliklerden arınması, sorunların çözümü için elverişli şartlar yaratacaktır. Bulgaristan'da yönetici partiyle itilil ilişkilerimiz olduğu biliniyor. Biz her konuya onlarla açıkça konuşma olanağına sahibiz. Bu nedenle, kamuoyuna yapacağımız bir açıklamamız sorunun çözümleri açısından, insanlar açısından yararlı olacağını düşünüyorum." (Sakalsız-Karaca)

Rusya'da kim haklı: "Komünist Partisi bir dizi konuda yanlış yaptı" açıkladı. Balkın haklı bir tepkiyle ortaya çıkan ve bu haklı tepkiyi dile getirdiği için varlığını sürdürebilen "ayarıqma"yı her konuda haklı görüyoruz" (Sakalsız-Karaca).

Geçmişin Muhasebesi:

Pakalın ve Karacada 4 bilimsel bir araştırmaya ve parti içinde geniş tartışmaya dayalı bir değerlendirilme işlemi yapılmış değil. Hiçbir adım atılmadan sonra, bu aşamada, böyle konuştuklar.

Geçmiş istikrarlı gerçekçi politikaların oluşturulmadığı ve, geçmiş istikrarlı politikalarını neden terk ettiğimize ve istediğimize göre neye karar verdiğimizimize yani olumsuzdan çıkararak sırtlamak olabileceği vardı.

Öte yandan 4 Halkın tek kelimenin birde olduğu, sol içinde öncü bir role sahip olduğumuz ve enternasyonalizmin tek taşıyıcısı olduğumuz gibi iddialarımız vardı. Şimdi bu iddialardan vazgeçmekle sol güçler arasında yarıcı ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunma olanağımız da arttı.

Kürt Sorunu:

Bizler her şeyden önce bu halkın varlığı tanımalı, kendi dilini kültürünü geliştire bilme'nin üzerindeki baskı ve baskılar ortadan kaldırılmalı. Kürt hareketine legalite sağlanmalıdır. Birleşmiş Milletler ilkelerinde yer alan, kendi kaderini tayin hakkı ve gelişme yolunu seçme hakkı tanımalıdır. Bu iki halkın demokratik bir devlet içinde birlikte yaşamaları için vazgeçilmez ön koşuldur.

Laydon kalubim?

Okey

Yerel derimler

Okey

Stalin tartışması:

Stalin'de olumsuz yön de olsa, sebilde ağır basmaktadır.
Stalin komünist harekette ve devletin enternasyo-
nalizmi Stalin'i vade, ude anlıyor.

Stalin'in komünist partilerinin katılımıyla
1976 da yapılan toplantıda, partiler arası ilişki,

herin bağınımları, siyaset ve iç işlerin
karşınama temelinde yürütülmesi anlaşılan
mıdır. Bizce bu anlayış ^{kardes} partiler arasındaki
ilişkinin gelişmesi için iyi bir temeldir.

Bu aslında tüm partiler arasındaki ilişkiler için
geçerlidir.

Çin Sovyet ayrışmada ki rolüyle

Okey

rolüyle

Okey

Çin ve Afganistan

Okey

Küperisten

Çin az gelişmiş ekonomisi ama en gelişmiş ekonomilerden biri olarak
devletlerin o devrelerde yaptıkları her şeyin karşılığı
ve bu devrelerin etkileri de çoktur. Çekir.

Milliyet'in sorularına yanıtlar.
(yanıtlar daha genişti, sonra gazete
tercihi ile mübafak/kazret seçildi)

Soru: "Bugün tekrar birbirine yaklaşan Sovyet ve Çin komünist partileri, geçmişte karşılıklı çok ağır suçlamalarda bulundular. ~~En~~ ~~gün~~ geçmişe bakarak, iki ~~ap~~ parti arasında "haklı-haksız", "doğru-yanlı ayırımı yapılabilir mi?

Cevap: "Bir tarafın haklı, öbür tarafın haksız olduğunu söylemek, kanımızca olanaklı değildir. Objektif bir tarih araştırması, her iki tarafın da hem haklı, hem haksız yanları olduğunu ortaya çıkarmaktır sanıyoruz. Başka politik hareketler gibi geçmişte bu konuda biz/de ^{im} tek taraflık tutum aldığımız açıktır. Şimdiki yakınlaşmayı bütünüyle destekliyoruz."

Soru: "n başarılı ya da başarısız sosyalizm uygulamaları hangi ülkelerde görüldü?"

Cevap: "Geçmişte uluslararası komünist hareketteki bölünmeye göre tutum alınıyor, başarı buna göre değerlendiriliyordu. Oysa şu ya da bu ^{ülkede} uygulamayı bütünüyle iyi ya da tümüyle kötü diye sınıflandırmak olanaklı değildir. Uygulamalar çok renkli bir çeşitlilik gösteriyor. Öte yandan Sovyetler ve Çin, geçmiş uygulamaları son derece eleştirel bir şekilde gözden geçiriyor. Önemli olan, bizim sosyalizm uygulamalarından öğrenme ve yanlışlardan ders çıkarma yeteneğini geliştirebilmemizdir. ^{Sonra} "başarının ölçüsü de değişiyor. İnsan yararına olmayan bir gelişme ~~bir~~ ~~başarı~~ ~~sayılmıyordur~~"

Soru: "Bugün birçok sol grup, "Üçüncü Enternasyonal tek tek partilere program tespit edip direktif veriyordu. Sovyet partisi 'a gabey' parti konumundaydı. Bu daha sonra da belli ölçüde sürdü. Benzer şeyleri Çin ve Arnavut partilerinin ilişkileri için de söylemek mümkün" diye eleştiriyorlar. Sizin değerlendirmeniz ne yönde?"

Cevap: "Statü olarak Enternasyonal zaten bir dünya partisi durumundaydı ve tek tek ülkelerdeki partiler de bunun seksiyonları id. Merkezi Moskova'daydı. Tek tek ülkelerin partileri emtternasyonal yürütme komitesinin direktiflerini yerine getirmekle yükümlüydü. Bu statünün ~~statüsünün~~ nesnel temelinde doğrudan bir dünya devrimi anlayışı, böylesi bir beklenti ve buna uygun bir strateji yatıyordu. ~~statüsünün~~ ~~statüsünün~~ Ayrıca, bundan bağımsız olarak Stalinci uygulamalar, kardeş partiler arası ilişkileri deforma etti. Bu anlayışın izlerinin enternasyonal dağıldıktan sonra da belli ölçüde sürdüğü doğrudur. Bütün Avrupa komünist partilerinin katılmasıyla 1976'da yapılan toplantı da, partiler arası ilişkilerin bağımsızlık, eşitlik ve içişlerine karışmama temelinde yürütülmesi onaylandı. Böylece bu anlayış, kardeş partiler arasındaki ilişkilerin gelişmesi için iyi bir temeldir. Bu ilke, sosyal demokrat ve diğer partilerle ili.

kiler için de geçerlidir.

Soru: "Bazı sosyalist gruplar Varşova Paktı ordularının Macaris-
tan ve Çekoslovakya'ya, Sovyet ordusunun Afganistan'a, Vietnam ordu-
sunun da Kamboçya'ya girmesini şiddetle eleştiriyor. Sizin geçmişte-
ki ve bugünkü tutumunuz nedir?"

Cevap: "Sayılan olay'ların her birinin ayrıntılı bir analizi ge-
rektiren somut tarihsel nedenleri olmakla birlikte, bunlar iki sistem
arasındaki çatışmanın tek belirleyici kıstas olduğu, her iki tarafın
da dünyaya böyle baktığı bir dönemin ürünüdür. İkinci Dünya Savaşı
sonrasında emperyalist ülkelerin bağımsız ülkelerin içişlerine silah
zoruyla karışmasının, açık işgallerinin, kanlı derbeleri destekleme-
lerinin örnekleri sayılamayacak kadar çoktur.

Günümüzde ise, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler dün-
ya politikasından bu anlayışı uzaklaştırmaya, bütünsellik kazanan
dünyamızda anlaşmazlıkların politik yollardan çözülmesi anlayışını
egemen kılmaya çalışıyorlar. Gerek devrim, gerekse karşı-devrim ihra-
cının olanaksız kılınması, bu sürecin derinleşmesi ile gerçekleşecek-
tir."

Soru: "Söylediğiniz dünya koşullarında emperyalistlerin yaptıkla-
rına 'içişlerine silah zoruyla karışma', 'açık işgal', 'kanlı darbe'
diyorsunuz. Ama sosyalistlerin yaptığını neden yargılamaktan kaçını-
yorsunuz? 'Devrim ihracı'na, Çekoslovakya'ya müdahale türünden 'en-
ternasyonalist dayanışma'ya karşı mısınız, değil misiniz?"

Soru: "Mao, Troçki, Enver Hoca ve Kastro gibi liderleri nasıl
değerlendiriyorsunuz?"

Cevap: "Her birinin kendi somut koşulları içinde değerlendiri-
lecek, derece derece farklı katkıları ve başarıları oldu. Aynı şekilde
derece derece, farklı hata ve eksiklikleri de söz konusu. Bu yaklaşımı
mız, ülkemizdeki devrimci liderleri değerlendirmede de esastır. Biz
kimseyi tarihten silme ya da tek yanlı değerlendirme yanlısı değiliz

Soru:"Başta Gorbaçov'un ki olmak üzere sosyalist ülkelerdeki başlatılan reformları nasıl değerlendiriyorsunuz?"

Cevap: "Bu süreçleri açıkça destekliyoruz. Bunlar dünya barışını güçlendirecek, çevre kirlenmesi gibi global sorunların çözümünü kolaylaştıracak, dünya çapında demokratikleşme süreçlerine katkıda bulunacak, sosyalizmin çekiciliğini artıracaktır. Reformların kapitalist dünyada da etkileri olacağı tartışılmaz. Bütün bunların sonucu olarak değişim süreçleri, 21. yüzyıla girerken dünya çapında, bir anlamda yeni bir rönesansın yaşanmasına yol açabilir."

Soru:"Bugün sosyalizmin krizde olduğu söylenebilir mi?"

Cevap:"Belirli bir anlamda, sosyal demokratlar da içinde bütün sol için geçerli bir krizden söz edilebilir. Bu, solun hızla değişen dünya gerçeklerine uymayan eski konseptlerinin, programlarının bir krizidir. Sosyalizm reformlarla bu krizi aşma yoluna girdi."

Soru:"Batıda komünist partiler gerilerken, çevreci partilerin güçlenmesini neye bağlıyorsunuz?"

Cevap:"Temel nedeni dogmatizmdir. Dar sınıfsal bakış açısıdır. Marksistler çevre sorunu ve öteki genel insanlık sorunlarının ancak sosyalizmin kurulmasıyla çözülebileceğini varsayarak, bu sorunlara gereken ~~xxx~~ dikkati vermediler. Bu sorunların çözümü için bugünden çaba göstermek gerekiyor."

Geçmişin değerlendirilmesi

Soru:"Kendi geçmişinizin ve sosyalist solun bir muhasebesini yaptınız mı? Deyim yerindeyse günah ve sevap hanesinde neler yazıyor?"

Cevap: ~~XXXXXXXXXX~~ "Bilimsel araştırmaya ve parti içinde geniş tartışmaya dayalı bir değerlendirme henüz yapılmış değil. Bunun eksikliğini duyuyoruz. Partimiz iki partinin birleşmesiyle kurulduğu için bu değerlendirmenin boyutları genişliyor."

TİP ile TKP'nin birleşme sürecinde tespit edildiği kadarıyla ~~XXXXXXXXXX~~ örneğin, politika anlayışımızdaki hatalarımızı şöyle özetleyebiliriz: Dar, sektörel politikalar izlemek, halkın, emekçilerin, öteki demokratik güçlerin çoğunluğu ile birlikte ilerlemeye olanak veren politikalar geliştirememek, gerçekçi hedefler belirleyememek, politikamızı neden yana olduğumuzdan, ne istediğimize den çok neye karşı olduğumuza, yani olumsuz ~~XXXXXXXXXX~~dan çıkarak saptamak...

Öte yandan, hakikatin tekelinin bizde olduğu, sol içinde öncül

bulunduğumuz bir role sahip/~~XXXXXXXXXX~~ ve enternasyonalizmin tek taşıyıcısı olduğumuz gibi ~~XXXXXXXXXX~~ iddialarımız vardı. Şimdi bu iddiadan vazgeçmekle sol güçler arasında yapıcı ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunma olanağımız arttı.

Soru:"Türkiye kökenli bütün Kürt örgütleri ayrı devlet kurmayı savunuyor.Sizin tutumunuz ne? Ayrıca, başta PKK, Kürt örgütlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?"

Cevap:"Bütün taraflar artık şu gerçekte birleşebilir: Bu sorun zorla, şiddetle çözülemez.Önce soruna politik çözüm bulma konusunda net bir tutum gereklidir. Her şeyden önce devlet terörüne son verilmesi, Kürt halkının varlığı tanınmalı ve Kürt ulusal hareketinin legalitesi sağlanmalı.Bunlar bir diyalog ortamı hazırlayacaktır.Sorun barışçı, demokratik, adil bir çözüme ancak diyalogla kavuşturulabilir.Bizce kalıcı bir çözüm için Kürt halkının, Birleşmiş Milletler ilkelerinde de yer alan, kendi kaderini tayin ve gelişme yolunu seçme hakkı tanınmak zorundadır.Bu, iki halkın demokratik bir devlet içinde birlikte yaşaması için vazgeçilmez önkoşuldur.

Kendi görüşlerini yasal olarak kamuoyuna açıklama hakkına sahip olmayan Kürt örgütleri hakkında burada değerlendirme yapmayı doğru bulmuyoruz.Biz hiçbir Kürt örgütüne önyargılı yaklaşmıyoruz.Bütün taraflarla diyalogtan yanayız ve ~~XXXXXXXXXX~~ bu sorunun barışçı, demokratik ve adil çözümünü yönündeki her girişimi destekleyeceğiz."

Soru:"Türkiye nereye gidiyor? Krizden mi çıkıyor,yeni bir krize mi giriyor? Yeni bir darbe ihtimali var mı?"

Cevap:"Şu anda yeni bir askeri darbe ihtimalini fazla gerçekçi görmüyoruz. 12 Eylül döneminden çok sancılı da olsa, bir çıkış yaşanıyor.Ama bu istikrarlı bir durum anlamına gelmiyor. Hükümetin anti-sosyal, dış borçları ~~XXXXXXXXXX~~ sürekli artıran ekonomik politikada ısrar etmesi, demokratikleşmenin genel af, 141-142'nin kalkması, Kürt sorununun çözümü gibi temel sorunlara duyarsız kalması ve üçte birlik seçmen desteğini iktidar olmak için yeterli görmesi, istikrarsızlığı artıran faktörlerdir.

12 Eylül'den bütün olumsuz sonuçlarıyla kurtulmanın olanakları da vardır. Bunun yolu bütün demokratik güçlerin diyalog ve işbirliği, sorunların çözümü için ulusal çapta geniş bir mutabakatın oluşmasıdır. Sol güçler burada gerçekçi bir politika ile hızlandırıcı bir rol oynayabilirler. Biz bu konuda iyimseriz."

Soru:"Dünyadaki gelişmeler yumuşama mı, yoksa bunalım yönünde mi gelişiyor?"

Cevap:"Henüz geri dönüşsüz ve kesin olmasa da, nükleer silahlı-

lanma ve yumuşamaya yönelik bir eğilim öne çıkıyor. Uluslararası ilişkiler sisteminde çıkarların karşılıklı uyumuna dayalı, demokratik bir işbirliği sistemi yönünde bir yenilenme, yavaş da olsa başladı. Bunlar hemen, birebir yansımaya da, süreç içinde Türkiye'de de olumlu etkiler yaratacaktır.

Soru: "Bir zamanlar solda çok tartışılan birbirine bağlı iki konu vardı: Türkiye'nin sosyoekonomik yapısı kapitalist mi, yarı-feodal mi? Türkiye'nin gündemindeki adım sosyalist devrim mi, yoksa millî demokratik devrim mi? Sizin düşünceniz nedir?"

Cevap: "Türkiye kapitalist bir ülke. Elbette ülkenin ekonomik gelişme düzeyinin saptanması önemli. Ama bizce politik stratejinin bu saptamanın doğrudan uzantısı olarak belirlenmesi yanlıştır. Burada bir dizi faktör dikkate alınmalıdır. Partimiz Türkiye'nin önündeki adımın bir devrim değil, demokratikleşme olduğunu belirtmektedir. Sözkonusu olan, barış ve demokratik yenilenme, kapitalizm çerçevesindeki demokratik bir alternatiftir. Kaç aşamadan geçilerek sosyalizme varılacağı, sosyalist devrimin somut nasıl gelişeceği bugünden ~~bilgi-~~ nemez.

Soru: "Türkiye'de İslamcı hareketleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunlarla bazı konularda ittifak yapabilir misiniz?"

Cevap: "Biz, Türkiye'nin en önemli kazanımlarından biri olarak gördüğümüz laikliğin savunucusuyuz. İslamcı hareketler geniş bir yelpaze oluşturuyor. Aralarında Suudi sermayesiyle iş yapan ve iktidar partisinde yuvalanmış sermaye çevrelerinin yönlendirdiği gerici kesimden, anti-emperyalist çıkışlar yapan gruplara kadar farklı akımlar ^{var.} Aydın dindarlar burada önemli bir rol oynuyor. İslamda reform ve yenilenme yönündeki arayışları destekleriz. ~~XXXXXXXXXX~~ Hedeflerimizle çakışan yaklaşımlar savunan İslamcı hareketlerle bu konularda işbirliği yapmaktan yanayız.

Soru: "AT ve NATO Politikanız nedir?"

Cevap: "Geçmiş yıllardan farklı bir dünyada yaşıyoruz. Artan bir uluslararasılaşma her alanda sözkonusudur. Entegrasyon süreçleri nesnelliliğini kanıtladı. Biz, bütünsel bir Avrupa politikası izliyoruz. Atlantikten Urallara kadar Avrupa, ortak evimiz olmalı anlayışındayız. Türkiye'nin gerek AT ile gerekse Comecon ile ilişkilerini karşılıklı çıkarların uyumu temelinde geliştirmeyi öngörüyoruz. Türkiye dünyadan ve Avrupa'dan yalıtılmamalıdır. Eskiden farklı olarak Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'ndan yararlanabileceğini ve yararlanması gerektiğini düşünüyoruz. AT'a üyelikten doğacak zararların en aza indirilmesi ve

ve yararların artırılması için somut politikalar geliştirilmelidir.

NATO sorunu farklıdır. Askeri ittifaklar nesnel bir zorunluluk değildir. NATO emperyalist bir örgüttür. NATO üyeliği Türkiye'nin bütün sorunlarını ağırlaştırıyor. Geçmişte politikamız yalnızca NATO'dan çıkmak üzerine kurulmuştu. Oysa Türkiye, NATO üyesi olmasa da çıkacak bir nükleer savaşta kül olacak ilk ülkeler arasındadır. Bugün nükleer savaş tehlikesini kaldırmak, silahsızlanmaya ulaşmak için, NATO ve Varşova Paktı'nın adım adım ve birlikte ortadan kaldırılmasının koşullarını hazırlamak gerekiyor. Halkımızın özlemi NATO'suz Türkiye, bloksuz bir dünyadır.

Soru: "Mevcut koşullarda nasıl bir mücadele çizgisi savunuyorsunuz?"

Barışı korumayı
Cevap: "Rejimi ve toplumsal yaşamın tüm alanlarını demokratikleştirmeyi hedefliyoruz. *(Solun etkisini, barış ve demokrasi güçlerinin diyalog ve işbirliği temelinde artırma) bu görüşleri* Politik mücadeleden şiddetin, kaba kuvvetin dışlanmasını sağlayacak yeni, demokratik bir politik kültürün yerleşmesi için her çabayı göstereceğiz."

Soru: "Sosyalizme barışçı geçiş konusunda düşünceniz nedir?"

Cevap: "Demokratik politik kültür, sosyalizme barışçı geçiş için de elverişli koşulları hazırlayacaktır. Sosyalizme barışçı geçişi, gerinsancıl amacımıza uygun olduğu, gerekse günümüzün dünya ortamına, politik kültürene, yeni düşünce tarzına uygun olduğu için savunuyoruz. Ama bu, yalnız bizim isteğimize bağlı olarak ve kendiliğinden gerçekleşmeyecektir."

Soru: "Yurt dışındaki sosyalistlerin yurda dönüşü sürecektir mi?"

Cevap: "Politik göçmenlerin ülkeye dönüşünü destekliyoruz. Bütün demokratik güçleri bu konuda dayanışmaya çağırıyoruz."

Soru: "Cumhurbaşkanlığı seçiminde sadece Evren ve Özal aday olursa tutumunuz ne olur?"

Cevap: "Seçim günü yaklaşınca, somut şartlara göre bir tutum alacağız. Ama herhalde ikiden fazla aday ~~çıkacaktır~~ çıkacaktır. Biz, bütün partilerin ve ulusun saygısını kazanmış, demokrasiye bağlı bir kişiyi seçilmesini isteriz."

Soru: "Sağda kalıcı olan Özal mı- Demirel mi?"

Cevap: "Özal günümüzün yeni koşullarına uygun sağcı konseptler geliştirmeye çalışıyor. Demirel ~~Özal~~ Özal'ın yolunu ~~izleyip~~ izleyip yeni konseptler arayarak kalıcı olmaya çalışacak."

hangî partiyi destekleyeceksiniz?
Soru: "Yerel seçimlerde/bazı yerlerde bağımsız sol aday çıkarılmasını önerir misiniz?"

Cevap: "Amacımız en geniş sol güçlerin birlikte davranmasını sağlamaktır. Önemli olan sol potansiyeli eksiksiz değerlendirebilmektir. Sol güçler ya birlikte demokratik bir adayı destekler, ya da kimi yerlerde bağımsız aday gösterebilir. Buna her bölgedeki güçler kendisi karar verir. Biz buna uyarız."

Soru: "DSP ve SHP'nin muhalefeti yeterli mi?"

Cevap: "İkisi de demokrasi mücadelesinde önemli rol oynayan güçlerdir. Sosyal demokrasinin böyle bölünmüş olması bir zayıflıktır. Biz ~~her~~ ^{iki} ~~partiyle~~ ^{partiyle} diyalog ve işbirliğinden yanayız. Her ikisinin de ^{asıl} ~~eksikliği~~ ^{asıl} ~~eksikliği~~ sert muhalefet yapmaması değil, yeni koşullara uygun demokratik alternatif bir program ortaya koyamamış olmalarıdır."

Soru: "Size göre hangi partiler demokrasi cephesinde, hangisi değil."

Cevap: "Biz ANAP dahil bütün partileri genel bir değerlendirmeye tabi tutmaktan çok, her somut durumda izledikleri politikalarla ~~her~~ ~~tutum~~ göre değerlendiriyoruz."

Soru: "Sendikal birliği nerede görüyorsunuz?"

Cevap: "Birliğin Türk-İş çatısı altında gerçekleşmesini savunuyoruz. Yarın DİSK açıldığında iki federasyonun birleşmesini savunacağız."

Soru: "Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunlara Özal mı, Papandreu mu daha gerçekçi yaklaşıyor?"

Cevap: "Dünya kamuoyunda Papandreu'nun daha etkili görülmesinin en önemli nedeni, bizce onun ulusal çıkarları dünyanın bugünkü politik gerçekleriyle uyumlaştırmada Özal'dan daha başarılı olmasıdır. Çözüm ~~gerçekleri dikkate alınarak~~ ^{gerçekleri dikkate alınarak} yolu güçler dengesi anlayışının yerine çıkarlar dengesi anlayışını getirmektir."

Soru: "Ermeni sorununa Türkiye nasıl yaklaşmalı?"

Cevap: "1915'te Ermenilere uygulanan kitlesel kırım, tarihsel bir gerçektir. Türkiye bunu kabul etmeli. Toprak talebini gerçekçi bulmuyoruz?"

Soru: "Enflasyon ve ANAP hükümeti karşısında halkın tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?"

Cevap: "Halk, hükümetin anti-sosyal ekonomik politikasının yıkıcı

Kaldı ki, Ankara'daki son gençlik kurultayında bir kere daha sergilendiği gibi, en küçük demokratik bir hareket bile yoğun polis terörüyle karşılanıyor. Halkın amaçsız, sonu belirsiz bir şekilde sokağa dökülmesi bir yarar getirmez. Biz, halkın yapıcı alternatif politikaları bilinçli ve örgütlü eylem ve hareketlerle desteklemesini sağlamak istiyoruz."

Soru: "Sosyalist sol neden bu kadar çok bölünmeye uğradı? Kaçınılmaz mıydı bu? Önümüzdeki dönemdeki **sol** saflaşma sizce neye göre olacak?

Soru:"Sosyalistlerin birliği konusunda somut öneriniz nedir?Kimle:
xxxxxx~~xxxxxx~~ le birleşebilir, kimlerle bir araya gelemezsiniz?"

Cevap: "Birlik için farklı geleneklerden gelenleri birleştirmek zorunludur. Birlikte yaşamak ve birlikte hareket etmek gerekir. Kimseyle birleşmeyiz diye de bir önyargımız yok. Bütün sol güçlerin temel amacı ortaktır. Süreç içinde hepimiz değişebiliriz. Birlik için bütün konularda tam bir görüş birliği şart değildir. Önemli olan hakikati birlikte aramaya çıkmaktır. Sol akımların farklı geleneklerden geldiği düşünülürse, buna güncel değerlendirme farkları da eklenirse, birlik süreçlerinin yavaş gelişmesinden karamsarlığa kapılmamak gerekir. Birlik için hangi biçimlerin ya da yolun seçileceğini zaman gösterecektir. Bunun ilgili taraflar birlikte saptamalı."

Başlangıç noktaları farklı olsa amaçlanan aynıdır. Çıktay, demokratik, kitlesel bir komünist partisi'dir. Böyle bir parti yalnız TBKP ve TSİP değil olanaklı olduğu kadar geniş Marksist çevrelerin ortak katkısıyla oluşacaktır. Evi birlikte kurularak, evin ortak sahibi olacaktır. Hem komünist hareketin yasallaşması, hem de geniş Marksist çevrelerin yasal bir partide buluşması gerçekleşmiş olacaktır. 141. 142'ye karşı yürütülecek geniş ortak bir kampanya içinde Sorunun Somut Çözümü biçimi daha belirginleşecektir.

(Başlangıçta banda alınmamış bir bölüm var.)

KUTLU: Farklı görüşler dediğimizde görülmesi gerekir ki, işçilerin, emekçilerin politik görüşlerinin de yeralması. Bugün 141-142 kanımızca bunu engelliyor. Bu engel kalktığı zaman, o zaman gerçek anlamda çok partililik oluşacaktır. Bu yönüyle eksiklidir demokrasi.

SORU: Yani 141 ve 142'nin kalkmasına bağlıdır diyorsunuz.

KUTLU: Bütün kurum ve kurallarıyla işlemesi buna bağlıdır. Bu madde varken Türkiye'de demokrasi kısıtlı olsa, hiç olmadı demiyoruz elbette. Ama hep kısıtlıydı, topaldı.

SORU: Türkiye'de demokrasi topaldı diyorsunuz.

KUTLU: Şimdiye kadar Türkiye'de demokrasi topaldı, çünkü tek ayağı hep eksikti. Söyledim o tek ayağın ne olduğunu da. İşçi, emekçi sınıfların politik görüşleri, tercihlerine kapalıydı.

SORU: Size göre, Sovyetler Birliği mi daha demokratiktir, yoksa Avrupa ülkeleri mi daha demokratiktir bu açıdan?

KUTLU: Bu tabii kıyaslanabilir birşey değil. Yani bu tarzda kıyaslamak lazım. Ama bana göre elbette sosyalizm en ileri demokrasidir. Çünkü ben şunu tavsiye ederim. Yalnız propagandalara bakmadan imkanlar yaratılmalı ve görülmelidir sosyalist ülkeler. O zaman daha iyi anlaşılacaktır elbette. Bugün kendi sistemlerini yeniden eleştirici bir tarzda gözden geçiriyorlar ve sosyalist demokrasiyi daha da yetkinleştirmeye çalışıyorlar. Ben Batı'da bir sistem olarak kendini yenileme yönünde böyle bir eğilimi ne gördüm, ne de kimse yazdı.

SORU: Efendim bir de Sovyetler Birliği'nde işçilerin grev haklarının olmamasını, basın, toplantı ve gösteri yürüyüşleri haklarının bulunmamasını, siyasi muhalefete izin verilmemesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

KUTLU: Siyasi muhalefet elbette başka birşey. İşçilerin grev hakkı, toplu sözleşme hakkı ne yönde kullanılacak, bu da başka birşey. Fakat şunu görmemiz lazım, Sovyetler Birliği dün düşmanla çevriliydi. Tek bir ülkede sosyalizm vardı. Yaşama mücadelesi veriyordu. Ve bu koşullarda, bugün açıklıkla ifade edildiği gibi, bu korumanın getirdiği kimi yanlışlar da yapıldı ve söyleniyor da zaten. Gorbacov kendisi söylüyor, biz söylüyor değiliz bunu. Bu çerçevede değerlendirmek gerekiyor. Bu dönemde kimi uygulamalarda yanlışlar yaptık diyor ve bu açıkça da basında yeraldığı için bulmanız mümkün sanıyorum.

SORU: Siz Haydar Kutlu olarak Sovyetler Birliği'nin siyasi durumunu eleştiriyor musunuz, bir eleştiriniz var mı?

KUTLU: Bu tabii genel bir soru, somut olarak konuşmak gerekiyor. Biz

Gorbaçov'un kendi tarihiyle ilgili olarak yaptığı eleştiriyi doğru buluyoruz.

SORU: Gorbaçov'un kişisel fikrine iştirak ediyorsunuz.

KUTLU: Sadece kişisel fikrine iştirak etmiyorum, ben de bakıyorum ve doğru görüyorum o eleştirileri.

SORU: Yani mesela buna somut bir misal verebilecek misiniz?

KUTLU: Çok uzun bir değerlendirmeydi o. O uzun değerlendirmeye umarım ki Tercüman gazetesi de sayfalarında yer verir. Bütün dünya yazdı bunu. O zaman neyi eleştiriyorlar çok açık biçimde görülür.

SORU: Türkiye'de küçük bir gazete yazdı.

KUTLU: Mesela oralardan görülebilir. Ama temel mesele demokrasinin geliştirilmesi sorunuydu. Kuşkusuz bunun da gecikmeleri, daha fazla geliştirme yönünde gecikmeleri temel sorun olarak eleştiriliyor ki bu doğru bir eleştiri.

SORU: Çekoslovakya'da bağımsız ve daha demokratik bir sosyalizm kurma girişiminin Sovyet tanklarıyla boğulmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

KUTLU: Bütün tarihsel olayları kendi tarihsel çerçevesi içinde göremezsek bundan doğru sonuçlara varamayız. Biraz önce söyledim size Sovyetler Birliği'nin hangi tarihsel koşulların içinden geçtiğini. Ama bugün biz diyoruz ki mesela, bizde sosyalizm çok partili olacak. Şimdi böyle baktığımız zaman Sovyetler Birliği'nde çok partili değil diye eleştiriyor muyuz? Hayır, farklı tarihsel koşullarda oluştu sosyalizm orada. Sosyalist plüralizmden şimdi söz ediliyor Sovyetler Birliği'nde. Ama bu şu anlama gelmiyor. Şekli bir farklı parti olsun, bu değil. Çok partinin olduğu ülkeler de var, sosyalist ülkeler de var. Sosyalizmde demokrasi milyonların kendi isteklerini dile getirebilmeleridir, en temel gereksinimlerine yanıt bulabilmeleridir ki bunlar konusunda Batı bile tereddüt göstermiyor. Sosyalizmde bunlar gerçekleşmiş durumda. Ama elbetteki Batı'nın aradığı bazı noktalarda sosyalist demokrasinin kendisini yenilemesi gerekiyor. Şimdi bu yapılıyor.

SORU: Ben şunu anlayabilir miyim cevabınızdan? Sovyetler Birliği birçok gelişmeler geçirmiştir tarihinde, sosyalizm açısından. Şimdi Türkiye'de kurulacak olan böyle bir Türkiye Birleşik Komünist Partisi Sovyetler Birliği'nin tarihte geçirdiklerini örnek alarak, şu andaki sosyalizmi Türkiye'de uygulamayı düşünen bir parti olacak.

KUTLU: Hiçbir zaman geçmiş bir tarih yeniden aynen yaşanamaz. Biz kendi yolumuzu, sosyalizme giden yolu, elbette kendimiz çiziyoruz. Yeni koşullarda, yeni tarihsel koşullarda çiziyoruz. Biz sosyalizme yaklaştığımız zaman tarihsel koşulların ne olacağını da elbette ki şimdiden göremeyiz, bilemeyiz. Fakat başka ülkelerin geçtiği yolun aynen kopye edilmesi elbette söz konusu değil.

SORU: Buna o ülkede yaşayan insanların mentaliteleri ve yaşam şartları da tabii değiştiği için herhalde farklı bir görünüm arzedecektir.

KUTLU:Koşullar değişiktir, o da dahil, sizin söylediğiniz de içinde, toplumun mantalitesi değişmiş olabilir, dünya koşulları değişmiş olabilir, hepsiyle bağlı. Şimdi 80'li yıllarda demokratizmin, hümanizmin temel olduğu, barışın en başta, bir yolun ısrarla savunulması gerektiği kanısındayız. Bu yol demokrasi mücadelesi içinden geçerek ancak sosyalizme varabileceğimizi gösteriyor. Bunu da programımızda açıkça ifade ediyoruz. Demokratik yollardan sosyalizme varmak için mücadele edeceğiz.

SORU: Polonya'daki işçilere karşı askeri diktatörlüğün uygulamalarını nasıl karşılıyorsunuz?

KUTLU:Askeri diktatörlük dememek lazım. Orada bir askeri diktatörlük yok. Olağan bir hükümet var. Öyle bakarsak Türkiye'de de askeri diktatörlük vardır. O konuda sonra tartışabiliriz.

SORU: Diktatörlük olarak karşılıyorsunuz, olağan bir hükümet olarak karşılıyorsunuz.

KUTLU:Evet, olağan bir hükümet var ve Solidarnosc konuşabiliyor bugün.

SORU: Solidarnosc biliyorsunuz hükümet tarafından yasak edilmiş bir örgüt.

KUTLU:Bir bölümü evet, ama şimdi onun sözcüleri dışarda konuşabiliyor. Şimdi çıkaramayacağım, Amerikan yöneticilerinden biri gelmişti yakın zamanda, onlar oturup konuşabildiler, görüşebildiler. O nedenle çok farklı bir durum var. Batı televizyonu verdi.

SORU: Bu konuda müsbet düşünüyorsunuz yani? Bugünkü uygulamaları, şu anda orda işçilere bir baskı yoktur.

KUTLU:Şu anda olumlu yönde gelişiyor.

SORU: Sayın Kutlu, Sovyetler Birliği'nin Afganistan'daki müdahalesi size göre Afgan devrimi midir, yoksa Sovyet işgali midir?

KUTLU:Şimdi, dünya sorunlarının çözümünde nasıl bir yol izlemek lazım, bu çok önem taşıyor. Niye? Bakın, Latin Amerika'da pek çok ülke biraraya geldiler ve bir ulusal uzlaşma yaptılar. Dediler ki, biz hiç dışardan karışma olmaksızın kendi yolumuzu kendimiz çizelim. Ve demokrasiyi birlikte koruyalım. Bu demek ki bir tehdit var. Bugün Nikaragua'da da bunu görebiliriz. Sık sık açıklıyorlar ve Nikaragua yönetimi Amerika'yı barışçı görüşmelere çağırıyor. Ama tüm dünyanın bildiği gibi Reagan yönetimi açık destekle karşı grupları güçlendirmeye çalışıyor. Demek ki böylesi bir tehdit altında Nikaragua ve Orta Amerika ülkeleri ki bunlar sosyalist ülkeler falan değiller. Bunlar da bu tehdiye karşı bir birlik oluşturma gereğini duyuyorlar. Afganistan'da eğer dıştan bir tehdit olmasa idi, öyle zannediyorum ki, Sovyetlerden yardım istemek gereğini duymayacaklardı. Fakat ben isterim ki, gönlüm öyle ister ki, böylesi durumlar olmasın.

Bir ülkeye bir başka ülke yardım etmek durumunda kalmasın. Tabii ki bunu ben tercih ederim her zaman.

SORU: Siz parti programında Türkiye'nin NATO'nun askeri kanadından çıkmasını istemiştiniz. O halde, yani Türkiye'de böyle bir dıştan yardım isteme durumu olsaydı, Sovyetler Birliği'nden yardım mı istemesi gerekecekti?

KUTLU:Hayır, niye istesin? Bugün bağlantısız ülkeler yardım mı istiyorlar? Yani NATO içersinde olmayıp? .

SORU: Türkiye'nin coğrafi itibariyle...

KUTLU:O hep söyleniyor.

SORU: Etrafımızda savaşlar oluyor, bugün bilhassa kendiniz bundan bahsettiniz.

KUTLU:Evet. Evet, ama o İran-Irak savaşı tam tersine, NATO içersinde Türkiye kendi ulusal çıkarlarına uygun bir yer edinemezse, işte o zaman tehlike var. NATO'nun etki alanını genişletmek istiyor Amerika. Türkiye'yi zorluyor bu konuda. Açıklıkla söyledim ki, hükümetin bu zora karşı direnmesini biz dikkatle izliyoruz ve buna önem de veriyoruz. Ama işte bu konumu yüzünden Türkiye zorlanıyor savaşa doğru. Ama bağımsız bir ülkeyi kim zorlayabilir? Bağlantısız bir politikayı izleyen bir ülkeyi kim zorlayabilir? Ama Türkiye zorlanıyor, NATO veci-belerine uyuyor diyor. Belli yardımlar geliyor. Askeri yardımlar, parasal yardımlar ve bunun karşılığını istiyorlar. Vermediğiniz zaman onun karşılığını elbette bir dizi askersel, ekonomik ambargolarla karşılıyoruz. Bunu hepimiz yaşadık, biliyoruz bunu.

SORU: O zaman Türkiye de bağlantısız bir ülke olsun diyorsunuz.

KUTLU:Bağlantısız bir ülke olması NATO'dan çıkmasıyla bağlı. Bugün Türkiye için bunun koşullarının olmadığını söylüyoruz.

SORU: Peki Varşova Paktı'na girmeli mi?

KUTLU:Öyle şey olur mu canım? Ben açık ifade ettim. Dedim ki, her iki pakt birlikte fesholmalıdır. Neden Türkiye Varşova Paktı'nın içine girsin yani?

SORU: Paktsız bir dünya düşünüyorsunuz.

KUTLU:Paktsız bir dünya elbette. Silahsız, paktsız bir dünya.

SORU: Afganistan'daki gibi herhangi bir ülke için bir yardım isteyecek olsa, Sovyetler Birliği'nin oraya müdahale etmesini siz olumlu mu karşılırsınız? Biraz evvel Türkiye misalinde olumlu karşılamayacağınızı söylemiştiniz. Sovyetler Birliği'ne olsa aynı şey?

KUTLU:Ben söyledim, ben bir ülkenin başka bir ülkeden yardım istemek durumunda kalmasını elbette arzu etmiyorum. Öyle bir durumun ortaya çıkması can sıkıcıdır diyorum.

SORU: Sovyet ordusunun herhangi bir ülkeye yardımda bulunmasını tasvip etmiyorsunuz.

KUTLU:Hep öyle kategorik sorular sorulmaz tabii. Her durumda buna bakmak gerekiyor. Ben de aynı soruyu size şöyle sorarım. Siz Amerika'nın herhangi bir ülkeye yardım etmesini, askeri bakımdan, nasıl görürsünüz? Şimdi dünya bu. Bir dizi anlaşmalar yapılıyor. Bu yardım değişik biçimlerde oluyor. Yani benim buna cevap vermem mümkün değil. Realist bir cevap olmaz. Ama tekrar ediyorum ki ben, bir ülke kendi yolunu kendi çizmelidir. Hiçbir baskı gelmemelidir, hiçbir karışma olmamalıdır. Ama bu da o ülkeye düşer. Kendi ulusal çıkarlarını koruyabiliyorsa, ona düşer bunu gerçekleştirebilmek. Hiç kimse başkasına vermez bu konuları. Kendisinin alması lazım.

SORU: Avrupa komünizminin ^{ve proletarya diktatörlüğüne} ~~Veniam. reddetmesi~~ nasıl karşılıyorsunuz? Avrupa'daki komünist partileri arasında bazen ilişkiler ortaya çıkıyor.

KUTLU:Bir defa Avrupa Komünizmi bütünsel bir düşünce değil, içinde Leninizmi reddedenler de var, etmeyenler de var. İkincisi, proletarya diktatörlüğünün reddedilmesi de Avrupa Komünizminin bir göstergesi değil, Avrupa komünisti olmayan birçok ülkede proletarya diktatörlüğünü kullanmıyor. Örneğin Portekiz Komünist Partisi'nin Avrupa komünizmi çizgisini izlediğini söyleyemez hiç kimse, ama Portekiz Komünist Partisi de proletarya diktatörlüğü demiyor. Bugün de Avrupa komünizmi diye aktüel bir akım artık yoktur. Kimse demiyor artık, ben Avrupa komünistiyim demiyor, farklıyım demiyor. Çünkü Avrupa komünizmi çizgisini izleyen bütün partiler Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümüne katıldılar ve bu politikayı desteklerini açıkça söylediler. Gorbaçov politikasını desteklediklerini açıkça söylediler.

SORU: Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümü bir yerde Avrupa komünistlerinin birleşmesine mi sebep oldu?

KUTLU:Sadece Avrupa komünistlerinin değil, bütün komünistlerin...

SORU: Yani tek fikir haline gelmelerine mi sebep oldu?

KUTLU:Tek fikir denemez. Kimse tek fikire zorlamıyor. Tek fikire zorlamıyor ama ilk defa bu genişlikte bir politik yelpaze biraraya gelebiliyor. Yani komünistler, sosyal demokratlar, sosyalistler, komünistlerin içersinde farklı görüşleri olanlar hepsi biraraya geldi. Önemli olan bu. Sadece komünistler arasındaki sorunlar, ilişkiler açısından değil.

SORU: Leninist terminolojiye göre objektif ve sübjektif şartlar olgunlaşsa, devrim için şiddete başvurulmasını onaylar mısınız? Şimdi, bugün tersini, şiddete karşı olduğunuzu söylediniz.

KUTLU:Kesinlikle söyleyeyim, açıktır. Bir Tercüman gazetesi bu sözlerimi

aynen yazacak mıdır? Lenin'in düşüncesinde şiddet yoktur. Açıkça ifadeler vardır. Ve sonuna kadar Lenin barışçı yolları zorlamıştır. Şiddet karşı taraftan gelmiştir. Biz şimdi diyoruz ki, sadece devrim açısından değil, toplumların yaşamından şiddet kalkmalıdır. Uygarca ilişkiler gelmelidir. Bunu dediğimiz yerde elbette biz devrim için şiddeti öngörmeyiz. Biz demokratik yoldan çoğunluğu kazanmak istiyoruz. Çoğunluk eğer sosyalizme inanmazsa sosyalizm kurulamaz zaten. Dün belki koşullar daha değişikti ve karşı taraf şiddet kullandığı zaman halkta yanıt veriyordu ve burdan sonuca varılabiliyordu.

SORU: Ben de onu soracaktım zaten. Biliyorsunuz en son yaşadığımız bir Çekoslovakya olayı var. Burda şiddet olayı olmadı mı? Çekoslovakya'ya Rus tanklarının gelmesi...

KUTLU: Kuşkusuz. Ben demin de söyledim, daha 1917'de şiddet kullanmak istenmediği halde, karşı tarafın şiddetiyle karşılaşıldı. Yani komünistler şiddeti bir metod olarak benimsemezler. Ancak şiddetle karşılaştıklarında, o zaman sorun artık komünistlerin sorunu değil, halkın sorunu, çoğunluğun sorunu. Ne yapacak çoğunluk? Ben onu bugünden bilemem tabii. Ama biz şimdi öyle bir yol döşemeye çalışıyoruz ki, bu demokratik yoldur, şiddetle karşılaşılmamasın. Biz şiddetle karşılaşmayalım, biz de şiddet kullanmak durumunda kalmayalım. Bunun için şimdiden demokratik yollara dört elle sarılmak gerekir. Ve barışçı yolu hazırlamak lazım. Biz barışçı yolu hazırlamak istiyoruz, ve açık ki şiddeti reddediyoruz.

SORU: Haydar Bey, bu da gene politik düzeyde egemen. TKP, Sovyet Komünist Partisi'nin kongre ve toplantılarına katılıyor, ancak Çin veya İtalyan Komünist Parti'lerinin toplantılarına katılmıyor. Bunun nedeni nedir?

KUTLU: Eğer şu sıralarda Çin Komünist Partisi'nin bir kongresine katılmak imkanımız olsaydı, katılırdık. İtalyan Komünist Partisi'nin de kongresine katılmak imkanımız olsaydı, katılırdık. Ben şunu söyleyeyim ki, biz Çin Komünist Partisi'nin kongresine mesaj gönderdik.

SORU: Şu sırada demekle, bu 70. kutlama yılında sosyalist partilerin, komünist partilerin birleşmesinden sonra mı?

KUTLU: Daha önce, daha önce.

SORU: Yani genel anlamda?

KUTLU: Daha önceden de alabilirsiniz. Yani kaçınmazdık. İtalyan Komünist Partisi'nden de ordaki parti yönetici kaşrolarıyla da görüşmelerimiz oldu.

SORU: Efendim, bir de, şu günlerde Türkiye'de komünist partisini legal olarak kurmak için Türkiye'ye döneceksiniz. Aynı şekilde Sovyetler Birliği'nde sağ bir parti kurulmak istense, buna taraftar olur muydunuz?

KUTLU:Şimdi bakın, sağdan ne anlıyorsunuz?

SORU: Muhafazakar bir parti.

KUTLU:Ben sosyalistim. Ve elbette sosyalizmden yanayım ve insanlığın kurtuluşunun da sosyalizmde olduğuna inanıyorum. Benim yana olup olmamam hiç birşeyi değiştirmez. Eğer halk istiyorsa...

SORU: O sizin şahsi görüşünüz.

KUTLU:Ama ben onu söylüyorum. Ben sosyalistim. Bak Demirel diyor ki, ben komünist değilim, komünizme de karşıyım. Ama diyor ki her düşünce de özgür olsun. Ben de aynı şeyi söylüyorum. Ama halk neye karar verir, bu benim elimde değil. Bu anlamda, Sovyetler Birliği'nde şu parti olsun, bu parti olsun diye konuşmak spekülasyon olur. Bu anlamda birşey ben söylemiyorum. Ve bu bakıştan da çıkmak lazım. Esas olarak, şimdi biz ne yapacağız? Biz nasıl bir yoldan gideceğiz? Türkiye'de ne olacak? Bunlara bakmak gerekiyor.

SORU: Ama biz sizin dünyü görüşünüzü de anlamayacağız.

KUTLU:Onun içinde dünya görüşümüz var. Genel olarak dünya görüşümüz var tabii. Ama bu mesele bir spekülasyon konusu olmamalı. Yani orda ne olabilir, parti kurulabilir mi?

SORU: Efendim ben Bulgaristan'daki Türk azınlığın durumunu soracağım. Bulgaristan'daki Türk azınlığına zulüm yapıldığını kabul ediyor musunuz her şeyden evvel. Bulgaristan'da hürriyet ve demokrasi var mı? Demokrasinin olduğu yerde zulmün olmaması gerekiyor.

KUTLU:Bulgaristan'da sosyalizm var. Bugün kimse de demiyor ki, sosyalizm yok. Başta da söyledim sosyalizm en gelişkin demokrasi demektir. Ama bu demek değildir ki, sorunlar yoktur. Bugün Gorbaçov da açıklıyor ki, sorunlar vardır, olabiliyor ve eleştiriyor geçmişi de. Bu anlamda her sosyalist ülkede de sorun elbette var, olabilir. Her sosyalist ülke de bugün kendi sosyalist demokrasisini geliştirmeye çalışıyor. Somut değindiğiniz konuya gelince. Bunu ben daha önce de açıkladım. Türkiye'de ben kendi görüşlerimi açıkça ve çarpıtılmadan savunabilme güclüğüyle karşı karşıyayım. Aynı şey bu konuda da geçerlidir. Türkiye'de bu konuları rahat konuşabileceğimiz ortama kavuştuğumuz zaman biz de bu tür sorulara rahatlıkla yanıtımızı veririz. Ama bu durumda bizden evet, hayır yanıtı istenirse, ben eminim ki evet de desem, hayır da desem bu benim esas amaçlarıma uygun olarak yansımayacaktır. Çünkü orta yerde Bulgaristan'daki uygulamayı aşan bir kampanya var. Bu kampanya durmalı. Bu sorunu sağlıklı tartışabileceğimiz, sağlıklı ele alabileceğimiz ortam yaratılmalı. Bu ortam nasıl bir ortam? Uygarca bir ortam.

SORU: Masa başında halledilmeli.

KUTLU:Masa başında halledilmeli ayrı. Yani biz bu konuyu ülkemizde çarpıtılmadan konuşulacağına emin olduğumuz koşulların içinde olma-

lıyız. Bir söz söylediğimiz zaman bunun kendi anlamı ile kullanılacağı ve emin olacağımız koşullar olmalı. Bu koşullar olduğu zaman biz görüşlerimizi elbette rahatlıkla ortaya koyabiliriz. Biz bu olsun istiyoruz. Bu kampanya da, açıkça görülmelidir ki, ne Bulgaristan'a ne de Türkiye'ye bir yarar getiriyor. Ne de sözü edilen insanlara bir yarar getiriyor. Durmalı bu kampanya. O durumda biz sorunun çözümüne şu veya bu biçimde görüşlerimizle katılabiliriz elbette.

SORU: Şimdi kampanya dediğinizde iki şey anlıyorum. Bir, Bulgaristan'ın içinde yürütülen kampanyayı anlamak istiyorum. Bir de ikincisi Bulgaristan'ın dışında Bulgaristan'a karşı Türkiye'nin aldığı tavır, kampanyayı anlıyorum.

KUTLU: Somut açıklayayım. İzlerseniz en başta hükümet de bu kampanyaya ihtiyatlı yanaştı. Yani Amerika'nın başlattığı kampanyayı demek istiyorum. Bu kampanyanın arkasında Amerika var. Hükümet bir süre buna katılmak istemedi, ihtiyatlı yaklaştı. Ama ne olup bitti bilmiyorum, büyüdü bu kampanya sonra. Sözü ettiğim kampanya Türkiye'de süren ve Amerika'nın desteklediği kampanyadır.

SORU: Peki, Bulgaristan'dan alınan haberlere göre, Türklerin Bulgarlaştırılması, isimlerinin değiştirilmesi, camilerin kapatılması konusunda ne diyorsunuz?

KUTLU: Camilerin falan kapatılması söz konusu değil, çünkü tam tersine müslümanların her yerde. Onun için diyorum ki, orada olan bitenlerin gerçek boyutuyla ülkemizde yansıyacak koşullar olmalı ki bunu konuşabilelim. Örneğin, camilerin kapatılması diye bir olay yok.

SORU: Peki şöyle birşeye taraftar olur musunuz? Bir Türk gazeteci grubu Bulgaristan'a gidip, orda incelemeler yapması...

KUTLU: İyi olur tabii.

SORU: Yardımcı olur musunuz bu konuda?

KUTLU: Yok, o benim yetkimi aşar. Ama sorun aynı zamanda şudur. Bu gazeteci gider, görüşlerini de yazar. Ama acaba aynı benim durumumda olduğu gibi bu gazetecinin görüşleri bu konuda çarpıtılmadan, olduğu gibi Türkiye'de yer alır mı, işte buna emin değilim. Önce bunu ortadan kaldırmamız lazım. Bu kampanyayı durduralım, dursun bu kampanya. Amerika'nın kışkırttığı bu kampanya dursun, o zaman biz birlikte bir masa etrafına gelelim, rahatça da konuşalım. Ondan bizim hiçbir kaybımız olmayacaktır. Ne görüyorsak yanlış, doğru söyleriz.

SORU: Peki şu anda Bulgar hükümetine bir çağrı yapmanız mümkün olmaz mı? Güven içinde olmadığım için mi diyorsunuz?

KUTLU: Bulgar hükümetine çağrı ben ne adına yapacağım?

SORU: Türkiye Komünist Partisi adına.

KUTLU:Hayır.Eğer birtakım sorunları çözme yetkim varsa elimde, o zaman yapabilirim. Ama bu iki ülke arasında bir sorun. Nasıl ben kendimi böyle bir yetkiye sahip olarak görüp de, böyle bir çağrı yapabilirim?

SORU: Peki yetkili olmuş olsaydınız, efendim?

KUTLU:Elbette o zaman çağrı yapardık. Neyse bu sorun gelin görüşelim diye.

SORU: Efendim, SHP lideri İnönü "TKP'nin bizi desteklemesi oy kaybetti" dedi. Demek ki sizin bir partiye desteğiniz olumlu yansımıyor.

KUTLU:Bunun doğru olduğunu zannetmiyorum.Çünkü bir defa, burda bir maddi bilgi hatası var. Biz tek başına şimdiye kadar 12 Eylül 1980'den bu yana tek bir partiyi desteklemedik. Yalnızca tek bir partiyi desteklemedik.Bu nedenle zannediyorum ki Sayın İnönü'nün bir bilgi eksikliği var. Eğer oy kaybına uğradılarsa biz neden değiliz. Hürriyet'te yalnız son olarak bir açıklama vardı. Ben Hürriyete söyledim de, sözlerinin arasında bu manşete çıkan söz yok. Bakıldığı zaman da görülür. Yani tek olarak, yalnız başına biz SHP'yi destekliyoruz demedik.Böyle demedim. Yok böyle birşey. Tam Tersine, hangi partiden olursa olsun, DYP'de de var ise, varolduğuna inanıyorum, demokrat adayların desteklenmesinden söz ettim, çünkü yeni seçim yasası oyların boşa gitmesi için çok dikkatli olmayı gerektiriyor. Bunun için de kazanma şansı olan demokrat adaylar desteklenmeli, hangi partiden olursa olsun. Açıkça söylüyorum, ANAP'ta varsa o da.

SORU: Peki Sayın Kutlu, 12 Eylül öncesi parti liderleriyle halen bir kontağınız var mı. Veyahut ta kendileriyle görüştünüz mü?

KUTLU:Hangileriyle, muhalefet partileriyle mi?

SORU: Evet. Mesela Demirel'le...

KUTLU:Hayır,hayır. Ne yazık ki, görüşme imkanımız olmadı. İsterdik, olsun. Hep söylüyorum. Kaçmamalıyız birbirimizden. Uygarca konuşabilmeliyiz, ama buna olanağımız olmadı. Zaten onlar da zannediyorum çıkamıyorlar. Bu liderler de çıkamıyor. Bilmiyorum çıkan oldu mu?

SORU: Türkeş geldi.

KUTLU:Evet, Türkeş geldi. Onlar çıkamıyor, biz giremiyoruz. İnşallah gireceğiz.

SORU: Türkiye'de bir vesileyle bir imkan yaratılrsa biraraya gelir miydiniz?

KUTLU:Elbette.

SORU: Bütün parti liderleriyle?

KUTLU:Sevinerek evet derim.

SORU: Parti programınızda şöyle bir cümle var. 1980 öncesi bilinçli

olarak yaratılan terör ortamının ve buna dayanılarak gerçekleştirilen askeri darbenin sorumlularından ve işkencecilerden hesap sorulmalıdır, diyorsunuz. Burada kimleri kastediyorsunuz? Hesap sorulması gereken kimlerdir?

KUTLU:Esas olarak, kim bu terörün arkasında ise bunların elbette biz ortaya çıkarılmasını isteriz. Kahramanmaraş olaylarını biliyoruz. Bunun üzerine çok şey yazıldı, çizildi. Koskoca bir 12 Eylül dönemi yaşadık, kimdir sorumlu hala orta yerde yok. Ben, hiçbir imkanım yok ki, kendim gideyim araştırayım, diyeyim ki şu sorumludur. Ama devletin imkanları, Türkiye Cumhuriyeti'nin imkanları vardır. Bu imkanlar kullanılarak bence çıkarılmalıydı bu orta yere şimdiye kadar. Bu tür, ciddi olarak halkı birbirine düşüren terörün kaynakları ortaya çıkarılmadığı sürece Türkiye'de elbette terör ortamı son bulmayacaktır. Öte yandan işkenceler de öyle. Sanırım yeteri ölçüde açığa çıktı ki, Türkiye'de işkenceler yapıldı. Eğer onların da sorumluları yakalanmazsa, ve onlardan hesap sorulmazsa işkence yine yapılacaktır. Bunu demek istiyorum.

SORU: Bunun sorumlusu olarak mesela eski siyasi partileri suçlamak mümkün mü?

KUTLU:HAYIR.

SORU: Parti dışından birini veya hükümeti?

KUTLU:Doğrudan doğruya yapan, işkenceyi yapan ,terörü yapan olarak elbette partileri suçlamamız söz konusu değil. Ama üstlerine gitmedikleri için eleştiriyoruz elbette. İmkanları vardı, hükümet oldular, üstüne gidebilirlerdi olayın, olayların.

SORU: Yani terörün sorumlusu diyorsunuz?

KUTLU:Sorumlusu demiyorum. Sorumlu başka birşey. Eleştiriyorum diyorum. Bu olayların üstüne gitmedikleri için veya yeterince gitmedikleri için. Biz teröre karşıyız ve partimizin teröre karıştığı yolundaki iddialar da tamamen çürümüştür. En başta bu iddialar ortaya atıldı. Basında yazıldı, çizildi. Ama ortaya gerçekler çıkıyor. Zaman gerçekleri ortaya çıkaran en iyi araçtır. Görüldü ki bizim terörle ilgimiz yok ve açıkça da reddediyoruz.

SORU: Kürt halkının varlığı tanınmalı ve ulusal hakları tanınmalıdır diyorsunuz. Peki bu iş nasıl olacak? Onlara ayrı ulusal haklar tanınırken toprak vererek, kendi Kürdistan'ını kurarak mı?

KUTLU:Açıkça söyledim ve bizim toprak talebi yönünde bir talebi dest ekleme yönünde bir politikamız yok dedim. Baha önce de söyledim. Bu çok açık tutumumuz burda. Bir tek şey söylüyorum, özgür birleşme her iki tarafın özgür iradeleriyle birarada olmalarıyla olur. Zorla birleşme olmaz. Evlilikte bile geçerli bu. Bunun için Kürt halkı kendi geleceğini nasıl görmek istiyorsa, bunu orta a koyabilme

özgürlüğüne sahip olabilmelidir. Biz her zaman şu ilkedan hareket ediyoruz. Türk ve Kürt halkı birlikte ve kardeşçe yaşamalıdır. Biz bunu hep söylemeye devam edeceğiz. Aynı zamanda Kürt halkının da kendi geleceğini tayin etme hakkının olduğunu söylüyoruz.

SORU: Zaten ordaki şey anlaşılamıyor. Kürt halkının kendi geleceğini tayin etmesiyle neyi kastediyorsunuz?

KUTLU:Çok çok açık değil mi? Bir toplum, bir ulus niteliği taşıyın, taşınmasın, bir toplumun geleceğini bir başka toplum belirlerse, o çizerse burda özgürlükten söz edilebilir mi? Yani o toplumun özgürlüğünden söz edilebilir mi? Ben inanıyorum ki Kürt halkı Türk halkı ile beraber yaşamayı seçecektir. Ama üzerinde biz baskı yaptıkça, baskılar oldukça, dolaylı dolaysız baskılar, o zaman böyle bir çözümün, barışçı, adil bir çözümün olanaklarını da ortadan kaldırmış oluyoruz. Hem baskı yapacaksınız, hem de diyeceksiniz ki kardeşçe yanyana yaşayalım. Bu mantıklı değildir. O zaman bırakalım böyle izahları. Baskı olmamalı ve bu sorun askeri yöntemlerle çözülmemeli ve çözülmeyeceği de açıklanmalı. Öyle zannediyorum ki, o zaman Kürt halkının kendisi sorunun çözümü için, barışçı çözümü için, adil çözümü için herşeyi yapacaktır. Türk halkıyla birlikte yaşamak iradesini gösterecektir. Ama bu bize düşüyor ancak. Bu baskıları yapmamamız lazım.

SORU: Acaba Türkiye'deki oy potansiyeliniz nedir?

KUTLU:Siz gazeteci dostlarımsınız. Herhalde bugün varolan muhalefet partilerine de bu soruyu sorsanız, soruyorsunuzdur belki de, bunlar da size cevap veremezler, veremiyorlar. Verirlerse bu bence propagandif anlamda sözler olur. Gerçekçi olmaz. Ben de gerçekçi olmayan herhangi bir şeyde fikir açıklama durumunda olamam. Bilemiyorum, gerçekten bilemiyorum. Çünkü şu anda bizim karşımızda bu potansiyellerimizi anlayabilmek için özgür olmamız sorunu var. Anlayalım potansiyelimiz nedir? E, nasıl anlaşılır potansiyel? Hiçbir zaman bir seçime girmemiş bir parti, neyle ölçebilir potansiyelini? Mümkün mü?

SORU: Belki size gösterilen ilgiden anlayabilirsiniz?

KUTLU:O ilgi elbette bir çerçeve gösteriyor. Ama bu potansiyel demek değildir. Son derece potansiyelimizden geri birşeydir bu. Evinde oturan insan var. Onun da kendisine göre düşünceleri var, politik tercihleri var. Ama her insan ilgisini göstermiyor olabilir. Bu her parti için geçerli.

SORU: Türkiye Birleşik Komünist Partisi olarak bir amblem düşündünüz mü acaba?

KUTLU:Henüz daha düşünülmedi, hayır. Düşünmedik. Sonuna geldiğimiz noktada ben birşey söyleyeyim isterseniz.Şimdi bir defa Tercüman gazetesinin bize ilgi göstermesinin önemli olduğunu söyleyeyim. Ama siz de

takdir edeceksiniz ki bizim Türkiye'ye dönüşümüz konusu gündeme geldiği noktadan itibaren şu anda bize, bu adımıza en açık karşı çıkan da Tercüman gazetesi. Ama bir bütün olarak da görmüyorum. Çeşitli yazılar var, çeşitli değerlendirmeler var. Burdaki farklılıkları da görüyorum. Özellikle bir dönem çok sözü edilen, Tercüman gazetesinde de çeşitli yazarlar bundan söz etti, düşünceye zincir vurulamaz. Ben de o zaman bunu çok sevindirici bulmuştum. Ve düşünmüştüm ki o zaman Tercüman gazetesinin yazarları ile de diyalog imkanları var ve demek ki Türkiye'nin sorunlarını birlikte uygarca tartışabiliriz, görüşebiliriz. İnanıyorum ki hala böyle düşünenler vardır, Tercüman gazetesi içersinde de. Ama bazı çevrelerde var ki, bence Türkiye'nin diyelim ki yirmi yıl öncesi tartışma biçimine dönmek istiyor. Buradan söylemek istiyorum ki bu Türkiye için yararlı değil. Buna dönmek lazım.

SORU: Bütün topluluklarda düşünce farklılıkları olabilir.

KUTLU: Elbette, elbette. O yüzden ben iki yönüyle birlikte ifade ettim. Gördüğüm olumlu yönleri, ama gördüğüm olumsuz yönleri de. Benim hakkım.

SORU: Size, Tercüman gazetesi olarak bizi kabul ettiğiniz için, bizimle konuştuğunuz için çok teşekkür ederiz. Pazartesi günü sizinle birlikte uçmak istiyoruz. Türkiye'de de böyle rahat rahat sohbet etme imkanımız olur umarız.

KUTLU: Biz de çok isteriz.

SORU: İnşallah öyle söylendiği gibi Türkiye'de bir tutuklama falan olma z. Umarım siz de sizin kendi düşüncelerinizi anlatabileceğiniz bir ortam bulursunuz. Demokratik açıdan kendi söylediklerinizi umarım ki anlatabilirsiniz. Temennimiz bu. Ama artık ne getirir, Türkiye'deki durum nedir...

KUTLU: Göreceğiz bakalım. Ama ben şunu söyleyeyim. Eğer fırsat bulursam, yani bir tutuklanma durumu olmaz ve ben Türkiye'de istediğim kapıyı, istediğim gibi çalabilirsem Tercüman gazetesinin de çalmak isterim. Gelmek ve sizlerle, Tercüman gazetesinin yazarlarıyla görüşmek ve sohbet etmek isterim.

SORU: Sayın Kutlu, Türkiye'de tutuklandığınız takdirde, basın toplantınızda bu mücadelenize devam edeceğinizi söylemişsiniz. Bir rakam attılar ortaya 16-20 sene koydular. İnsan bazen düşünemiyor, 44 yaşında olduğunuzu tahmin ediyorum. 16 sene eğer tukulu haliniz olursa bu çalışmalarınızı herhalde siz değil artık da sizin arkadaşlarınız, 141-142 kaldırılmazsa gene yurt dışından devam ettirecekler.

KUTLU: Namık Kemal'in bir sözü var. Eğer elinizden geliyorsa düşünceyi kaldırsın insanlıktan diyor.

SORU: Siz kaldırdınız düşüncenizi.

KUTLU: Hayır, benim düşüncemi ortadan kaldıramadıkları sürece ben hapisane-
de de olsam elbette çalışacağım. Kendi düşüncelerimi ortaya koymaya
geliştirmeye, imkan bulursam halkıma seslenmeye çalışacağım. Ama
elbette arkadaşlarım da olanakları neyse ona göre çalışacaklar.

SORU: Peki size göre şöyle birşey olamaz mı? Şu anda Türkiye'de tutuklan-
ma ihtimali yüzde 90. Dün de Berlin Başkonsolosu size bunu Dışış-
lerinin görüşü olarak intikal ettirmiş, bir tahkikat açılacak hak-
kınızda. Peki yurt dışında kaldığınız takdirde belki düşüncenizi
daha rahat söyleme imkanı ve sizin kendi çevrenize daha rahat hi-
tap etme imkanı bulmuş olacaksınız. Ancak Türkiye'de herhangi bir
cezaevine girdiğiniz takdirde bu imkanlardan yoksun kalacaksınız.
Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

KUTLU: Bazı durumlarda görevi yerine getirmenin biçimleri değişebilir. Dü-
ne kadar partinin toparlanması, görüşlerimizi geliştirmek, iki par-
tinin birliğinin sonuçlanması için elbette çalışmanın koşulları
bizi dışarda olmamızı gerektiriyordu. Ama bunlar şimdi tamamlandı.
Ve şimdi sorun halkımıza bizim doğru gördüğümüz ve gerçekten de Tür-
kiye'nin sorunlarının çözümüne yardım edeceğini düşündüğümüz görüş-
lerimizi iletmektir. Açık olarak iletmektir. Özgür olarak iletmektir.
Milyonlara seslenmektir. Bu da elbette Türkiye'de olabilir. İkin-
cisi de, şu demagojiyi de ortadan kaldırmak istiyoruz tabii, gizli
diyorlar bize, bundan dolayı bizi suçluyorlar. Bu gizli partidir,
yaklaşmayın. Şimdi biz somut olarak adımımızı atıyoruz. Diyoruz ki,
biz yasal çalışmaya geldik. Ne yapacaklar? Eğer bu imkanı bize ver-
mezlerse, onların bizi gizliliğe zorlamış olduğunu halk görecektir.
Artık bunu görmek lazım. Ve bu oyun artık bozulmuştur, daha şim-
diden, bizim gitmemizden bağımsız olarak. Biz kararlıyız diyoruz,
geleceğiz diyoruz, yargıdan da kaçmıyoruz diyoruz, ama amacımız
yasal çalışmak diyoruz. Ha, derlerse ki hayır, biz sizi tanımıyo-
ruz, o zaman da artık ondan sonra kimse bizi gizlisiniz diye suç-
lamaz. Görüşlerimizden dolayı eleştirebilirler ama gizlilikle artık
kimse suçlayamaz bizi.

SORU: Illegal bir örgüt olmaktan çıkıyoruz diyorsunuz.

KUTLU: Bu bize bağlı değil. Biz yasal olarak çalışmak istiyoruz. Vermez-
lerse, ne yapayım ben, düşüncemi durduramam ki.

SORU: (Die Welt) Diğer partilerin Komünist Partisi'nin serbest çalışması konusunu tartışmasını nasıl sağlamayı düşünüyorsunuz?

YANIT: Öyle düşünüyoruz ki, şimdiden Komünist Partisi'nin legalleşmesi ülkemizin (KUTLU) politik yaşamının gündemine girmiş bulunuyor. Bildiğiniz gibi Türkiye seçim öncesini yaşıyor. Ve şimdi partiler eğer seçim sonrasında hükümet olabilir iseler neleri vaadedeceklerse söylüyorlar. Ve zaten parlamenter sistemin gerçek özüne de bu işleyiş uygundur. Biz, tam seçim öncesinde iki genel sekreter olarak ülkeye dönme kararı verişimizde demokrasi sorununun ve onun artık pratik bir gereksinimi olan Komünist Partisi'nin özgürlüğü sorununu bu şekilde gündeme koymuş oluyoruz. Yani biz partilere bir imkan yaratmış oluyoruz. Şimdi seçim sırasında bütün partiler Türkiye'de nasıl bir demokrasi düşünüyorlar ve demokrasinin ayrılmaz bir parçası olan komünistlerin özgürlüğü için neler düşünüyorlar, bu konuda konuşma fırsatını bulmuş oluyorlar. Bu nedenle diyebiliriz ki, biz gerçek parlamenter işleyişe yardım etmiş oluyoruz. Bu süreç nasıl gelişebilir? Bunu herkes soruyor. Biz ülkede yankılarına baktığımız zaman gidişimizin, eskiye oranla, daha olumlu bir atmosferin olduğunu görüyoruz. Kolay olacağını düşünmüyoruz. Ne gidişimiz kolay olacak, gittiğimiz zaman biz elbette çiçeklerle karşılayacaklarını beklemiyoruz. Bu anlamda kolay olmayacak gidişimiz. Legaliteyi kazanmamız da kolay olmayacak. Türkiye bize göre bir demokrasi sınavı verecek. Biz ülkemizin bu sınavdan başarıyla çıkması için elimizden gelen herşeyi yapacağız.

SORU: (SFB Radyosu) Türkiye'de bugün geçerli olan yasalara göre, ülkeye geldiklerinden kısa bir süre sonra gözaltına alınıp hapse atılmaktan korkmuyor musunuz?

KUTLU: Türkiye'ye döndüğümüz zaman tutuklanma olasılığımız kuvvetlidir. Bununla ilgili olarak basında haberler yayınlanmıştır. Ama bu bilgiye sahip olma bir korku içeriyor derseniz, böyle bir mesele söz konusu değildir. Konsolosluk'tan Türkiye'ye dönüşümüzle ilgili belgeleri verirken, bunu Türkiye'ye gidişimizin bir takibata, tahkikata yolaçabileceği resmi olarak bildirilmesinin istendiği bize Konsolosluk tarafından bildirildi. Ben de buna tutuklamayı ekledim.

SORU: (Volksblatt Berlin) Şayet gözaltına ayınmazsanız, yapacağımız ilk işlerin neler olacağını bilmek istiyorum. Politik hedeflerinizi açıkladınız. Orada tam olarak ne yapmak istiyorsunuz?

KUTLU: Biz önceden de açıkladık, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni ülkede yasal olarak kurmak için gidiyoruz. Bildiğiniz gibi Türkiye Birleşik Komünist Partisi Türkiye İşçi Partisi ve Türkiye Komünist Partisi tarafından oluşturuluyor. Biz yine açıkladık ki şimdi bu oluşum son noktasına geldi, yalnızca bir kongre eksik. Oluşum son noktasına geldiği için biz kararımızı açıkça deklare ettik. Türkiye Birleşik Komünist Partisi ülkede yasal olarak çalışacaktır. Biz bunun için herşeyi yapacağız. Öyleyse, bizim gitmemizin asıl amacı budur ve biz ister tutuklu durumda olalım, ister olmayalım, bu partinin yasal olarak kurulması için çabalar harcayacağız. Ne gibi durumlarla karşılaşacağımızı bilemediğimiz için size buradan ne yazık ki çok somut şeyler söylemek çok zor. Yani gi-

der gitmez listeleri mi hazırlayacağız, yasal formaliteleri mi tamamlayacağız. Tüm bunları söyleyemem amaimkan bulur bulmaz bunları yapacağız. Elbette tutuklanmamız durumunda biz bunu protesto edeceğiz. Biz suç işlediğimize inanmıyoruz. Çünkü düşünce suçu kabul etmiyoruz. Biz yargıdan kaçmıyoruz. Yargılanacağımızı biliyoruz. Ama bize göre artık düşüncenin önünde bir zincir olan 141-142. maddeler, yani ceza yasaları, çağdışıdır. Yalnız öyle değil, ülkede de artık meşruluğunu yitirmiştir. Çünkü tartışılır hale gelmiştir. Uzun zamandır tartışılır hale gelmiştir. Şimdi ülkede tartışılır hale gelmiş olan yasalara dayanarak bizim tutuklanmamız elbette meşru değildir.

SORU: (Avrupa Türk Televizyonu-Deniz Olcayto) Ben size üç tane faktörden bahsetmek istiyorum. Sonunda da sorumu oluşturacağım. Bir tarafta Sovyetler Birliği sözcüsü Gerassimov sizin Türkiye'ye gidişinizle ilgili tarafsız kalacağını açıkladı, beri taraftan devrimin 70. yıldönümünde Gorbacov glasnost politikasını tekrar açıklarken, gerek bu politikaya karşı çıkanları, gerekse acelecileri aynı derecede suçlamaktadır. Beri taraftan Türkiye'de Türk Ceza Kanunu'nun 140, 141 ve 142. maddeleri ve bunun paralelinde de basına yansıyan sizin dönüşünüzle ilgili tutuklanma eylemi gerçeği ortada dururken, 70 senede Sovyetler Birliği'nin gelebildiği demokratikleşme dönemi acaba sizce bugün Türkiye'de olgunlaşmış mıdır ki Türkiye'ye dönmeye karar verdiniz? Bu bir yerde Türkiye'de geniş tartışmaya yolaçacak ama demokratikleşme süresini sizce hızlandıracak mı, yoksa sekteye mi uğratacak?

KUTLU: Önce bu soruyu ilginç bulduğumu söyleyeyim. İlk kez Türkiye Sovyetler Birliği'yle karşılaştırılıyor. Sosyalist bir ülkeyle karşılaştırılıyor. Çok ilginç Ama herhalde sosyalist bir ülkeyle karşılaştırıldığı zaman büyük bir uçurum karşımızda varolacak ve buradan sonuçlar çıkarmak herhalde zor olacaktır. Ama açıklıkla şunun bilinmesi gerekir. Demokrasi Türkiye'nin sorunudur. Ne Avrupa Parlamentosu'nun sorunudur, ne sosyalist bir ülkenin sorunudur, ne Sovyetler Birliği'nin sorunudur. Demokrasi bizim sorunumuzdur. Geciktik mi, gecikmedik mi biz kendi tarihsel gelişimimize bakarak bu soruya yanıt vermemiz gerekir. Ben size hangi demokratik ülkede yaklaşık on yılda bir askeri darbeler oluyor diye çok somut bir soru sormak isterim ve gelecekte bizde yeniden demokratikleşme sürecinin, demokrasinin askeri darbelerle önünün kesilmeyeceğinin garantisini nedir diye sorarım. Herhâlde demokrasiden başka bunun yanıtı yok. Demokrasiyi geliştirmemiz lazım. Türkiye artık darbeler ülkesi olmamalıdır. Ama bunun için ne bekleyeceğiz? Godot'yu mu bekleyeceğiz, ne bekleyeceğiz? Çok gecikti Türkiye, çok geri kaldı. Bu açıdan da geri kaldı. Biz öyle inanıyoruz ki özgürlükler için beklememek gerekir. Eğer özgürlüklerimiz için beklersek ona kastedenlere imkan vermiş oluruz. Şunun da açık bilinmesi gerekir. Özgürlük mücadelesine katılanlar arkasına bakmazlar. Kim destekliyor diye. Eğer çağlar boyunca insanlık özgürlük için böyle mücadele vermeseydi, bugün herhalde yin insanlık bu uygarlık düzeyine varamazdı. Biz ne istiyoruz? Düşüncelerimizi öz-

gürce ortaya koymak istiyoruz. Ve biz elbette düşüncelerimizin doğrultusunda örgütlenmek istiyoruz. Bu insan haklarının en doğal gereği. Ama bunun için ne bekliyoruz? Türkiye bir dizi uluslararası sözleşmelere imza attı. Burda maddelerini de verdik. Demek ki taahhüdü var Türkiye'nin. Yani en azından Batı standartlarına uygun bir demokrasi için taahhüdü var. Biz bu taahhüdü yerine getirmesini istiyoruz.

Sözkonusu olduğu için son bir nokta olarak ilave etmek istiyorum. Sovyetler Birliği'nin elbette bizim işlerimize karışması beklenemez. Ne demesini bekliyoruz biz? Gidiyorlar, iyi. Bunu mu desinler? Kim der bunu, niye desinler? Tekrar ediyorumki bu bizim sorunumuz. Sovyetler Birliği özellikle komşusu Türkiye'yle her zaman iyi komşuluk ilişkilerinden yana oldu ve buna titizlik gösterdi. Böyle bir konuda da göstereceğinden hiç kimse kuşku duyamaz ve görünen de odur. Elbette bu titizliği gösteriyor. Ama herhalde siz deşunu kabul edebilirsiniz ki, hangi komünist partisi bir başka kardeş komünist partisinin özgürlüklerini istemez. Herhalde ister.

SARGIN: Bir noktayı eklemek istiyorum, Kutlu yoldaşın sözlerine. Tam hatırlayamıyorum amen son şöyleydi, bir tutuklama eylemi sözkonusuyken nasıl gidilebilir diye.

ATT: Pardon, yanlış anlaşıldı. Sizce politik ortam müsait mi? Bu süreci kısaltmakla demokrasiye zarar verecek misiniz, yoksa faydalı mı olacaksınız?

SARGIN: Tamam. Şunu söylemek istiyorum. Kutlu yoldaşım Türkiye'nin geri kalışından bahsetti. Ama bu geri kalış, iktidarlar ve şimdi artık tümüyle çağdışı olmuş bir mevzuat dolayısıyladır. Türkiye halkı geride değildir. Türkiye halkı demokratikleşmeyi istemek açısından kimseden geride değildir. Birinci güvencemiz, Türkiye'nin demokrat kamuoyudur. Buna ek olarak , dünya demokrat kamuoyunun da desteği şüphesiz yararlıdır. Ama Türkiye'nin geldiği nokta artık bu konuların serbestçe görüşülmesini, tartışılmasını ve eğer kimi çağdışı mevzuat buna engel oluyorsa, zaten fiilen kadük olmuş o mevzuatın, hukuken de kadük olmasını gerektirmektedir. Gidişimiz buna dayanıyor.

SORU: (Tageszeitung) Programa ilişkin bir sorum var. Beni şyaşırtan yeni programın NATO'ya karşı olmaması. Bu alışılmadık bir durum. Bir de yeni partinin Kürt sorunu konusundaki görüşünü merak ediyorum.

KUTLU: Bu konuda aslında birçok açıklamalarımız oldu, ama bir kez daha açıklamakta kuşkusuz fayda var. Açıklıkla söyledik daha önce de, biz Türkiye NATO içerisinde olmakla birşeyler kazanmıştır görüşünde değiliz. Tersine, Türkiye'nin bugünkü sorunları önemli ölçüde Amerika'ya bağıllıktan ve NATO içerisinde olmaktan geldi. Ama şimdi dünyamızın özellikle 80'li yıllardaki yeni koşulları çerçevesinde soruna bakmak gerekiyor. Bugün insanlığı tehdit eden bir numaralı sorun nükleer savaş tehlikesidir. Nükleer savaşa yolaçacak olan şey yalnızca bazı roketlerin varlığı değildir. Aynı zamanda uluslararası ilişkilerdeki gerginlik potansiyelleridir. Şimdi her ülkede komünistler ve diğer politik görüşlerde olanlar dünya çapında yumuşamaya hizmet etmelidirler. Bunun yollarını bulmalıdırlar. Biz dünyada NATO ve Varşova Paktları'nın birlikte, karşılıklı güç in-

dirimi yoluyla tasfiye edilmesini savunuyoruz. Herhalde görebilirsiniz ki böyle bir politika, böyle bir yaklaşım insanlığın çıkarıdır. Ama aynı zamanda biz şunu söylüyoruz. Türkiye NATO içerisinde bugün tek yanlı olarak şahinler politikasını destekliyor. Yani Amerika'yı. Kendi ulusal çıkarlarını koruyacak bir politika benimseyebilir NATO içerisinde. Özellikle bu sorun Sovyetler Birliği ile Amerika arasında sonuçlanacak olan çifte sıfır anlaşması ile daha da yakıcı gündeme gelecek. Daha şimdiden NATO içerisinde küçük devletler, küçük ülkeler bu yeni durumda kendi çıkarlarını korumak için yeni politikalar geliştiriyorlar. Türkiye'de deyse henüz bunun işaretini görmüyoruz. Bu nedenle de Türkiye'nin NATO içerisinde konumunu yeniden gözden geçirmesini istiyoruz. Kürt sorunu ise açık. Biz herşeyden önce bugün Kürt halkı üzerindeki baskının son bulmasını istiyoruz. Kürt sorununun askeri yöntemlerle çözülemeyeceğini söylüyoruz. Hükümet ve resmi çevrelerin bu prensibi benimsemesini istiyoruz. Kürt sorunu barışçı ve adil yollarla çözüme ulaştırılabilir. Biz elbette Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını benimsiyoruz ve savunuyoruz.

SORU: (AP) Türkiye'de yaklaşık kaç yandaşınız var? Seçimlere katılmanıza izin verilebileceğini düşünüyor musunuz? Bu seçimler ne zaman olacak ve alacağınız oy oranının ne kadar olacağını tahmin ediyorsunuz?

YANIT: (SARGIN) Türkiye'de seçimler bu ayın sonunda yapılacak. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin en iyi olasılıkla bile bu seçimlere katılması söz konusu değildir. Seçimlere katılsaydık ne kadar oy alırdık ve bunun bir versiyonu olan ne kadar taraftarınız var sorusuna gelince, bugün Türkiye'de yeni seçim yasası uyarınca kimsecikler, başta iktidar partisi ve seçimlere katılan diğer muhalefet partileri olmak üzere kimsecikler sonuçta ne kadar oy alabileceklerini ve ne kadar milletvekili çıkarabileceklerini tam olarak kestirememektedirler. İlk defa tatbik edilecek bir yeni kanunla karşı karşıyayız. Bu bakımdan, bugün seçimlere katılmış olsaydık dahi ne kadar oy alabileceğimiz konusunda bugünden birşey söylemek tamamen spekülasyon olur.

SORU: (Hürriyet- Ali Yumuşak) Basın bildiriminizin son paragrafında ANAP'ın çeşitli binalarının bombalanmasını demokrasinin aydınlığından korkan bazı çevreler tarafından yapıldığı biçiminde yorumluyorsunuz. Hangi çevreleri kastediyorsunuz?

KUTLU: Her zaman söylediğimizi bir kez daha yinelemek gerekir sanıyorum. Komünistler terörist değildir. Herşeyden önce soğukkanlı düşünen herkes görebilir ki, şu sıra böylesi olaylar demokrasi için gerekli ve zorunlu olan yumuşama ortamına zarar verir. Hiç kuşku yok ki

demokrasi isteyenler böylesi olaylardan, yani bombalama türü olaylardan bir çıkar umamazlar. Tersine bunun zararlı olduğunu açık görebilirler. Ama şuna da dikkatinizi çekmek istiyorum. Daha önce de tam seçim arifesinde bu tür olaylar çıkıyor. Soruyorum acaba bu bir rastlantı mı diye. Bu kez değişik bir faktör de var. Biz ülkeye dönüyoruz ve legal çalışma özgürlüklerimizi istiyoruz. Bunun mücadelesine hazırlanıyoruz Ve tam bu sırada bu olaylar oluyor. Bunu da elbette düşünmek gerekiyor. Olayın kendisi kendini tanımlıyor. Dikkat ederseniz, basına da yansıyor, çok dar, gerçekten çok dar bir çevre, ülkedeki yumuşama sürecinden, demokrasiye kapıların aralanmasından rahatsızlık duyuyor. Ve eski soğuk savaş argümanlarını, gerekçelerini yeniden ısıtıp, piyasaya sürüyor. Ben bu çevrelerle bu olay arasında bir bağ kuruyorum. Yanlış anlaşılmasın. Kuramam da, bilgim yok çünkü. Ama mantığı aynı görüyorum. Gerginlik yaratma, yeniden terör korkusunu salma halkın içine ve her zaman iyi bildiğimiz umacılar yaratma. Mantık bu nedenle aynı. Terör umacısı, komünizm umacısı vs. Bu nedenle biz bu olayların arkasında demokrasiye tahammülü olmayanların yattığını düşünüyoruz ve bunu ifade ettik.

SORU: (WDR Köln-Cemal Demirer) Şimdiye kadar söylenenlerin ~~tekrar~~ edilmesini istemiyorum ama yine de sizlerin kişisel olarak 16, 17, 18 Kasım ve Kasım'daki diğer günlerde neler olabileceğini düşünüüğünüzü öğrenmek istiyorum.

SARGIN: Bu konuda özel olarak Kutlu yoldaşımla konuşmuş değilim. Bu bakımdan kendi fikrimi söyleyeceğim. Oldukça heyecanlı buluyorum ve Türkiye'nin demokrasiye doğru yöneliminde önemli bir adım olup, olmayacağını merak ediyorum.

SORU: (Milli Gazete-Nevzat Özpelitoğlu) Resmi ideolojinin çizgi dışında bıraktığı veya bırakmaya çalıştığı, aşırı uç olarak nitelediği, sol ile müslümanların kaderleri maalesef daima mahkumiyet olmak-tadır. Bu mahkumiyeti bir cekete benzetirsek bu ceketin bir kolunu müslümanlar, bir kolunu da sol giymektedir. Mahkumiyette rejimin kader birliği yaptırdığı her iki toplum için bazı cezai müeyyideler uygulanmaktadır. Bunların kaldırılması istenmektedir. Müslüman kesimin temsilcileri inanç özgürlüğünü geniş kapsamlı olarak isterken, 163, 141 , 142'ye de karşıdırlar. Acaba sizce de bu istek böyle midir, yoksa siz sadece 141, 142'ye 146'ya mı karşıısınız?

KUTLU: BU Türkiye'nin önemli konularından ve sorunlarından biri. Ben de burda ifade edildiği biçime katılıyorum ki, öteden beri hep aşırı uçlar olarak gösterildi komünistler ve müslümanlar. Biz açıkça ifade ettik. Türkiye'de düşünce ve inanç özgürlüğü üzerinde hiçbir bakı olmamalıdır ve 141, 142'yle birlikte 163. madde de ka-

dırılmalıdır. Biz 163. madde kaldırılınsın dediğimiz zaman şu sorular yöneltildi. Peki, o zaman şeriat devleti kurmak isteyenler meydana boş bulmayacak mı ve siz şeriat devletinden yana mısınız? Açıkça söyledik, biz şeriat devletine yan değiliz. Ama inanç özgürlüğünün de bu nedenle engellenmiş bulunmasını, baskı altına alınmış bulunmasını da doğru bulmuyoruz, demokrasiyle bağdaşır bulmuyoruz. Resmi çevrelerin açık ifadeleri var. Diyorlar ki, 12 Eylül'den sonra konuşuyorlar tabii, şimdi irtica tehlikesi arttı. Soruyorum onlara burdan. 163. madde var ve işliyor. 12 Eylül'de bütün güçler sizlerin elindeydi. Asker, ordu, mahkemeler herşey. Bu koşullarda peki neden irtica tehlikesi artıyor? Demek ki baskı birşeye çare değildir. Biz toplumda bütün farklı politik görüşlerin ve inançların birlikte uygarca bir diyalog içersinde olabileceğini düşünüyoruz. Biz dinsel akımlarla da Türkiye'nin pek çok konusunda, ortak noktalarda çözümler bulabileceğimizi düşünüyoruz. Bir masa etrafında uygarca biraraya gelmek, tartışmaktan yanayız. Türkiye bundan hiç birşey kaybetmeyecektir. Tam tersine demokrasiye düşman olanların elinden silahları alınacaktır. Biz dinsel akımlar üzerindeki somut baskılara da karşıyız. İşkencelere, tutuklamalara... Kendi özgürlüğümüzü istediğimiz gibi baskı altında olan bütün düşüncelerin ve inançlarında özgürlüğünü savunuyoruz.

SORU: (Ali Görgün - 2000'e Doğru) Önümüzdeki aylarda kurulması beklenen Birleşik Sosyalist Parti'yle Türkiye Birleşik Komünist Partisi arasında ne gibi bir paralellik kuruyorsunuz ya da bu konudaki görüşlerinizi belirtiniz.

KUTLU: Şunu belirtmeliyim ki, sözü edilen Birleşik Sosyalist Parti konusunda çok ayrıntılı bilgilere sahip değilim. Ama elbette böyle bir adımın varlığını duyduk. Bir paralellik de kurmak istemem, çünkü herşeyden önce Türkiye'de hala 141-142 işliyor. Böylesi bir adım içinde olan çevrelere bir saldırı, şu veya bu biçimde, gelmesini elbette istemeyiz. Bunun için bir paralellik kurulması söz konusu olmamalıdır.

Fakat şunu söyleyeyim. Biz Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni ülkede legal olarak kurmak isteğimiz şu anlama gelmiyor. 141-142 varken de Türkiye'de bir komünist partisi güvenceli, yasal güvencelere sahip olarak kurulabilir ve gelişebilir. Biz böyle düşünüyoruz. Tersine, bir komünist partisinin özgürce kurulabileceği koşullar için biz mücadele ediyoruz ve parti kurma girişimimiz bu özgürlük mücadelesinin bir adımıdır. Bu nedenle böyle bir parti, yani Birleşik Sosyalist Parti kendisini nasıl tanımlayacak, programı ne olacak, bunları bilmeden de konuşmak mümkün değil. Ama şunu ben belki söyleyebilirim. Şimdi bu adıma destek verilme-

lidir. Yani attığımız adıma destek verilmelidir. Eğer biz önümüzdeki engelleri geriletebilir ve kaldırabilirsek, bu bütün devrimci solun özgürlüğü demek olacaktır. Biz bu nedenle yalnız kendi özgürlüğümüz için mücadele etmiyoruz ve bu nedenle dönmüyoruz. Yasaklı olan bütün devrimci solun özgürlüğünü istiyoruz ve bunun da mücadelesini vereceğiz. Ve uygun koşullar yarattığımız zaman legal bir şekilde TBKP kurulma koşullarına sahip olduğu zaman, biz inanıyoruz ki devrimci sol ile bu somut koşullarda, somut biçimleri belli olacaktır, değişik birliktelikler ortaya çıkabilir. Türkiye Birleşik Komünist Partisi bu nedenle ülkede legal kurulma koşullarını elde ettiği zaman, yalnızca bugünkü çerçeveye kendisini sınırlı görmeyecektir. Komünist, Marksist ve belirli politik görüşlere sahip, yani bir program temelinde ortak görüşlere sahip, belirli parti anlayışında yine ortak görüşleri olan herkesi kucaklamaya çalışacaktır.

SARGIN: Doğrudan doğruya sualle ilişkisi olmamakla beraber, bu fırsattan yararlanarak bir konuyu daha kesin bir kavuşturmak istiyorum. O da bizlerin gidişiyle ilgili olarak, isim konusunda hassasiyet gösterilip gösterilmemesi konusunda basında çıkan kimi düşüncelere cevaptır. Biz daha evvel, gene bu açıklamada okuduğum gibi, herhangi bir partiyi, herhangi bir sol sosyalist partiyi kurmaya değil, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin çalışmalarını legal olarak başlatmak üzere partilerimiz tarafından görevlendirilmiş bulunuyoruz. Uğraşımız tamamen bunun üzerine olacaktır. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin çalışmalarına legal olarak başlamasını sağlamak için olacaktır.

SORU: (ATT-Deniz Olcayto) Sayın Sargin, size yönelteceğim sorumu. Ancak Sayın Kutlu, biraz önceki sözlerinizden dolayı cevap hakkı doğuyor. Belirteyim, ben politikacı değil gazeteciyim ve benim bugün seyircilerime iletmem gereken bir gerçek var. Sayın Sargin, biraz önce SFB'den arkadaşımızın sormuş olduğu سوال açıklık kazanmadı. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin 29 Kasım seçimlerine girmesinin ihtimal dahilinde olmadığını söylediniz, realiste. Ancak Türkiye seçim ortamında. Bazı basın organlarında iktidara seçimle gelip, seçimle gitmeyi kabul ediyoruz diyorsunuz. 141-142 Türkiye'de geçerli. Bu durumda, seçim ortamında, Türkiye'ye gitme, bu kadar sene beklemiş bir hareket, acaba birkaç ay daha bekleyemez mi? Acaba belli siyasi parti liderleriyle yapmış olduğunuz mektuplaşmalar oluşturulamaz mı? Yani, korkumuz şudur. Sizin dönüşünüz tartışmaya yolaçacaktır. Tartışmanın çatışmaya yolaçıp açmayacağını nasıl garanti edebilirsiniz? Sizce Türkiye hakikaten bu konuda çok açık, özgür, demokratça tartışılabilecek bir ortama gelmiş midir ve hakikaten sizin bu aşamada Türkiye'ye

dönüşünüz Türkiye'ye, üstüne basarak söylüyorum, demokratikleşme sürecine katkıda mı bulunacaktır. Lütfen çok açık duymak istiyorum.

SARGIN: Çok açık olarak cevap vermek istiyorum, özellikle de soru bana yöneltildiği için. Eğer Türkiye'nin demokrasi sürecine katkıda bulunmayacağına inansak bu iş yapılır mıydı? Mümkün olabilir miydi? Bunun tam tersidir söz konusu olan. Gerçekten bugün Türkiye'de demokratik ortamın bizim gidişimizle eğer tartışmalar daha sıcak bir havaya bürünse bile daha büyük bir adım atarak bu ortamdan çıkacağına inanmaktayız. Onun için şimdi gidiyoruz. Birşey ekleyeyim, her zaman zamansız bulanlar olacaktır, tüm hareketleri. 1961'de TİP kurulduğu zaman böyle denmişti, 1965 seçimlerine katıldığı zaman böyle denmişti, yeniden kurulduğu zaman da böyle denmişti. Eskiden beri bu işlerle uğraşan bir insan olarak söyleyeyim, her zaman için bunu diyenler olabilir. Ama sonuç kimin haklı olduğunu göstermiştir, burda da gösterecektir.

ATT : Yani sizce tartışma platformunda kalacak, çatışmaya dönüşmeyecektir, 16 Kasım'dan sonra gelişecek olaylar. Buna inanıyorsunuz. Samimiyetle inanıyorsunuz.

SARGIN: Gayet tabii.

ATT : Size ancak saygıyla teşekkür ediyorum, başarılar.

SARGIN: Şunu ekleyeyim, arkadaş bunun üzerinde ısrarla durmakta. Bunu çatışmaya döndürmeyecek olan Türkiye'nin demokrat kamuoyudur. Bu demokrat kamuoyunu da yönlendirmekte de önemli bir ağırlık Türkiye gazetecilerine düşmektedir.

ATT : Bunun için size saygıyla teşekkür ediyorum.

SORU: (WDR Köln- Cemal Demirer) İkinizin yalnız gitmeyeciğini düşünüyorum. Başka kimlerin yanınızda olacağını bilmek isterdim. 16 Kasım'da Türkiye'ye gittiğinizde.

KUTLU: Aslına bakılırsa bir bakıma yalnız dönüyoruz sayılır. Çünkü Sargin yoldaş ve ben dönüyoruz. Ama sizler de izliyorsunuz basında önemli bir ilgi var bu olay etrafında. Söz buraya gelmişken ben Türkiye'de basının önemli bir sınav verdiği kanısındayım. Demokrasiye dönüş için gereken sorumluluğu gösterdiği kanısındayım. Teşekkür etmek istiyorum. Elbette bu ilgi yalnız basın çevrelerinde de kalmadı. Avrupa'da geniş demokratik güçler içersinde de var. Bunun sonucu olarak bizimle birlikte yaklaşık otuz civarında bir delegasyon gelecek. Biz özellikle rica ederek, çok kalabalık bir gidişi istemediğimizi söyleyerek, bu noktada tutmaya çalıştık. Şunu da belirtmeliyim ki, bu sayının hemen hemen yarısı, belkide yarısından da fazlasını gazeteci dostlarımız oluşturuyor. Onlar için bir seçme durumunda da değildik. Yine bir başka basın toplantısında da açıklamıştık ki, biz bir gövde gösterisi yapmak niyetini taşımıyoruz. Çünkü gerginlik yaratmak istemiyoruz. Bunun için

giderken yığınlara çağrı da yapmadık. Yapmıyoruz. Biz Türkiye'nin bir dönemeç noktasında olduğunu iyi biliyoruz. Bu anlamda belki biraz önceki soruyla da bağlı cevabım. Ama yalnız dönemeç noktasında olan Türkiye değil. Hep açıkladığımız gibi dünya. Ve Türkiye geç kalmamalıdır. Türkiye eğer Avrupa'da yerini alacaksa geç kalmamalıdır. Avrupa'da yeni süreçler gelişiyor, dikkatinizi çekmek isterim. Komünistler, sosyal demokratlar, sosyalistler, hatta merkez partileri çeşitli düzeylerde, çeşitli konularda biraraya geliyorlar. İnsanlığın ortak sorunları için biraraya geliyorlar ve bu güçler, yine dikkatinizi çekmek istiyorum, Ekim Devrimi'nin 70. yıldönümünde böyle bir kutlamanın etrafında biraraya gelebildiler. Bir Batı Avrupa ülkesi cumhurbaşkanı bile bu kutlamaya katıldı ve konuştu. Batı Avrupa'nın bütün sosyal demokratları oradaydılar. Ama yine dikkatinizi çekmek istiyorum, Türkiye'den sol dışında, yani bizlerin dışında kimse yoktu. İşte bu yüzden kaygılıyız. Türkiye geri kalmamalıdır. Yani bir benzetme yapılırsa, Osmanlı zamanında nasıl ki Avrupa'daki gelişmeleri, hem kültürel hem teknolojik bakımdan, izleyemediyse ve geri kaldıysa Türkiye, bir kez daha bu fırsatı kaçırabilir. Bizim ülkeye şimdi gidişimizin asıl amacı budur. Gündeme demokrasiyi bütün kurum ve kurallarıyla koyabilmek, getirebilmek. Bunun tartışılmasını sağlamak. Herhalde bu amaçla bağlı en meşru ortam seçim ortamı olmalıdır. Bunun için parlamenter sistemle, onun özüyle bu gidiş arasındaki zamanlamaya dikkat çektim. Biz bu sistem çerçevesinde özgürlüklerimizi savunuyoruz.

SORU: (Tercüman- Tahir Hacıkadıroğlu) Altı marksist-leninist partinin biraraya geldiği Sol Birlik TKP'yi PKK'nın kanlı eylemleri karşısında suçluyor ve TKP için, bugüne kadar yurt dışında laf üretmekten başka birşey yapmadı diyor. Ne diyorsunuz, Sayın Kutlu?

KUTLU: Sol Birlik dediğiniz gibi altı sol partiden oluşuyor ve onun içerisinde Türkiye Komünist Partisi de var, Türkiye İşçi Partisi de var. Diğer partiler bizim yakın dostlarımız. Uzun zamandır birlikte çalışıyoruz. Aramızda önemli sayılabilecek anlayış birliği var. Elbette farklılıklarımız da var. Ama zaten günümüzün prensibi şu olmak zorunda. Farklılıklar içersinde birlik, çeşitlilik içinde birlik. Bunun için farklılıkların olması doğal. PKK nedeniyle bu ifadelerle, aynen bu ifadelerle bir suçlama yok, ama farklılıklar var. Aynen bu ifadelerle...

TERCÜMAN: Okuyabilirim isterseniz. Göçmen ailesi TKP, yurt dışında laf üretmekten başka birşey yapmadı ki bir başka göçmen ailesi PKK'nın kanlı eylemlerine karşı birşey yapabilsin.

KUTLU: Bu başka birşey. İmzayı okur musunuz?

TERCÜMAN: Sol Birlik-Yeni Demokratlar. 12 Ekim 1987.

KUTLU: Bu Sol Birlik değil. Bu bizim Sol Birlik değil. Ama önemli değil, ben sizin sorunuza yanıt vereceğim. Ama bir bölümünü verdim zaten. Bizim bir iş yapıp yapmadığımızı ise size soruyorum. Türkiye'ye dönüyoruz. Somut bir iş üretip üretmeme konusundaki eleştiriye herhalde en somut yanıt bu olsa gerek. Türkiye'ye dönüyoruz, bundan daha somut bir adım olabilir mi?

TERCÜMAN: PKK konusunda ne diyorsunuz?

KUTLU: Bu da çok konuştuğumuz konulardan biri. Basın da çok çıktı. Bu konuda yeni birşey ekleyecek değilim. Biraz önce Kürt meselesiyle ilgili bir soruya yanıt vermiştim. Orada Kürt sorunun askeri yöntemlerle çözülemeyeceğinin açıklanması, bu sorunun bir kanayan yara olarak devam etmesini önler. Barışçı, adil bir çözüme ortam hazırlar demiştim. PKK olayını da bu çerçevede görmek lazım. Biz açıkladık. Elbette çoluk çocuk ölümlerini doğru görmüyoruz. Ama şuna dikkat edin. Bu olaylar sürüyor. Birşeyi reddetmek sorunu çözmüyor. Sorunun çözümünü birlikte düşünmeliyiz. Bunun için Kürt halkının varlığı kabul edilmeli. Herşeyden önce kabul edilmeli. Bugün Kürt sözü hala rahat telaffuz edilemiyor. Yeni yeni konuşuluyor, bu bir ilerleme. Ama yeterli değil.

SORU: (SFB) Teknik bir soru. Berlin'den mi gideceksiniz? Daha sonra iki beye birden bir soru var. Ne zamandan beri sürgündesiniz ve iki partinin sürgündeki yerleri neredeydi?

KUTLU: Çoğu zaman, zaman hesaplamasında yanılıyorum. O yüzden, Sargın yoldaşa sordum, ne kadar olduydu diye. Benim için altı buçuk yıl, yaklaşık yedi yıl olmuş. Yani 1980 sonrasında çıktık ve o zamandan beri yurt dışındayız. Ama ondan önce ikimiz de ülkedeydik. Bunu şunun için belirtiyorum, altını çiziyorum. Bizim için yurt dışındaki parti, iki partinin birliği yurt dışında oldu gibi gerekçelerle bu attığımız önemli adımı, birlik adımını zayıflatmak isteyenler var. Tabii bu eleştiriler haklı değil. Biz isteyerek çıkmadık Türkiye'den. Çıkmak zorunda kaldığımız için çıktık. Görevlerimizi yapabilmek için çıktık. Her ikimizde olağan koşullarda yaşamıyoruz. Bunun için de partilerimizin belirgin bir merkezini söylemek mümkün değil, değişik yerlerde. Ama şimdi artık ülkede olsun istiyoruz.

SORU: (SFB) Bir de Berlin'den mi gideceksiniz diye sormuştum. Schönefeld'den mi, yoksa Frankfurt üzerinden mi? Ve hangi havayoluyla gideceksiniz?

KUTLU: Özür dilerim önce, unuttum o sorunuzu. Şu anda bu teknik sorunu çözmekle meşgulüz. Henüz bir netlik kazanmadı. Bu Batı Berlin veya Federal Almanya'da bir yer olacak sanıyorum. Bu, elimizde

taşıdığımız kağıtların bize ne gibi bir imkan verip vermediğine bağlı. Bunu araştırıyoruz. Biliyorsunuz bize Konsolosluk'tan verilen bu belgeler yalnız Türkiye'ye dönüş belgeleridir, bir pasaport niteliğinde değildir. Bunun için böyle bir teknik sorunla şu anda karşı karşıyayız. Çözmeye çalışıyoruz.

SORU: Sayın Kutlu, ben Halkçı Devrimci Birliği üyesiyim. Fakat benim soracağım sorular örgütümü bağlamaz. Türkiye'de tüm kurumların kapatıldığı, bütün ilerici ve demokrat kurumların, halkevlerinin DİSK'in ve buna benzer birçok demokratik kurumların kapatıldığı bir dönemde ve aynı zamanda tarihsel arşivlerde, Atatürk'ün söylevlerini yayınlayan basın organlarının bile kapatıldığı bir dönemde Türkiye'ye dönüşünüzün, şimdiye kadar Türkiye'de gelişmiş olan demokratik kitlelere daha acımasız ve daha insafsız bir düzen getirip, onlara büyük bir kıyım getirmeyeceğine garanti verebiliyor musunuz?

KUTLU: Biz, değerli arkadaşım, kendimiz için de garanti veremiyoruz. Nasıl olur başkaları için garanti verelim? Ama, eğer ülkede demokrasiyi, özgürlükleri başkaları bize sunmayacaksa, o zaman neyi bekleyelim? Bu yolda giden yalnız biz değiliz. Yalnız ca Türkiye'de böylesi örnekler yaşanıyor değil. Başka ülkelerde de var. Size daha kanlı kırımların gittiği, işkencelerin yapıldığı Şili'yi hatırlatmak isterim. Şili Sosyalist Partisi'nin Genel Sekreteri de ülkesine döndü. Demek ki bu mümkün. Eğer bizim dönüşümüzle bağlı olarak şiddet yapacaklarsa, o zaman bizim devrimci dostlarımız ülkedeki gelişme süreçlerini daha iyi, daha somut görme imkanlarına kavuşacaklardır. Hesapları yeniden yapmak mümkün olacaktır. Ama tekrar ediyorum, daha önce de söyledim, eğer özgürlüklerimizi kazanmak için cesaretli davranmazsak onlara kastedenler cesaret buluyor. Diğer yandan, gidişimizle ilgili tartışmaları sanıyorum izliyorsunuz. Demin de söyledim, çok dar bir avuç çevre dışında gerek komünist partisinin, komünistlerin özgürlüğü olsun, gerek demokrasi veya daha genelinde konular olsun bu konularda eskiye oranla daha ileri düşünceler filizleniyor. İnsanlarımız düşünce zenginliği istiyorlar, bu gözüküyor. Aksi halde bu gidişle ilgili bu geniş ilgiyi başka türlü açıklamak mümkün değildi. Halkımızın demokratik vicdanına güvenmeliyiz. Ona seslenmeliyiz de. Ama somut olarak. Biz varız diyerek. Aksi halde demagoji yapıyorlar. Size şu örneği vermek istiyorum. Avrupa Parlamentosu'nda bir oturumda bir Türkiye yetkilisine soruyorlar: Bu seçimlere komünist partisi girecek mi. Şu cevabı veriyor: Yok ki girsin. Acaba mesele bu mu? Biz biliyoruz böyle olmadığını.

Ama şimdi biz gidiyoruz. Şimdi bunu diyemeyecekler. Yok ki girsın diyemeyecekler. Yani artık kartlar açık oynanacak, oynanmak zorunda. Hem demokrat gözüüp, hem de özgürlükleri kısmaya devam etmek, ikisi birarada olmayacak. İki sandalyeye birden oturulamayacak. Sanıyorum ki bunlar, tüm demokrasi güçleri için bu sonuçlar yararlı sonuçlar olacak.

SORU: Türkiye'ye legalize olmak için gittiğinizi her vesile ile açıklıyorsunuz. Sayın Sargın'ın da belirttiği gibi Türkiye'deki yeni seçim yasası seçim sonucunda nasıl bir kompozisyon ortaya çıkacağı konusunda kesin bir fikir vermiyor. Son derece sürprizli bir sonuçta ortaya çıkabilir, ANAP iktidarı da sürebilir. Bu çerçeveden bakıldığında Türkiye'ye dönüşünüzde legalize olma konusu hukuki bir sordundan çok siyasi bir uzlaşmayı gerektiği için, gecikirse ve yurt dışında Avrupa demokratik kamuoyunun baskısı çeşitli uluslararası dengelerle etkili olmaz ise, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin çalışması nasıl olacak? Yine istenmediği halde illegal faaliyet mi sürecek?

SARGIN:Gerçekten muhtelif vesilelerle belirttik, burda bir kere daha tekrar ettim, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin çalışmalarına legal olarak başlamasını sağlamak üzere görevlendirilmiş bulunuyoruz ve bu sebeple gidiyoruz. Biz bu seçim ortamında demokrat kamuoyunun bütün ilgisinin özellikle seçimler dolayısıyla daha yoğunlaştığı bu dönemde attığımız adımın Türkiye'nin demokratikleşme doğrultusunda ileri bir mesafe kazandıracağına inanıyoruz, bu sebeple gidiyoruz. Ve çalışmaları başlatacağız. Söylediğiniz durumlar söz konusu olabilir. Bu Türkiye'de tümüyle reddedilebilecek bir olay değildir, tersine tutuklanmamız da bir kuvvetli olasılıktır. Bu durumda çalışmalar ne olacaktır sorusuna gelince, bizler aldığımız görev uyarınca biraz önce Kutlu yoldaşın belirttiği gibi tutuklu bulunsak da partinin legal olarak çalışmalarını sağlayacak şekilde elimizden ne geliyorsa yapmaya çalışacağız. Tutuklanmasak veya tutuklandıktan sonra serbest bırakıldıktan sonra da aynı işi yapmaya devam edeceğiz. Ama bugünden tahmin edilemeyecek yeni durumlar doğduğu takdirde -ki zannediyorum sorunun bir tarafı budur- bu takdirde bize görev verenler düşünecektir durumu, değerlendirecektir. Ben şu anda ve Kutlu yoldaşım, aldığımız görevi yerine getirmek istiyoruz ve getireceğiz. Bugünkü durum ve koşullarda bizim yapacağımız budur.

SORU: (Milliyet-Koray Düzgüner) Buna ilaveten, demin sorduğum soruya ilaveten bir soru daha sormak istiyorum. Gerçi Sayın Sargın açıkladılar, Türkiye'ye Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni kurmak için, bu isimle bir kuruluşu faaliyete geçirmek için dönüyoruz dediler ama, demin de belirttikleri gibi bu kuruluş gerçekleşemez ise, çeşitli nedenlerle, şimdiden belirlenemeyecek, tahmin edilemeyecek

çeşitli nedenlerle, gerçekleştiremez ise şöyle birşey olabilir mi diye yorumlar var Türkiye'de. Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin programı bugünkü yasalar çerçevesinde uygulanabilir bir program, yani yasalar karşısında suç teşkil etmeyecek bir program. Bu geçiş döneminde, yani Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin legal olarak ve yasal olarak faaliyete geçmesinden önceki bu geçiş döneminde bu program başka bir biçimde uygulanabilir mi? Şimdi bunu kabul etmiyorsunuz ama o günkü koşullarda, o günkü koşulların gereği olarak böyle bir durum ortaya çıkabilir mi?

SARGIN: Tekrar ediyorum, Türkiye Birleşik Komünist Partisi çalışmalarını legal olarak başlatmak üzere gidiyoruz. Eğer Koray arkadaşımın söylediği gibi bir durum olursa, bu ne demektir. Bir parti öncelikle programı dolayısıyla yargılanır. Onun için önemli olan neyi yapacağıdır, neyi gerçekleştireceğidir, partileri tanımlayan budur. Buna rağmen ismine müsaade etmeyip, programına müsaade etmek nasıl mümkün olur? O halde burada başka bir neden aranmalıdır. O da şimdiye kadar komünizm ve komünistler adına yapılan demagojinin, spekülasyonların bu yolla son bulacağı korkusudur. Ve biz bunu önlemek istiyoruz. Ve demokrasiye ancak böyle, bu demagojilerin ve bu spekülasyonların olmayacağı bir ortamda ulaşabileceğimize inanıyoruz.

SORU: (ATT) Sizi rahatsız ediyorum, kusura bakmayın. Türkiye'de bugünden başlanıldı konuşulmaya, 141-142 ve diğer Türk Ceza Kanunu'ndaki bağlayıcı maddeler içinde aynı 80 sonrası siyasi yasaklılara uygulandığı gibi bir referanduma gidilmesi teklif edilmek üzere. Eğer iş bu aşamaya gelirse ve referandumun sonuçları sizin için negatif olacak olursa Türkiye'de bir komünist partisinin kaderini nasıl görüyorsunuz?

KUTLU: Bir defa bu referanduma gidilmelidir sözleri bile eskisinden farklı düşüncelerin geliştiğini gösteriyor, komünistlerin özgürlüğüne bağlı olarak. Biz Demirel, Ecevit, Erbakan'ın politik özgürlüklerine kavuşması için referanduma başvurulmasını da doğru bulmamıştık. Nedeni şuydu. Bunlar en doğal insan haklarıdır. Nasıl ki bir insanı öldürmek suç mudur, değil midir diye halka sorulmazsa, bu da aynı tarzda sorulmaması gerekir. Çünkü düşünce özgürlüğüyle bağlıdır. Eğer ben özgür düşünemiyorsam, düşüncelerimi özgürce açıklayamıyorsam, insan olma fonksiyonumu yerine getiremem. Fakat buna rağmen bildiğiniz gibi referandum kararı çıktı, referanduma gidildi. Ve biz o zaman bu durumda bu yasakların kalkması yolunda oy kullanılmasını istedik. Şimdi bizimle ilgili durum da aynıdır.

Böyle bir konuda referanduma gitmek mantıklı değildir, doğru değildir. Ama gidilirse de biz kaçmayız elbette. Çıkacak sonuca da saygılı oluruz kuşkusuz. Yalnız burda ciddi bir problem var. Söz konusu partiler yani Demirel'in partisi, Ecevit'in partisi yıllardır halkın tanıdığı partilerdi. Ama komünistlerin partisini, onların partilerini halkımız açık yasal çerçevede hiçbir zaman tanımadı. Karşılaşmadı onlarla. O zaman halkı nasıl bir tercihle karşı karşıya bırakmış olacaklar referandum yoluna gitmekle? O durumda bize makul bir süre verecekler midir ki biz tanıtalım kendimizi halkımıza? Televizyonda, basında, köylere kadar giderek. Peki, buna evet dedikleri durumda 141-142 ne olacak? Bunu askıya mı alacaklar? Yoksa biz konuşacağız, sonra bir de konuştuğumuz için mi suçlayacaklar bizi? 141-142'ye girdiğimiz için. Ama siz de takdir edersiniz ki bu soruların yanıtlarını bizim vermemiz söz konusu değil, bu öneriyi yapanların vermesi lazım. Ama tekrar edeyim biz saygılı olacağız sonuçlara.

SORU: (Batı Berlin Barış Koordinasyonu Sözcüsü Michael Venedey)

Basın bildirinizde bir kez barış sözcüğü kullanılmış. Bu da biraz kıyıda köşede kalmış. Bu barış sorununun sizin için çok önemli bir yer tutmadığı anlamına mı geliyor. Bunun böyle olduğunu sanmıyorum aslında, çünkü edindiğim bilgilere göre, Türkiye'deki barış hareketi de sizler ve partilerinizin maruz kalmış olduğu baskılara maruz kalmış durumda. Acaba barış hareketi sizin için özel bir önem taşıyor mu? Eğer böyle değilse, partinizle barış hareketinin ilişkilerinin nasıl olduğunu merak ediyorum.

KUTLU: Basın bildirimizdeki hacmiyle elbette barış konusundaki yaklaşımımızı ölçmemek gerekir. Bizim, her ikip partinin birlikte ortaya çıkarttığı yeni bir programımız var. Bu programda barış konusu bütün diğer konularla sıkı bağ içinde verildi. En başta demokrasi konusu sıkı olarak bağlandı. Biz bugün ülkemizin bir numaralı sorunu olarak barış ve demokrasiyi görüyoruz. İkisini birbirinden ayırmıyoruz. Çok haklı olarak dikkat çektiğiniz gibi ülkemizde barış hareketi hala yargılanıyor. Davası bitmedi yani. Ama dikkatinizi çekmek istiyorum, barış hareketi gizli örgüt suçuyla, komünistlerle bağları nedeniyle vesaire suçlamalarla bu yargılamaya sürdü. Demek ki bizim demokrasiyi kazanmamız aynı zamanda barış hareketini de yakından ilgilendiriyor. Ote yandan sürekli geç kalmamaktan söz ettim burada. Geç kalmamamız gereken bir nokta da sınırlarımızda süren İran-Irak savaşına Türkiye'nin şu veya bu biçimde karışmasının önlenmesindedir. Biz bugünkü hükümetin bu savaşa karışmama, dışarda kalma konusundaki ihtiyatını değerlendiriyoruz. Ama bunun da güvencelerini görmüyoruz. Güvenceleri ise barış ve demokrasi güç-

lerinin ülkede özgürce seslerini duyurmalarıyla bağlıdır. Biz bugün ülkemizde çok geniş bir barış hareketinden yanayız. Tek merkezli olmayan bir barış hareketinden yanayız. Bilmiyorum yeterli mi?

SORU: (Milli Gazete-Nevzat Ozpelitoğlu) Yasal olarak kurabilmeyi amaç-
TKP'nin faaliyet çizgisi devletlerarası platformda hangi çizgidedir?

- a) Rus usulü komünist partisi mi? b) Çin usulü komünist partisi mi?
c) Arnavutluk usulü komünist partisi midir? Çünkü Çin'de Mao'nun ölümü köklü değişiklikler getirdi, Arnavutluk'ta Enver Hoca'nın ölümü çok değişiklikler getirdi, Rusya'da ise Lenin'den sonra birçok değişiklikler oldu, şu anda Rusya kapitalizme yaklaşmaktadır. Sizin tercihiniz hangi yöndedir? veyahut da Türkiye'ye has ve Türkiye'nin arazi şartlarına uygun bir komünist partisi midir? Son olarak da, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni legal hale getirmek için görev aldık dediniz, bu görevi nerden aldınız?

KUTLU: Bu sınıflama belki geçtiğimiz dönemin görüntüsüne uygun düşüyor olabilir, fakat konuya daha derin yaklaştığımız zaman gerçeği de tam yansıtmadığını görebiliriz. Bugün ise durumda görüntü itibarıyla da çok köklü değişimler olduğunu görmek lazım. Böylesi ayrımlar yoktur. Türkiye Birleşik Komünist Partisi ise elbette Marks'ın, Engels'in, Lenin'in düşüncelerini kendi ülkemiz koşullarına yaratıcılıkla uygulayacak bağımsız bir partidir. Böyle olacaktır. Biz programımızda açıkça şunu ifade ettik, kuşkusuz ki kendi renklerimizi de taşıyacaktır sosyalizm. Nitekim biz değişen dünya koşullarını da dikkate alarak çoğulcu yolu seçtik. Çok partiyi seçtik ve bunu da programımızda açıkça ifade ettik. TBKP'yi ülkede legal olarak kurma görevini partilerimiz bize ayrı ayrı verdi. Yani Türkiye İşçi Partisi yönetimi Sargın yoldaşa verdi bu görevi, Türkiye Komünist Partisi yönetimi de bana verdi. Partilerimiz verdi bu görevi.

SARGIN: Sanıyorum ki muhterem basın mensuplarının soruları şu anda tamamlanmış bulunuyor. Toplantımıza katılanızdan dolayı ve özellikle, bunu altını çizerek belirtmek istiyorum, burada değişik sorular soruldu, konuya değişik açılardan yaklaşımlar söz konusuydu, ama hepsi de o değişik açılardan konuyu daha iyi anlayabilmek açısından sorulmuş sorulardır. Bundan dolayı da ayrıca teşekkür ederiz.

Bilindiği gibi TİP ve TKP tek parti olarak TBKP adı altında birleşti. Yakınlarda yapılan kongre birleşme sürecini başarıyla ile tamamladı. Geçmişin muhasebesi ile ilgili olarak sorduğunuz soruya resmi yanıt ancak TBKP'nin yetkili organı eliyle verilebilir. İçinde bulunduğumuz koşullar nedeniyle vereceğimiz yanıt resmi değil kişisel yanıt olarak değerlendirilmelidir. Dahası yalnızca bu soru değil diğer bazı sorularla ilgili yanıtlarımıza da aynı gözle bakılmalıdır.

Geçmişin muhasebesini yapmamış bir parti ya da örgüt olabileceğini sanmıyoruz. Olsa olsa, bu muhasebe açık biçimde yapılmamış, ya da belirli sonuçlara vardiirilmemiş olabilir. 12 Eylül ile birlikte öyle bir dönem yaşandı ki, henüz tümüyle kapanmadı da, Bir dönem yalnızca partileri hatta genel olarak marksistleri değil tek tek kişileri, ülkemizin ve halkımızın geleceği ile ilgili kaygı duyan herkesi muhasebe yapmaya itmiştir.

Marksist sol için geçmişin muhasebesi her zaman önemli, her zaman güncel olmuştur. Bugün bir muhasebeden söz ediyorsak her zaman- kinden farklı bir şeyden söz etmek gerekir. Bu yalnızca partilerin belirli yöneticilerinin, tek tek kişilerin, ya da bu partilerin belirli politikalarının veya uygulamalarının muhasebesinden ibaret olmaz. Muhasebe çok daha derine inmek kapsayıcı, köktenci olmak kendine özgü bir metodolojiye sahip olmak zorundadır. Bu anlayışta olduğumuz için biz muhasebemizi yalnızca 1960 sonrası için yapmadık. Çek daha gerilere uzanmaya çalıştık. Biz bugün, Türkiye solunun ülkenin kaderinde etkili bir rol oynaması gereğinden yola çıkıyoruz ve neden bunun olmadığı sorusunu soruyor, bunu araştırıyoruz. Böylece başı sonu belli olmaya n bir tartışma yerine ~~xxxxxxxxxxx~~ somuttan çıkan, sonunda, bugüne yanıt veren, ama aynı zamanda adım adım hem geriye hem teorik temellere inen bir yol izliyoruz. Bu aynı zamanda muhasebede belirli bir yol alındığını ama "Artık tamam sona vardık" de nemeyeceğinin ifadesi oluyor.

Bunu demek şu nedenle de yanlış olur. Biz solun birliği sorunuyla da ilgili olarak bu munasebenin tüm sol tarafından kolektif olarak sonuçlandırılabilceği, en azından belirli noktalara gelinebileceğine inanıyoruz. Kendimizle ilgili munasebemiz ülke mezdekî solu kapsadığı gibi dünya işçi hareketinin de kapsam zorunda. Böyle olunca gerçek bizim ~~xxxx~~ tekelimizde olmadığına göre geçmişin munasebesi de kimsenin tekeline olamaz.

TKP ve TİP, TEKP olarak yeni bir program ortaya koydular. Bu program her iki partinin bugün dünyaya geçmişten çok farklı çıktığını ortaya koyuyor. Bu durumda kuşkusuz geçmişin munasebesinin somut ürünüdür. Munasebenin sözde kalmayıp somut sonuçlara varmış olduğunun kanıtıdır. İstisna girişimimiz de böyledir. Burada dana ayrıntılara inmek olanaksızdır. Ama özetle Marksist teoriyi, dünya ve ülke gerçeklerine kavramada yalnızca eksik değil bir dizi hatamızın olduğu "Sektörlük, dogmatik kalmak, teoride, politikada yaratıcı, üretici olamamak, tekelci zihniyet, salt aşırı munalefet partisi" konumlarında kalmak yapıcı alternatif bir politika ortaya koyamamak" söylenebilir. Tüm bunlar kendimizde olduğu kadar bütün olarak solda da eleştirdiğimiz başlıca noktalar durumdadır.

(5)- Türkiye kapitalist bir ülkedir. Türkiyenin sosyo-ekonomik yapısıyla ilgili feodal mi, yoksa kapitalist mi, olduğu tartışması aşılmıştır. Öyleyse politik strateji ile ilgili, Milli Demokratik Devrim ya da Sosyalist devrim ikilemi de aşılmış olmalıdır. Bugüne eski tartışmanın mantığıyla bakılamaz. Sosyalizme bir dizi aşamadan geçilerek varılabileceğine bu aşamaların önceden masa başında saptanamayacağını söylüyoruz. Kanımızca bu programatik yaklaşım geçmişteki strateji tartışmalarının bir sentezini de ifade etmiş oluyor.

Türkiye'nin gündeminde barış ve demokratik yenilenme durduğuna, bunun köklü demokratik dönüşümler demek olduğunu belirtiyor programımız. Demokratik mücadele içinde ülkemiz demokratik yenilenmeden sosyalist devrimin gerçekleşmesi ile, sosyalist yenilenmeye geçecektir. Bu arada başkaca devrimci etaplar, aşamalar olabilir.

(4)- Özetle söylemek gerekirse dünyamızda barış ve yumuşama süreci giderek egemen bir eğilim oluyor. Sosyal, kültürel, düşünsel, politik derin değişimler zamanını yaşıyoruz. ^{Sağduyu} ~~Barış~~, kör anlamsız, şiddet yanlısı politikalara egemen olmaya başlıyor "politik olarak sonuç alamadığımızda savaşla alırım" düşüncesi giderek tarini eserler müzesine kalkıyor. Demokratizm ve hümanizm runu egemen oluyor. İnsan faktörü öne çıkıyor. Fakat tüm bunlar bunların olgularının varlığını dışlamıyor.

Barış ve yumuşama sürecinin Türkiye'yi etkilememesi düşünülemez çok yetersiz bile olsa Yunanistan ile ilişkiler bir örnektir. Ancak, Türkiye tarihinden ve bugünden gelen öylesine bir sorunlarla ~~sloganla~~ karşı karşıyadır ki, uluslararası koşullardaki güçlü yumuşama eğilimine rağmen bunun en az yansıdığı ülke durumunda kalabilir. ^{kriz} ABD yumuşama sürecine rağmen ^{dünyanın} bazı noktalarında askersel etkinliğini arttırma peşindedir. Eğer Türkiye bu politikaya teslim olursa yeni askeri nüfuzluluklar ve içeride baskıcı bir rejimin devamı ile yumuşama döneminin bedelini ödeyen bir ülke konumuna da düşebilir. Bu tenlikeyi ancak bir an önce demokrasinin kazanılması önleyebilir.

(3 ve 19)- Türkiye bugün nereye gidiyor? ~~xxxxxx~~ Bu soru herkesin bugünlerde kendine çok sorduğu bir sorudur. Genelinde Türkiye yeni bir krize girmiyor. Çoğu kez ekonomik bunalımla, sosyal-politik kriz aynı şeymiş gibi görülüyor. Bir ekonomik krize doğru gidiş vardır. Enflasyon dizginlenemiyorsa, işsizlik tırmanıyorsa,

Dış borçlar ödeyememe noktasına doğru gidiyorsa bir ekonomik krizin üç temel göstergesi var demektir. Sosyal-politik kriz ekonomik durumla çok sıkı bağlı olsa da onunla özdeş değildir. 12 Eylül esasen krizin kendisiydi. Onun yerini klasik anlamda bir palamenterizm alabilmiş değildir. Halkın sayısal çoğunluğunu bile temsil etmeyen bir parlamento demokratik palamenterizmin aracı olamaz. Bugün tek parti egemenliği vardır. Bu durum kriz değilse kriz başka nasıl olabilir. Bu krizden 87 Kasım seçimleriyle çıkma şansı vardı. Anti-demokratik seçim yasasına evet denilerek bu şans yitirildi.

Yakın gelecekte darbe olasılığı yoktur. Zira 12 Eylül'den çıkılmadı ki, darbe olsun. Darbe kime karşı yapılacaktır? Yakın gelecek krizden sancılı biçimde çıkış demokrasiye kazanma mücadelelerinin sürdüğü bir süreç olacaktır. Politik olarak büyük bir olasılıkla istikrarsızlık ortamı doğacaktır. Tehlikeli olan darbe değil istikrarsızlığın kronik hale gelmesi olacaktır. Bu durum, Türkiye'ye zaman kaybettirecektir. Ancak demokrasi güçlerinin duruma müdahale etmediği durumda bu böyle olacaktır. Oysa, demokrasi yönünde giderek artan bir dinamizm oluyuyor. Bu dinamizm doğru politikalarla hedefe yöneltilirse yakında gelecek demokrasi yönünde politik güçler oranının değişmesiyle karakterize olacaktır.

Çözüm demokrasi mücadelesinin kararlı biçimde yükseltme, bugünkü politik rejimin demokrasi yönünde değişmesini isteyen tüm politik parti ve demokratik güçlerin demokrasiye geçişin asgari müştereklerinde en başta demokratik bir Anayasa ve anti-demokratik yasaların kaldırılması, genel politik affın çıkarılması gibi konularda ulusal bir mutabakat sağlanmalıdır.

Halkımızın ağır ekonomik duruma tepkisinin ne olduğunu sorusuna ciddi incelemeler olmaksızın kesin yanıtlar vermeyi eski kolaycılığımızın bir devamı olarak görürüz. Bu durumun çözümlenmesi çok önemli ve ciddi bir konudur. Konunun doyurucu, bilimsel bir araştırılmasına tanık olmadık. Bu kayıdı düştükten sonra söylenebilir ki, Türkiye, tarımı kendi kendine yeter az sayıda üyke arasındaydı. Bu yeterlilik dengesinin nızla bozulduğuna ku kuşku yok. Ancak, öyle görünüyor ki, denge nala varlığını sürdürüyor. Geri bir ülkede, ekmek, patates, soğan bulunabiliyorsa o ülkede spontan patlamalar salt ekonomik nedenlerle gerçekleşmez. Eğer çarşıda ^{bu} tüketim malları varsa, fiatları ne denli yüksek olursa olsun, fiatlar ağır bile olsa çoğunluk tarafından alınabilirlik sınırlarındadır. Gelişmiş bir ülkede ise bir nafta halk et alamazsa protesto eder. Demekki, demokrasi birinci kültür düzeyi ile ekonomi arasında doğru bağlantılar kurmak önemlidir. Özal hükümetinin yoklukları kaldırdık propagandağını küçümsememek gerekir. Bunun bedelini biz iyi biliyoruz. Borçlar ödenemez noktaya geldiğinde yokluklar da başlayacaktır. Mahalefetin intidar istekâizliği birazda bu tenlikeyi görüyor olması yuzündendir.

(3) Kürt halkının varlığını tanımak bugün demokrasi açısından komünist partisinin yasallaşması sorunu ile birlikte en başta gelen koşuldur. Son olarak başbakan "Sokakta Kürtçe konuşulabilir" dedi. Hiç değilse bir adım ama, sokakta Kürtçe konuşan bu halka "Türk bunlar" dersek biraz komik olmaz mı? Artık bu gerçeği kabullenme zamanı gelmiş sorun olgunlaşmıştır. Şu anda doğudaki silahlı çatışmaların asıl temeli bu gerçeği kabullenmemekle, şoven politikalarda yatıyor. Devlet, herşeyden önce kendisi Kürt sorununun barışçı adil çözümünden yana olduğunu açıklamalı. Kan dökülmesini önlemelidir. Ne kadar kan dökülürse sorunun çözümü o denli güçleşir.

Bütün Kürt gruplarının ayrı devleti savunduğu toprak talep ettiği doğru değildir. Tek tek bütün Kürt gruplarını değerlendirmeye girişmek zamansız olur. Onlarda özgürce konuşma olanaklarına sahip değiller. Eğer biz böyle bir olanak bulmuşsak, bunu onların da yasal partiler gibi özgürlüğe kavuşmaları talebini ileri sürerek değerlendirmemiz gerekir. Ayrıntılı bir değerlendirmeye girmek ancak sonranın işi olabilir.

(6) TCK 163. maddesinin kaldırılmasında yanayız. Nemen belirtmeliyiz ki, bu isteğin dinsel hareketlerle ittifak niyetiyle bir ilgisi yoktur. Eğer bir ittifak gerekiyor ve bunun olanakları da var ise, bu mevcut maddeye rağmen gerçekleşir. İkincisi, 163 ile dinsel irtica tehlikesi arasında doğrudan bağlantı kurmakta yanlıştır. Eğer bu gün irtica olgusu varsa söz konusu maddenin yürürlükte olmasına rağmen vardır. Hatta burada tersten bir bağlantıdan sözedilebilir. Gerçekten baskı altına alınan her düşünce, inanç kaçınılmazlıkla gerçeklerden kopar, bağnazlaşır.

Eğer, çağdaş bir toplumda meşru kabul edilen herşey bizde de olmalıdır, düşünce ve inançlar özgür olmalıdır diyorsak, çifte ölçü kullanamayız. 163'ün kalkmasını istemenin bundan başka hiçbir gerekçesi yoktur. Danası malar 141 ve 142. maddelerin kalkmasına karşı olsalar bile biz, 163. maddenin de kalkmasını savunuruz. Elbette biz aynı zamanda laisizmin kararlı savunucularıyız. Ama yasaklarla bunun artık olamayacağını söylüyoruz.

Bir irtica olgusunun varlığını varlıklarını etmiyoruz. Ama bunu önlemenin yolu demokrasinin bilim ve bilimsel düşüncenin üzerindeki baskıyı kaldırmaktır. İnanç ve düşüncelerini zorla kabul ettirmek isteyenlere karşı uygulanacak pek çok yasa maddesi vardır. Okul yaptırmayıp cami açtırıyor, İmam hatip okullarını çoğaltıyor, irticanın örgütlenmesini hiçbir yasa önleyemez.

Bu çevrelerle ittifak pratik olarak olgunlaşmış bir sorun değildir. Biz nerşeyden önce onlarla da diyalog kurmak, ülkenin halkımızın sorunlarını uygarca tartışmak istiyoruz.

(7)- Askeri darbelerle set oluşturacağı gerekçesiyle AT üyeliği düşünmek kanımızca konuyu basitleştirmek olur. Üyelik böyle bir sonucu getirir. Ama AT üyesi olmadan darbeler önlenemez diye kestirip atmak yanlış olur. Biz dünyamızdaki ^{genel} ~~her~~ eğilim karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin kaçınılmaz olarak getireceği yeni boyutları dikkate alarak AT ile ilişkiyi gerçekçi görüyoruz. Teknolojik gelişmenin gerisinde kalmamak için de gerekli bu. Zaten sömürü anlamında Türkiye kapılarını AT üyelerine sonuna kadar açmış durumda. Bu karşı tarafın hiç yükümlülük taşımadığı tek taraflı bir ilişki. Ayrıca biz ekonominin bugünkü durumu ve bugünkü uygulanan iktisat politikaları ile tam uyğunluğun henüz Türkiye'nin çıkarına olmayacağını da söylüyoruz. NATO'ya karşıyız. Eğer çıkma olanakları var olsa, kalmayı savunmamız düşünülemez. Biz genel olarak askeri paktlara karşıyız. Ancak Türkiye' gibi bir ülkenin NATO'dan çıkması demek bölgede ~~ve~~ Türkiye'de çok köklü değişmelerin gerçekleşmiş olması demektir. Bunun henüz olmadığı ve kolayca da olamayacağı koşullarda NATO'dan çıkmak yalnızca bir sloganla ibaret kalır. Ne var ki, böyle bir slogan bugün ve yakın gelecek için dünya barışı yumuşama ve ulusal ve bölgesel güvenlik için Türkiye'nin yapabileceklerini NATO'da küçük ülkeler için de giderek ~~devletler~~ kolaylaştırıyor.

← NATO'nun saldırgan amaçlarla kullanılmamasına, ekonomiye getirilen ağır askeri harcamalar faturasına karşı çıkma eğilimi uoğuyor, yumuşama silansızlanma, anti-militarist eylemlerin güçlenmesine paralel olarak bu eğilim ~~de~~ güçlenecektir. Bu durumda barışçı demokratik bir Türkiye NATO içinde dışındakinden

dana fazla olumlu bir rol oynamaya bilir. NATO'dan çıkalım dediğiniz yerde böyle bir olumlu rolü politika haline getiremez ve savunamazsınız. Savunsanız da etki yapamazsınız. TBKP karşılıklı güç indirimi yoluyla kademele biçimde hem NATO, hem Varşova paktının fes edilmesini savunuyor.

(8), Mevcut koşullarda nasıl bir mücadele sizgisi savunuyorsunuz sorusu ile kastedilen şey çok açık değildir. Şunu söyleye biliriz: Demokrasinin kazanılması onu isteyen herkesle birlikte aktif girişken kararlı bir mücadele ile başarıya varabilir. Bir yandan herkesin, her çevre, tek tek her birey demokratik haklarımızı talep eder, bunun mücadelesini verirken yine bütün bu çevrelerle birlikte nasıl bir yönetim biçimi yani politik rejim içinde yaşamak istediğimizi ortaya koymak ~~istiyoruz~~ lıyız. Bu, başta anayasa olmak üzere temel yasaların ve idarenin yeniden demokratik yapılanmasına sol, demokratik örgütler, güçler ve yığınlar olarak katılmak demektir.

(9)- Yurt dışında olan vatandaşları ülkelerine özgürce dönemeyen bir devlette demokrasinin olduğuna herkesi inandırmak için sihirbaz olmak gerekir. Aynı zamanda onlar demokrasiye dönüşün çok önemli potansiyel gücüdür. Önemli olan bu gücün kullanılmasıdır. Zamanlaması şu ya da bu olur ancak dönülmelidir ve dönüş ^{dönüşe} cektir. Bütün mesele demokrasiye ^{dönüşe} birlikte katkı yapmak ve bu mücadelenin işlevsel parçası olmakla demokrasinin kazanılmasından sonra salt dönüş arasındaki farkı görmek buna göre karar vermektir. Bizlere işkence yapılmasına rağmen sekiz yurtseverin ülkeye dönmesi bu açıdan çok daha anlamlı, çok daha yürekli hepsinden öte sorumlu bir davranıştır. Bu dönüş demokrasi yönünde ~~istiyor~~ kalıcı sonuçlar yaratmıştır. ~~(10)~~

(10)- TBKP Programı sosyalizmin barışçı yoldan geçmek istediğimizi her tür tartışmanın ötesinde açıklıkla ortaya koyuyor.

Bu yol yasal kaygılarla önerilmiş değildir. Zira TBKP programı ne-
nüz yasallık adını atmadığı bir dönemde önceden hazırlanmıştır.
Öngördüğümüz sosyalizm modeli ile, sosyalizme geçiş yolu, bir-
birini tamamlamaktadır. Öngördüğümüz sosyalizm demokrasinin
ana fazla olduğu ve çok partili bir sosyalist çoğulcu sisteme
dayalı bir düzen olacaktır. Böyle bir sosyali^{zme} kurmak için
yolunuzda elbette ona uygun olmak zorundadır. Ancak, biz barışçı
yolu "kazanmaktan" söz ediyoruz. Yani biz bunu istiyor ve ^{daha} bugünden
çizdiğimiz politikalarla bu yolu hazırlamaya çalışıyoruz.

Bize "hayır sizin barışçı yoldan iktidara gelmenize izin verme-
yeceğiz" denirse bu durumun yaratacağı sonuçların sorumlusu da
biz olmayacaktır. Bu nedenle karşıtlarımız da bu sorunu bugünden
düşünüp değerlendirmek durumundadırlar. Unutulmamalı ki, her bas-
kınla bir bedeli ve yarına çıkarılan bir faturası vardır. Biz top-
lum yaşamından şiddetin her biçiminin dışlanması için mücadele
ediyoruz.

(11)- Cumhurbaşkanlığı seçimi gibi önemli ve kritik konuda
partimiz "Pratik tutumunu zamanı gelince belirler. Sorduğunuz
gibi eğer Evren mi, Özal mı, tercihi karşısında kalınırsa han-
gi tercihin demokrasiye geçişte daha işe yarar olduğuna bakılması
gerekir. Şu anda sözü edilen kişiler neden kendilerinin seçil-
mesi gerektiğini ortaya koymuş değillerdir.

Kanımızca böyle bir tercih ile karşı karşıya kalmak ~~ixel~~
bile demokrasi konusunda sancıları ortaya koyar. Başka seçenek-
lerde olmalıdır.

Biz artık asker kökenli cumhurbaşkanları geleneğinin yı-
kılmasını ve 12 Eylül'ün sona ermesi gerektiğini düşünüyoruz. An-
cak cumhurbaşkanlığı için tek başına bu kriterde yetmez. Cumhur-
başkanlığına aday olacak kişi demokrasiye inandığı konusunda kuş-
kular olmayan, şansında çeşitli politik eğilimlerin mutabakatını

saglayabilecek bir kişi olmalıdır.

(12)- Demirel mi? Özal mı? sağda kalıcıdır. Hangisi tercih edilmelidir gibi bir soruya yanıt çok spekülâtif olur ve neden, hangi amaçla bir tercih sorunu doğacağı da açık değildir.

(13)- Yerel yönetim seçimlerinde izlenecek politikayı ancak partımızın yetkili organları çizebilir. Böyle bir politikanın çizilebilmesi için bazı somut verilere gereksinim vardır. Biz cezaevi koşullarının dedeniyle bu verilere ulaşma olanaklarına sahip değiliz.

(14)- DSP'nin bugünkü olaakları etkili bir muhalefet için SHP'ye göre çok sınırlıdır. Bu bakımdan aynı nitelikte iki parti olarak herbirinin ne dediğinden çok bunların etki olanakları geniş olan bir partide söyleniyor olması önemlidir.

SHP'de iktidara hazır bir muhalefet kararı ~~hiç~~ gözüküyor. Kamuoyunda oluşan genel kanı budur. SHP'nin en önemli zaafı hemen nerşeye iktidara gelince yapma vadediyle yarına erteliyor olmasıdır. Oysa iktidara hazır bir parti daha bugünden iktidardaymış görünümü kazanmış bir partidir. Halk diyeoilmeli ki, "Bugünden bunları başara ollen bir parti iktidarda çok daha fazla şey yapabilir"

(15)- Hangi partiler demokrasilerden yana sorunuz da, kastedilen yasal partilerdir. Biz marksist partiler olmadıkça hiçbir partinin demokratlığına güvence veremeyiz. Bu her partinin tutumu ve politikasına ve koşullara bağlıdır. Bize göre bugün (faşist eğilimler) hariç her parti içinde demokrasiyi isteyenler şu ya da bu oranda vardır. Çizgi partileri kucaklayacak biçimde değil, bu partilerin içinden geçmektedir.

(16)- İlke işçi sınıfının sendikal birliğinin tek çatı altında gerçekleşmesidir. Somut olguların bu ilkenin gereçlerini aştığı zaman ve durumlarda dahi yapılacak bu ilkenin yaşama geçmesini

engelleleyici veya zorlaştırmacı değil, kolaylaştırıcı ve sağlayıcı konumda olabilmektedir. Tutumumuz eskiden de buydu, bugün de odur.

(17)- Papandreu ve Özal her ikisinde zaman zaman gerçekçi, zaman zaman şoven davranıyorlar. Fakat bugün Türk hükümeti Yunanistan ile barışı gerçekten istiyor. Çünkü AT nedeniyle buna zorunludur.

Papandreu için böyle bir baskı unsuru yok. Ya da en azından bu ölçüde değildir. O nedenle Papandreu'nun politik manevra alanı daha geniştir. Çözüm barış ve diyalog politikasını kararlı sürdürmekten geçiyor. Ege ve Kıbrıs sorununun çözümünü ayrı tutmak gerekir ama görmeliyiz ki, Kıbrıs çözüme başı olduğu sürece Ege sorununun kesin çözümlere kavuşturmak olanaksız değilse bile çok zordur.

(18)- Tarihte yani, 1915'lerde bir Ermeni kırımı olduğu gerçeği kabul edilmelidir. Toprak talebi kabul edilebilir haklı bir talep değildir.

Sosyalistlerin Birliği

Bu bölümle ilgili düşündüklerimizi kapsamlı yazabildiğimizde tam yanıt vermiş olabiliriz. Ancak yanıtlarımız kısa olmak zorunda. Bu durumun yaratacağı eksiklik dikkate alınmalıdır. Tekrardan kaçınmak için sorularımıza toplu yanıt vermeyi daha doğru gördük.

Sosyalist ya da marksist solun bölünmesi olayı ve bölünen parçaların çokluğu yalnız bizim ülkemize özgü değildir. Bir kez egemen olan bölünme süreci olunca mitoz bölünmeler kaçınılmaz oluyor. Bu nedenle esas olarak ana eğilime bakmak gerekir. Bölünmeler süreci, elbette kaçınılmaz değil. Ne var ki, yalnızca iyi niyetle olmak ^{sürecini} bölünmeler ~~süreci~~ engellemiyor. Ülkemiz demokratik ve kültürel gelenekleri kadar öznel, nesnel pek çok etmenin bölünme sürecindeki rolünden söz etmek gerekir. Ancak tüm bu etmenleri tek bir noktada toplayarak ifade etmek çok yanlış olmaz.

Hareket yükseliyor ve başarı kazanmıyorsa, ölümler olsa bile genel eğilim durumuna gelmez. Öyleyse niçin ölümler oluyor sorusunun yanıtını hareketin neden başarısız olduğu sorusunun yanıtını da aramak gerek. Biz 12 Eylül 1988'in hemen sonrasında bu yana önce kendi koşullarımızdan kendi ülkemizden hareketle sonra dünya komünist ve işçi hareketini yaşayan sosyalizmi değerlendirme-ye çalışarak bu soruya yanıt aradık. TİP, TAP birliği de bu sağlam temele dayandı.

Uluslararası komünist ve işçi hareketindeki ölümlerin her ülkedeki hareketin ölünmesinde etkili olduğu açık bir gerçektir. Günümüzde bu büyük ölünmenin temelleri giderek yok oluyor. Bu sevindiricidir.

Önümüzdeki dönem temel farklılaşma yasal kurulmuş bir parti olarak ortaya çıkıp çıkmama konusunda olacak.

İkinci olarak çok kesin söylemek için vakit henüz erken olsa bile belki işaretler komünist partisinin yasal kurulma koşulları doğduğu halde bile bu isim altında değilde sosyalist ya da başka isimler altında parti kurma eğiliminin de doğabileceğini gösteriyor.

Temel tartışma konusu ise daha bugünden başlamış olan "çağımızın yeni özellikleri" ve "yeni düşünce tarzı" bağlı olarak yeni program anlayışları olacaktır. Ancak temel tartışma konusu mutlak ölünme konusu anlamına gelmez. En azında biz soruna böyle yaklaşmayacağız.

Bize göre birlik anlayışı şöyledir demek doğru değildir. Birlik anlayışı birlik olmak isteyenlerce somutlanacaktır. Birlik bir "amaç" etrafında toplananların gönüllü birliği olabilir. Elbette koşulsuz birlik olmaz. Kanarya sevenler derneğinin bile koşulu vardır Kanaryaları sevmek. Ancak eğer deneylerimiz bizi

belli olgunluga vardirmiş ise, koşullar ileri sürerek birlik istemeyi çocukça görmek gerekir. Birlik için nedenler nasıllar koşulları da yaratır. Kısaca, gönüllükük konsensus esastır. Amaç bagcıyı döv-
mek değil de üzüm yemek ise, işte koşul budur. Yani amaçlarda birleş-
mek ne var ki, yine deneyimiz genel olarak sosyalizm hedefinde bir-
leşmenin birliğe yetmediğini gösteriyor. Bugünün gerçeklerinde
birliği arayarak adım adım geleceğe uzanmak teorik temellere inmek
nem en sağlam, hem en geniş birliğin yoludur. TİP-TKP birliği bu yolla
gerçekleşti.

Birliğe böyle baktığımızda göre önceden birlik yapabileceğimiz
ya da yapamayacağımız kişi, ya da örgüt isimleri listeleri hazır-
lamak yanlış bir tutum olur. Birlik sorununu oturup konuşamayacağımız
bir marksist düşünemeyiz. ~~Marxist olmamız~~ Böyle bakmamız marksist
olmayı yeterli gördüğümüz anlamına gelmez marksist kavrayışlarımızın
aynı olup olmadığı farklılıkların birlikte bir parti içinde olmaya
engel olup olmayacağı ancak, tartışmalar ve diyalog sürecinde somut
olarak belirlenmelidir. Bir parti çatısı altında birlik hem ge-
niş hem en sağlam biçimde "geçmişin muhasebeci" temeli üzerinde yük-
selebilir. Her konuda tam anlaşma ve tamamlanmış bir muhasebe
sonra birlik demiyoruz. Burada da temel konularda görüş uyumu sağla-
mak başlangıç için yeterli olur. Tersini yani önce birleşelim, bun-
ları sonra ele alalım demek birlik sorununu ciddiye almamak olur.
Oysa bugün önyargısız kişisel tutumlardan arınmış bu nedenle de
üzerinde birleşilebilir, bir muhasebe ~~xxx~~ olanakları vardır.
Bu fırsat henüz birleşmemişken en iyi kullanılabılır, yani henüz
kimse kimseye nesap verme, nesap sorma konumunda değilken.

Bize göre TKP'li eski kuşak komünistlerinin yer almadığı
bir birlik düşünülemez. Aynı şekilde yine bize göre 1960 sonrası
TİP içindeki en sorumlu yöneticilerden o günkü sıradan üyesine kadar
herkesin bugün birliğin dışında düşünülmemesi gerekir. Fakat en

genel hatlarıyla geçmişin muhasebesi yapılmadan böyle geniş birlik gerçekleşemez. Ama bu muhasebe yapılamaz değildir. Bu iki örneğin yaklaşımımızı somutlamak için verdik. Yoksa Birliğin çerçevesine bundan ibaret gördüğümüz biçiminde anlaşılmamalıdır.

Derme çatma üç günde dağılacak bir birlik istemiyorsak bugün öylesi sağlıklı ve geniş birliğin koşullarını hazırlamak için çalışmalıyız.

TBKP'nin yasallaşması çabası aynı zamanda en geniş birlik için "en uygun koşulları" hazırlama demektir. Yasal bir komünist partisinin kurulmasından önce bilinmeli ki, "en geniş" fiilen, pratik olarak zaten olanaksızdır. Genişlik herhalde salt sayısal genişlik değildir. Bugünkü yasal mevzuat başta 141 ve 142. maddelerin varlığı bu maddelerin 12 Eylül mantığı ile uygulanmaya devam edil^{iyor}mesi esasen bugün sosyalist partinin "en geniş" olmasını fiilen önüyor. Hali hazırda böyle bir partiye üye olmaları olanaksızlaştırılmış binlerce insan vardır. ~~Bu~~

Bu nedenle dün biz sosyalist parti girişimlerini erken bulduğumuzu söylerken aynı nedenlerden hareket ediyorduk. İkinci olarak geçmişin muhasebesi program sorunları gibi temel sorunların tartışılmasına başlanmadığı durumda yeni bölünmelere yolaçabileceği endişesini samimi olarak taşıyorduk. Bugün bu görüşlerimizi değiştirecek koşullar oluşmuş değildir. ~~BB~~

TBKP'nin yasallaşması için mücadele ise baştan beri söyledimiz gibi demokrasinin artık var olduğu yasal çerçevenin elverişli olduğu gerçeklerine dayatmıyordu. Tersine bugünkü yasal çerçeveyi kabul etmiyor onu değiştirmek istiyoruz. Komünist partisinin yasalığı mücadelesi bu çerçeve ile doğrudan karşı karşıya gelme demektir. Bu nedenle TBKP'nin yasallaşması demokrasi mücadelesinin merkezindeki sorun haline gelmiştir. Sosyalist sol bir parti ise bugünkü yasal çerçeve içinde kurulacaktır. Bunu küçümsemiyoruz, ama göstermek

istiyoruz ki, bu iki şey işlevsel olarak farklı şeylerdir.

Öyleyse "en geniş olması için sosyalist parti gerekli" gibi bir tezi bugünkü koşullarda gerçekçi olmadığı için dışladığımızda ve işlevsel farkı net ~~xxxxx~~ ortaya koyduğumuzda TBKP'nin yasallaşması ile yasal parti çelişmez. Çünkü artık burada sözkonusu olan yasal parti "en geniş olma" işlevini değil komünist partisinin yasal kurulması için mücadele işlevini üstlenecektir. Kaçınılmaz olarak böyle olacak zira, kendisi de ağırlaştırılmış bu yasal çerçevenin baskısı ile karşı karşıya kalacaktır. Bu aynı zamanda 12 Eylül öncesinden farklı bir demokrasi çoğulcu yani çok sınıflı, çok ideolojili, çok partili katılımcı demokrasi için mücadele demektir.

Böyle bir demokrasi anlayışı 12 Eylül öncesinde ne dış ne de iç koşullar açısından olgunlaşmış değildir. Bu ve diğer özel nedenlerle 1980 öncesinde koşullar komünist partisinin yasallaşması için olgun sayılamazdı.

Şunu da ekleyelim; bugün komünist partisinin yasallaşması talebi öylesine geniş çevrelere mal olmuş ve benimsenmiştir ki, bu amaç için mücadele de geniş bir demokratik hareket ortaya çıkmıştır. Yani bugün somut olarak ortaya çıkan bu güç yasal bir partinin olanaklarından çok daha geniş ve çok daha etkindir. Bu geniş demokratik hareketi güçlendirmeyi de dikeye almak gerekir. Böyle olunca bizim TBKP'ye yasallaştırmaya ağırlık veriyor olmamız doğaldır. Unutma, ağırlıkta değil verdiğimiz mücadele bütünüyle onun içindedir. Yukarıdan beri açıkladığımız üzere yasal çalışma koşullarını elde ettiğimizde TBKP'ye "katılma" çağrısı yapmayacağımız açıktır. Böyle bir oluşumun ne ev sahibi ne de kiracısı olmayacaktır. TBKP girişimcisi olacaktır. Başka girişimcilerle birlikte.

Öyleyse TKP-TİP birliğini ve şimdide TBKP-TSİP birlik ~~çalışması~~ çabalarını bir model olarak sunmadığımızda açıktır. Fakat birbirine yakın grupların birlik çabalarını da doğal saymalı. Birliğin biçimi konusunda da katı olmamak gerek.

Birlik istediğimiz genişlikte sağlanamadığı durumda bile iyi niyetli birlik çabaları başka biçimlerde "kalıcı" birlikliklere olanak verir ve süreç kesilmiş olmaz.

TBKP programı esasen tartışmaya açık duruyor. ~~Tartışmaya~~ ~~açık~~ duruyor. Tartışmaya açık olması demek değişimleri de açık olması demektir. Fakat unutulmaması gereken gerçek bizlerin politik mücadele verdiğidir. Biz bir yandan da programımızı yaşama geçiren politikalar üretiyoruz. Oturup yasallığı ya da en geniş birliği beklemiyoruz, Ne var ki, yanlış olduğu ikna edici olarak ortaya konan her noktayı düzeltmemiz için neden yoktur. Kaldı ki, biz kimseye birliğin koşulu bu programdır demiyoruz. Ama, programımızı doğru görüyoruz savunuyor ve uyguluyoruz. Bu gerçek bile TİP-TKP birliğinin somut mücadele dışında tepeden oluşmadığının açık kanıtıdır. Uzun bir eylem birliği süreci yaşanmıştır. Biz daha bugünden partimiz içinde farklı görüşlerin birleşeceğini olması gerektiğini, ideolojik birliği ve parti programını bir kışla talimatnamesi gibi görmemek gerektiğini söylüyoruz. Söylemekle de kalmayıp bu yönde tüzüksel değişiklikler de yapmış bulunuyoruz. Ama, kanatların olduğu yani hiziplerin özgür olduğu bir parti anlayışını da doğru görmüyoruz. Hizipleşmeye farklı görüşlerden ayrıran şey parti içinde ayrı karar mekanizması oluşturmaktır. Eğer bir partide birden fazla karar mekanizması olursa parti mücadele edemez, felç olur. Ya da, bu parti değil cephedir. Marksist parti fikri bulanıklaştırılmamalıdır.

Özetle TBKP'nin yasallaşması için mücadele "bir parti kurma, bir partiyi yasallaştırma" gibi sıradan bir anlamı çok

aşan ve fiilen aşmış olan bir mücadeledir. Bu mücadele halkın demokratik ilincini karartan antikomünizmi geriletme çağdaşlaşma mücadelesidir. Bu mücadele marksist solun en geniş birliğinin koşullarını hazırlama çağdaş modern bir komünist parti yaratma mücadelesidir. Bu hedefler doğrultusunda tüm demokrasi güçlerinin katkıları ile somut elle tutulur, azımsanmayacak yol aldığımız sanırız artık görünen bir gerçektir.

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA ANKETİ
TÜSTAV

2000'e Doğru dergisinin Mehmet Karaca ve Osman Sakalsız'a
yönelttiği soruların yanıtları:

Soru: TİP ile ~~TKP'nin~~ TKP'nin TBKP olarak birleşmesinin
tamamlanmasında herhangi bir sorun var mıdır?

Yanıt: TİP ile TKP'nin TBKP olarak birleşmesine tamamlanmış
gözüyle bakabiliriz. İki parti arasında görüşerek ^{mer. bekleyen} çözülebilecek
hiç bir sorun yoktur.

Program tasarısının tartışılması sona ermiştir ve iki
partinin Merkez Komitelerinin tartışmanın değerlendirilmesi
üzerine bir açıklaması yakında yayınlanacaktır.

Kadroların kaynaşması ve programın özümsemesi, temel
fikirlerinin daha da geliştirilmesi elbette daha zaman alacak-
tır. Her konuda çıkabilecek olan sorunlar bundan böyle artık
tek partinin sorunları olarak çözüme kavuşturulacaktır.

Birlik sürecinin böyle olumlu bir şekilde tamamlanmasının
ve ileriye yönelik iyimser yorumlar yapabilmemizin temel
nedeni şudur: Birlik eklektik değil, bütünsel bir ideolojik-politi-
tik anlayış ~~kırkı~~ üzerinde yükselmektedir. Günümüz dünyasını
ve Türkiye'sini kavramada, sorunlara çözüm getirmekte, ileriye
yönelik politik doğrultuyu çizmekte, her iki partinin eski yakla-
şımlarından farklı, yeni bir anlayış söz konusudur. Bu anlayışa,
Marksizmi çağdaş koşullara uygun yaratıcı geliştirmek ^{çalışarak} ulaşıldı.

Marksizmin geçerliğini kaybedip kaybetmediğinin, komünist
partisine gerek olup olmadığının tartışıldığı koşullarda, biz,
TİP ve TKP olarak, hem Marksist solun birliği açısından başarılı
bir örnek ortaya koyabildiğimizi düşünüyoruz, hem de çağdaş bir
komünist partisinin nasıl olabileceği konusunda bir ilk yakla-
şım gerçekleştirebildiğimizi sanıyoruz.

Soru: TKP kendini yenileme çabasında olan bir parti. TKP'yi bugün-
kü noktaya getiren etkenler neler? Herhalde tek başına 'Sovyet-
ler Birliğindeki gelişmeler değil.

Yanıt: 12 Eylül'ün dersleri Türkiye solunda genel olarak bir
tartışma ve arayış çabasına yol açtı. TKP olarak bu durumdan
etkilenmememiz düşünülemezdi. Bütün bu dönem boyunca 1980'lerin
koşullarını gerçekçi bir analiz temelinde kavramak ve buna
uygun politikalar geliştirmek başlıca amacımız oldu. Bugünkü
noktaya varmamızda, yığınların mücadelesiyle bağlı kalmaya
özen göstermemiz, doğru ve yanlışlarımızı bu çalışmanın deneyimi

(ve politik sekterlikten kurtulma)
temelinde görme çabamız, ülkemizdeki her önemli gelişmede bir alternatif politika oluşturmaya çalışmamız etken oldu.

Bilimsel-teknik gelişmenin bugün ulaştığı düzeyde tüm insanlığın varlığını yokedecek güçte nükleer silahların ortaya çıkmış olması, dünya barışının korunması için mücadelenin işçi sınıfının tarihsel misyonunun ayrılmaz parçası olduğunu gerçeğini daha açık görmemize yol açtı.

Bununla birlikte demokrasi sorununun taşıdığı çok yönlü önemin bilincine vardık. Demokrasinin kazanılması, gerçekten çoğulcu, parlamenter, insan haklarına saygılı bir rejimin kurulması önümüzdeki dönemin kilit politik sorunudur. Hedef ~~ülkede~~ toplumsal yaşamın her alanında tam bir demokratikleşmenin sağlanmasıdır. Bu, toplumda demokrasi kültürünün yerleşmesiyle, sıkı sıkıya bağlıdır. Günümüzde ülkelerin güvenliği ve özgürce, barış içinde gelişebilmesi için uluslararası ilişkilerin demokratikleşmesi büyük önem taşımaktadır.

Bizim görüşümüze göre demokrasi taktik, gelişme sı ya da bu aşama ile bağlı bir hedef değildir. Toplumsal gelişmenin bütün süreci boyunca gündemde kalacak bir hedeftir. Toplumun sosyalizme hazırlamak için, kapitalizmden sosyalizme geçiş için, sosyalizmi kurmak ve geliştirmek için, daha da ilerlemek için, her zaman demokrasiyi güçlendirmek, geliştirmek vazgeçilmez olacaktır.

Bu amaçlara ancak, komünist partisi de içinde, bütün toplumsal örgütlerin iç yaşamının, bu örgütler arasındaki ilişkilerin, en başta sol güçler arasındaki ilişkilerin demokratikleştirilmesiyle ulaşılabilir. dogmatizmden kurtulma yönünde çaba göstererek birlikte

TKP ve TİP, birleşme sürecinde bu görüşleri oluşturdular, ve TBKP elbette bu sayılan niteliklere sahip çağdaş bir kitle partisi olmayı amaçlıyor.

Bizim arayış çabamızın, Sovyetler Birliğindeki perestroyka ve glasnost süreçleriyle denk düşmesi, bizim bu ülkedeki sosyalizmin yenilenmesi hareketinden bir çok bakımdan esinlenmemize olanak sağladı. Bunu saklamıyoruz, ama yeni anlayışımızı tek başına Sovyetler Birliğindeki gelişmelerle açıklamak gibi bir görüşümüz hiç olmadı.

Soru: TBKP Programı, hedefleri, özü ve biçimi ile legal bir sosyalist parti programı, yani yasal yaşam olanaklarına sahip olmaması için ortada hiçbir neden yok. Söz olarak TBKP şart mıydı? Sosyalist bir parti olarak çıkamaz mıydınız?

Yanıt: TBKP Program Tasarısının bir komünist partisi programı olarak nitelendirilemeyeceğini öne süren ~~algı~~ görüşler daha önce basında yer aldı. Böylesi görüşler, komünistlerin kendilerini,

parti ve mücadele anlayışlarını, programlarını 1930'lu yıllardaki tanımlamalarının bugün de geçerli olduğunu varsayma yanılgısından kaynaklanmak tadır. Bu görüşlerin sahipleri dünya komünist hareketinin 2000'li yılların eşiğinde kendini yenileme ihtiyaç ve çabasına gözardı etmektedir.

Biz günümüzde artık bir komünist partisine ve komünist bir programa ihtiyaç kalmadığı görüşünü de doğru bulmuyoruz. Bu noktadan hareketle çağdaş bir komünist partisinin niteliklerini programatik olarak oluşturmaya çalıştık. Yeni programatik görüşlerimizi legale çıkma kaygısı değil, bu amaç belirliyor.

Bizce şimdi asıl önemli olan, ~~komünist~~ bütün sol güçlerin barış ve demokrasi mücadelesinin hedeflerini programlarında tam olarak yansıtabilmesidir. Örneğin, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı sorunu böyle bir sorundur. Bütün bu sorunların sol partilerin programlarında özgürce dile getirilebilmesi için mücadele zorunludur. TBKP Program Tasarısında barış ve demokrasinin hedefleri ~~da~~abildiğince tam olarak işlenmeye çalışılmıştır. Şimdi TBKP'nin legal olarak kurulması, TBKP Programının serbestçe savunulabilmesi için mücadele demokratikleşme açısından büyük önem taşıyor.

Komünistlerin eğer Türkiye'nin temel sorunlarının çözümüne katkıda bulunma, tartışmaya değer yanıtlar önerme iddiaları varsa, programlarını ve partilerini komünist adıyla ortaya koymaları doğaldır.

Komünist adının legalitesini savunmamız aynı zamanda her türlü demokrat, ilerici, sol akım, görüş ve kişiyi komünist ~~ile~~ "suçlamasıyla" ~~yasaklaya~~ tehdit eden gerici zihniyetin ~~ve~~ ^{kurulması} yasakların kaldırılması zamanının ~~xxx~~ geldiğine inanmamızdandır. Sorun yalnızca bizim partimizin legalitesi sorunu değil, bütün sol akımların, bütün ilerici düşüncelerin özgürlüğü ve güvenliği sorunudur, genel olarak yeni, demokratik, hoşgörüye dayalı bir politik kültürün yerleşmesi sorunudur.

Soru: Madem yasal bir parti kurulmak isteniyordu da, TİP'i neden illegale düşürdünüz?

Yanıt: Bütün sol partileri olduğu gibi TİP'i de "illegale düşüren" 12 Eylül rejimi olmuştur. Biz ayrı bir parti iken, 12 Eylül'den sonra TİP'in özgürlüğünü talep ettik, şimdi de TBKP'nin özgürlüğünü, yasal olarak faaliyet gösterebilmesini talep ediyoruz. Biz hiçbir zaman illegal olmayı bir meziyet saymadık ve legal çalışmayı küçümseme yanılgısına düşmedik. Bu konuda 60'lı yıllarda önemli bir deney birikimine sahip olduk ve şimdi bunu TBKP'ye aktararak demokrasi mücadelesini güçlendireceğiz.

Soru: Türkiye'de bugün emekçi kitlelerin sorunu iş, ekmek, özgürlük sorunudur. Bu sorunun çözümünde Türkiye'de sosyalistlerin elinde. Öteyandan TBKP Programı örneğin nükleer savaşa karşı mücadele gibi taleplerle bu temel sorunun taleplerinden uzaklaşıyor. Yani program egemen güçlerin gümrük duvarından geçmesi için bir belge mi? Özetle programda egemen güçlerin mi, yoksa emekçi sınıfların gümrüğü mü esas?

Yanıt: Emekçilerin sosyal sorunlarına ~~çözüm bulunamaz~~ bizim temel sorunumuzdur ve bu sorunlara köklü çözüm bulunması bizim temel amacımızdır. Biz köklü bir çözümün ancak sosyalizmde olanaklı olacağını savunuyoruz. Bugünkü faaliyetimizin temel içeriği bu çözümün koşullarını oluşturmaktır. Bu ise her şeyden önce, emekçileri öteki insanlarla birlikte ~~yokalmaktan~~ bir nükleer savaş sonucu yokalmaktan kurtarmayı gerektiriyor. Aynı zamanda yeryüzündeki insan varlığını ~~tehdit~~ ve yaşam çevresini tehdit eden öteki global sorunlara çözüm bulunması da zorunludur. Aynı şekilde demokrasi olmadan, özgürlük kazanılmadan emekçilerin sosyal sorunlarına ^{yeterli} çözüm bulunabilmesi düşünülemez. Bu nedenlerden bizim barış ve demokrasi taleplerini öne çıkarmamız, temel sorun olan emekçilerin sosyal sorunlarının çözümünden bizi uzaklaştırmıyor, tersine yakınlaştırıyor.

Elbette burada basit bir öncelik sıralaması söz konusu değildir, barış ^{ve demokrasi} için mücadele ile emekçilerin sosyal sorunlarının çözümü için mücadele karşı karşıya konmamalıdır. ~~(Bütün bu mücadeleler uyum içinde ya da birbirini tamamlayarak yürütülmelidir.)~~ Öteyandan şu da görülmelidir ki, gündemde olan barış ve demokrasi mücadelesine emekçiler ne kadar çok katılırsa, bu mücadelelerin toplumsal ilerlemeye dönüşmesi o kadar kolay olacaktır.

Günümüzde işçi sınıfı bir yandan günlük yaşam sorunlarının çözümü için, iş ve ekmek için kapitalistlere karşı mücadele ederken, bir yandan da kesin kurtuluşun önkoşulu olan barış ve demokrasi için derece derece sınıf karşıtları ile ^{ve} işbirliği için çaba göstermelidir.

Bir kere daha belirtelim ki, TBKP Programında legalite kaygısı ile yazılmış tek bir satır yoktur. Legalite bizim ~~yazdığımız~~ formülasyonlarımızın değil, ~~mücadele~~in, demokrasi güçlerinin dayanışma ve mücadelesinin sonucu elde edilebilir. Egemen güçlerin ne ölçüde gerçekçi düşünebildiklerinin de elbette bir etkisi olacaktır.

Soru:TİP ve TKP birliğinden sonra,sosyalistlerin birliği konusunda ne düşünüyorsunuz?

Yanıt: Biz komünistlerin birliğini TİP ile TKP nin birleşmesi ile sınırlı görmüyoruz.Bu soruna daha geniş bakıyoruz.Daha şimdiden TSİP ile birliği amaçlayan görüşmelere başlamış bulunuyoruz.Bunun yanı sıra bu birlik kapsamında yer almaya hazır çeşitli güçler,çevre ve kişiler vardır. Türkiye'de çağdaş

Perspektif olarak şunu da söyleyebiliriz:~~Her~~ bir komünist partisinin çatısı altında birleşebilecek daha da geniş Marksist güçler vardır.Bugünden böyle bir kapsam içinde kimlerin yer alıp almayacağı konusunda ~~kıstırıcı sınırlama getirilmek isteniyor~~ bir sınırlama getirmenin olanaklı ve doğru olmadığını düşünüyoruz.Partinin politikası,programı,tüzüğü,~~bu konularda~~, genel olarak faaliyetinin içeriği üzerine tartışmalar sürecinde bu konunun netleşebileceğini söyleyebiliriz.

Oteyandan mutlaka bütün sol güçlerin tek bir parti çatısı ~~www~~ altında birleşmesi de zorunlu değildir.Daha önemlisi,sol güçlerin arasında onların birlikte hareket etmesine olanak verecek yeni bir ilişkiler sistemi,diyalog ve tartışma kültürü geliştire ~~xxxxxx~~ bilmektir ve bugün koşullar buna elverişlidir.Bugünden bu yönde adım atılabileceğini düşünüyoruz.

12 Eylül sonrası solda artan arayış çabası,sol güçler arasında yeni tarz ilişkiler oluşabilmesi için iyi bir temel sağlamaktadır.Biz TBKP'nin oluşması sürecinde geliştirdiğimiz kimi yeni yaklaşımlarla bu sürece olumlu bir katkı yapabileceğimizi düşünüyoruz.Gerçeğin tekeline sahip olma anlayışından vazgeçmemiz,sol partilerin öncüsü olma iddiasını bir kenara bırakmamız ve enternasyonalizmin tek taşıyıcı olma görüşünü terketmemiz bu ~~konuda~~ ^{açıdan} önemlidir.Bu görüşlerin herkesce paylaşılması,sol güçlerin ^{arasında} ~~yeni~~ politik kültürün ~~gelişmesinde~~ gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.

Soru: Genel sekreterlerin dönüşü ile ilgili kararda hangi etkenler rol oynamıştır?Boran'ın cenazesine ilginin payı var mı? Dönüş düşündüğünüz işlevi yerine getirdi mi?Hükümet çevresinden bir teminat almanız söz konusu mu?

Yanıt: Uzun süredir komünist hareketin legalitesinin sağlanması-
nın Türkiye'nin demokratikleşmesinin ana problemlerinden biri olduğu görüşündeyiz ve Türkiye'nin bu problemi çözecek olgunluğa ulaşmış olduğunu düşünüyoruz.İkinci olarak,geliştirdiğimiz yeni politik çizgiyi yaşama geçirebilmek için ~~xxxxxx~~ legal çalışmanın bize en iyi koşulları sağlayacağını görüyoruz.

Genel sekreterlerin ülkeye dönüşüne karar verilmesi bu nedenlere dayanmaktadır. Sorun hangi gün ya da ay dönüleceği sorunu değil, hangi dönem sorunudur. Bu dönemde dönülmesi zorunluydu ve öyle oldu. Elbette birliğin açıklanmasının gördüğü ilgi, ~~Kızan~~ ^{Yıldırım} Behice Boran'ın cenazesi törenlerine olağanüstü yığinsal bir katılım olması ve genel seçimlerin öne alınması dönüş gününün somut belirlenmesinde rol oynamıştır.

Birçok kez açıklandığı gibi, genel sekreterlerin dönüşü öncesi hükümet çevrelerinden herhangi bir teminat sözkonusu olmadığı gibi, tersine başbakan "gelmesinler!" diye demeçler vermiştir. ~~Oysa~~ Kanımızca hükümet bu konuda doğru bir tutum alamamış, militarist çevrelerin etkisinde kalmıştır. Oysa genel sekreterler attıkları adımla hükümete de Türkiye'nin demokratikleşmesine katkıda bulunma fırsatını vermişlerdi. Elbette bu fırsatı değerlendirme şansı hala vardır.

Genel Sekreterlerin Ülkeye dönerek, TBKP'nin legal olarak faaliyet göstermesi talebini gündeme getirmelerinin kısa sürede, çabucak sonuç verecek bir eylem değildir. Bunun ilk sonuçları bugünden alınmaya başlamıştır. Sorun Türkiye'nin politik gündemine kesin çözüme ulaşınca kadar kalacak şekilde girmiştir. Bütün Avrupa'da demokratik kamuoyunun dikkati bu sorun üzerinde yoğunlaşmıştır. Eylemin tüm sonuçları, tüm etkisi ~~hemen~~ bütün bir dönem boyunca ortaya ~~çıkacaktır.~~ çıkmaya devam edecektir. Genel Sekreterlerin dönüşü, sol güçlerin, ~~ülkesindeki diğer sol güçlerinin~~ demokratikleşme yönünde yeni inisiyatifler almalarına ne kadar katkı yapabilirse, bu işlev o kadar çabuk ve geniş kapsamlı belirginleşecektir. Sol güçler arası ilişkilerin gelişmesi ölçüsünde de, yeni inisiyatifler alma olanakları artacaktır.

Soru: Gorbaçov'un reformları yer yer parti bürokrasisine takılıyor. Bu reformların getirmek istediği emekçi kitleler arasında bürokrasi bir ağ işlevi görüyor. Bürokrasideki bu durum devam ettiği sürece emekçi kitleler reformlarla nasıl buluşacaklar?

Yanıt: Türkiye'deki ve dünyadaki birçok sol çevre gibi biz de Sovyetler Birliği'ndeki yenilenme sürecini ilgi ve sempatiyle izliyoruz. Bu sürecin başarısı, sosyalizmin bütün ^{değerlerinin} ~~istisnalarla~~ yaşama geçmesi, inanıyoruz ki, bütün dünyadaki barış ve ilerleme güçlerini kuvvetlendirecektir.

Sovyetler Birliğindeki yenilenme ile, toplum ve parti yaşamının baştan aşağı demokratikleşmesi, bu temelde insanın bütün potansiyellerinin harekete geçirilmesi ve bu enerjiyle sosyalizmin ekonomik, kültürel, politik, sosyal, her yönde gelişip güçlenmesi amaçlanmaktadır.

Görüldüğü gibi, bu hedeflerin gerçekleşmesi sancılı bir süreçten geçiyor. Onlarca yılın alışkanlıkları, yanlış uygulamalarının, yukarıdan aşağı yönetim tarzının getirdiği alışkanlıklar, partide ve yığınlarda oluşmuş olan atalet, reformların yaşama geçmesinde frenleyici bir rol oynuyor. Bu arada belirttiğiniz gibi bürokratism ve reformlardan çıkarı zedelenen kesimler olumsuz rol oynamaktadır.

Fakat süreci bütün zorluklara rağmen başarıya ulaştıracak kuvvetler vardır, bir iç dinamik oluşmaktadır ve demokrasinin ve açıklığın yerleşmesi ile bu kuvvetlerin ilerlemesinin güvencesi sağlanmaktadır.

Emekçiler yenilenme politikasını süreç derinleştikçe daha da aktif destekleyeceklerdir.

Bizim Türkiye sol güçleri olarak, Sovyetler Birliğinde olup bitenler hakkında mümkün olan en geniş enformasyonu kamuoyuna sağlamak için çalışmamız ve kendi aramızda bu gelişmeleri değerlendirip tartışmamız, ülkemizin geleceği hakkındaki görüşlerimizi geliştirmeye yardımcı olacaktır.

Soru: 1956'da SBKP 20. Kongresi ardından Kruşev karşı devrimci olarak suçlanmıştı. Gorbaçov'da Brejnev karşıtı olduğuna göre, Brejnev dönemi Glasnost'un önünde bir engel olarak değerlendirilebilir mi?

Yanıt: Kruşev döneminde başlanan reformlar genel olarak yarım kalmıştı. Stalin döneminin çok yönlü politik, ideolojik eleştirisi temelinde hazırlanmış programlar ve kadrolar oluşmuş değildi. O nedenle yeterince köklü ve kapsamlı bir yenilenme projesi geliştirilemedi. İkinci olarak o dönemde reformların yapılmasına geniş yığınlar çekilemedi, bunu sağlayacak bir demokratikleşme hedeflenmedi.

O nedenle Stalin dönemin yanlış yöntem ve uygulamaları, teorik yaklaşımları büyük ölçüde varlığını sürdürdü ve daha sonra Brejnev döneminde bir durgunluk yaşanmasına temel oldu. Aynı nedenler örneğin Polonya'da açık bir krize yol açtı.

Şimdi sorunların Leninci tarzda ele alınmasına geri dönüşüyor, sosyalizme yabancı, gelişmeye ayak bağı olan anlayış ve yöntemler, bu arada Brejnev döneminden kalma uygulamalar aşıyor.

Soru: Reformların yaşama geçirilmesinde emekçi kitlelerin dolaysız desteği söz konusu olabiliyorsa, Sovyetler Birliğinde bunun muhtemel işleyişi ile Çin'de Mao'nun kültür devrimi arasında bir köprü kurulabilir mi?

Yanıt: Sol hareketimizde "Sovyet yanlısı-Çin yanlısı" türünden

çözüm arıyor, Cenevre anlaşması buna elverişli bir koşullar
sağlanmasını içeriyor ve ~~bunun doğrultusunda~~ ABD ve Pakistan'ın buna uyması koşuluyla, Sovyet birlikleri geri çekiliyor. Şimdi herkes barışçı yoldan çözümü desteklemeli, Cenevre anlaşmasının uygulanmasını savunmalıdır.

Günümüzde yalnız Afganistan'da değil, Nigaragua ve Kamboçya'da da silahlı çatışmalara son verilerek, barışçı politik çözümlere ulaşılması yönünde gelişmeler söz konusudur.

Soru: Politik göçmenlerin toplu dönüşünü düşünüyor musunuz? Partiler olarak bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Yanıt: Politik göçmenlerin 20 Mart'taki Köln toplantısı başarılı olmuştur. Politik göçmenler hükümetten ülkeye özgürce dönme haklarını talep ediyorlar. Kamuoyuna ve halkımıza Türkiye'ye geri döneceklerini açıklıyorlar. Bu kadar değerli insanın yurtdışında yaşamak zorunda bırakılması Türkiye için bir yüzkarasıdır.

~~Biz partiler olarak göçmenlerin dönüş hareketinin~~
~~xxxxx~~ Hükümetin bu konuda gerekli güvenceleri sağlaması için ona baskı yapmak demokrasi güçlerinin görevidir. Biz TİP ve TKP olarak ^{özgürce} geri dönüş hakkını ~~xxxxxx~~ elde etmek için harekete geçenleri bütün olanaklarımızla destekliyoruz.

Birçok politik göçmen önümüzdeki dönemde ülkeye döneceğini açıkladı. Biz ^{hem} ~~üzer~~ tek tek, ^{hem de} ~~üzer~~ topluca dönüş yapacak ~~xxxx~~ olanları ~~da~~ aynı şekilde destekliyoruz.

Soru: 12 Eylül'den sonra kurulmuş tek sosyalist parti yasaklanma tehditi altında. Yayınladığınız ortak bildiride Sosyalist Parti'nin kuruluşunu olumlu bir adım olarak değerlendirdiniz. Bu parti'nin kapatılması tehlikesine karşı bir dayanışma düşünüyor musunuz?

Yanıt: Elbette bu çağışı kapatma girişimine karşı çıkıyoruz. Sosyalist partiyi kapatmak isteyen güçlerle, Kutlu ve Sargın hakkında yüzlerce yıl hapis istemiyle dava açanlar aynı güçlerdir. Biz gerek ülkemizde gerekse yurtdışında TBKP'nin legal çalışabilmesi için dayanışma sağlamaya çalışırken, Sosyalist Parti'nin hedef olduğu tahdite karşı da dayanışma talep ediyoruz. Sosyalist Parti'nin ve öteki sol güçlerin hedef olduğu bütün anti-demokratik uygulamalara bundan böyle de vargücümüzle karşı çıkacağız.

Soru: Okuyucularımıza iletmek istediğiniz bir mesaj var mı?

Yanıt: Biz ^{görüşlerinizi okuma} ~~bu~~ olanagi sağladığınız için Sizlere çok teşekkür ederiz. Derginizin demokrasi mücadelesine katkısını saygıyla karşılıyoruz. Sol güçlerin birbirlerine böylesi olanaklar sağlamasının ^{içinde} sol ~~da~~ yeni, demokratik bir politik kültürün yerleşmesine önemli bir katkı olduğunu düşünüyoruz. Özellikle eskiden çok keskin politik kamplaşma içine girmiş güçlerin bunun etkilerini aşarak

yapıcı bir diyanet içine girebilmeleri büyük önem taşıyor.

Bizce demokrasinin kazanılmasında solun belirleyici rolü olacaktır. Bugün ülkemizde önemli bir mayalanma vardır. Demokrasi mücadelesini daha da yaygınlaştırmak ve geliştirmek için, solun rolü şimdi ^{özellikle} önem taşımaktadır. Sol güçlerin sürekli olarak toplumsal yaşamın tüm alanlarını demokratikleştirmek amacıyla, öteki sol güçlerle birleşerek inisiyatifler geliştirmeleri, mücadeleye çok boyutlu bir genişleme kazandıracak ve ivme verecektir. Devrimci sol demokratikleşme yönünde ileriye doğru daha cesaretli adımlar atabilmelidir. Kanımızca özellikle işçi ve sendika hakları, Kürt ulusal sorunu ve düşünce ve örgütlenme özgürlüğü konularını ~~günce~~ ^{güncel} olarak öncelik taşımaktadır.

Biz derginiz aracılığıyla okuyucularınıza, bütün sol güçlere demokratikleşme mücadelesinin somut ^{konu} ~~konularında~~ solun ~~rolü~~ ^{nasıl} inisiyatif kazanabileceği sorununu genişlemesine tartışmayı önermek isteriz.

İlginize teşekkür ederiz.

TÜSTAV
TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMALARI

EVRENİN ELEŞTİRİLMESİ:

Cumhurbaşkanının "KP yasağını kaldırmak lâzım, yoksa AT'ye almıyorlar" veya "idam cezalarını kaldırmak lâzım, çünkü Avrupanın baskısı yüzünden idamları nasıl olsa infaz edemiyoruz" demesi demokrasi ve insan haklarını samimiyetle savunmadığı izlenimini uyandırıyor. Fikir özgürlüğünü yok eden yasaklar ve idam cezası kalkacaksa, Avrupalılar istiyor diye değil, memleketimizin çıkarları bunların kaldırılmasını gerektirdiğinden kalkacaktır.

141., 142. ve 163. maddelerin ve yasalarımızdaki diğer anti-demokratik hükümlerin (mesela 140. madde) kaldırılması lâzım, çünkü Türkiye'nin gelişmesi için demokrasiye ihtiyaç var. Memleketin geleceği için demokrasi ve hürriyet ekmek ve su kadar önemlidir.

Fakat zaten Evren'in sözleri bir vesile oldu. Asıl önemli olan bu vesile ile kamuoyunda başlayan tartışma ve bu tartışma boyunca dile gelen görüşlerdir. Kamuoyunun çoğunlukla fikir özgürlüğü, demokrasi ve insan haklarına uygun bir rejim istediği belli oldu.

AZINLIK VE ÇOĞUNLUK:

Bertrand Russel bir kitabında "demokrasi olabilmesi için iki vazgeçilmez şart var" diyor. Birincisi bütün fikirlerin dile getirilebileceği bir ortam. İkincisi, herkese fikrini söyleme imkânı verdikten sonra çoğunluğun karar vermesi.

Çoğunluğun dediği olsun demek, çoğunluğun her dediği doğrudur demek değil. Çoğunluk yanlış karar da verebilir. Bazen bir gerçeği savunanlar azınlıkta olabilir. Yeni fikirleri ilkin az sayıda insan, hatta bazen tek bir kişi öne sürüyor. O halde toplum çoğunluğun kararlarına göre idare edilmeli, fakat azınlıkta kalanların da fikir ve görüşlerini dile getirme, propaganda etme hakkına saygı gösterilmeli. Eğer azınlıkta diye bu insanlara fikirlerini söyleme, eleştirilerini dile getirme hakkı tanınmazsa, toplum ilerleyemez. Bu yüzden sağlıklı karar verilebilmesi için fikir özgürlüğü elzem.

O halde çoğunlukla alınabilecek kararların da bir sınırı var. Eğer demokrasi istiyorsak, çoğunluğun her dediği olur diyemeyiz. Çoğunluğun iradesinin bir sınırı var. Bu sınır bizce insan haklarına belirleniyor. Çoğunluk istese bile insan haklarına dokunulamaz. Kimsenin fikirlerini açıklama hakkı elinden alınamaz. Çoğunluk istiyor diye kimse idam edilemez. Edilirse bunun adı hukuk değil linç olur.

NASIL BİR DEMOKRASİ?

Aslında biz öyle bir toplum düzeni istiyoruz ki, o toplumun bireyleri en geniş özgürlüğe sahip olsunlar. Toplum bireye mümkün olan en geniş özgürlüğü sağlamalıdır. Komünizm derken, biz bunu anlıyoruz. Daha 1848'de, Komünist Manifestoda Marks ve Engels bu idelali şu cümleyle ifade

ediyorlar: "öyle bir toplum ki, tek tek her bireyin özgürce gelişmesi, herkesin özgürce gelişmesinin önkoşulu olsun."

Bugün insanlık bu idealden uzak. Mesela özgürlük olsun diyoruz. Fakat sınırsız özgürlük değil, sınırlı. Neyle sınırlı? Esas itibarıyla insan haklarına saygı ile sınırlı. Yani kimsenin özgürlüğü insan haklarını yok etmek için kullanmasına izin verilemez.

Mümkün olduğu kadar geniş fikir özgürlüğü olsun. Fakat ırkçılığı propaganda etmek, savaş kışkırtıcılığı yapmak, pornografi serbest olsun mu? Bunların tartışılması gerekir. Fakat asıl üzerinde durulması gereken şu: Neden özgürlüğün kötüye kullanılmasından korkuyoruz? Burada mesele tek bir kişinin ırkçı fikirler öne sürmesi değildir. Eğer bu yasaklanıyorsa, ırkçı fikirler demokrasi ve insan hakları açısından bir tehlike oluşturuyor demektir. Bu durum toplumun bir zaafını gösteriyor. Demek ki toplumu oluşturan bireyler öyle bir durumda ki, ırkçı fikirlerin etkisine kapılıp demokrasi ve insan hakları için tehlike haline gelebiliyorlar. Neden? Asıl üzerinde durulması, çare aranması gereken budur.

FIKIR ÖZGÜRLÜĞÜ VE ŞERİATÇILIK:

Veya şeriatçılığı ele alalım. Şeriat düzeni ile demokrasi ve insan hakları bağdaşabilir mi? Bizce bağdaşmaz. 163. maddeyi kaldırmayalım, yoksa şeriatçılık alır yürür diyenler var. Eğer bugün, Cumhuriyetin ilanından 65 yıl sonra, halkın hatırı sayılır bir bölümünün şeriat isteyenlerin peşinden gideceğinden korkuluyorsa, 163. madde bir çare olamaz. Olmadığı belli demektir. Durum ortada: 163. madde yıllardır var. Şeriatçılık tehlikesinin ise azalmadığı, arttığı söyleniyor.

Asıl çare bireylerin, toplumun gelişmesidir. Demokrasi kültürünün yerleşmesidir. Bu ise yasaklarla olmaz. Tam tersine, fikir özgürlüğünü budamak, demokrasiyi sınırlamak bu yönde bir gelişmeye engeldir. Vatandaşlar demokrasinin, insan haklarının yararlarını bizzat yaşayarak görmeliler ki bunlara sahip çıksınlar. "Evet, dini inançlarıma göre yaşamak istiyorum, fakat insan haklarından da vazgeçmem" desinler.

Biz vicdan özgürlüğünü, yani her vatandaşın inanç veya dünya görüşüne uygun biçimde davranabilmesinden yanayız. Ancak, bu özgürlükten yararlanmak isteyenler, özgürlüğün temeli olan insan haklarına saygı esasını kabul etmelidirler. Yani, insan hakları vicdan özgürlüğünün de sınırı belirler. Mesela "irtad" denen şey, yani islamiyetten ayrılan bir kişinin katlinin vacip olması, insan haklarıyla bağdaşmaz. Veya: biz başörtüsü takıyor diye yapılan baskılara karşıyız. Fakat inançlarına uygun giyinme hakkını talep edenler, başkalarının da bu hakkına saygı göstermelidirler. Pantolon giydi, kısa etek giydi diye yapılan saldırılara karşı çıkmalıdır.

öyle bir toplum haline gelmeliyiz ki, halkın ezici çoğunluğu insan haklarına sahip çıksın, bunları savunsun. O zaman insan haklarının kötüye kullanılması tehlikesi de kalmayacaktır. Bunun için çok yönlü çalışmak lâzım. Fikir özgürlüğü lâzım. Halkımızın hayat seviyesinin yükselmesi lâzım. Kadınların toplumun idaresinde daha fazla rol almaları lâzım.

DEMOKRASİNİN DAYANDIĞI TEMEL ANLAYIŞLAR:

Demokrasinin kalıcı olabilmesi için şu fikirlerin yaygınlık kazanması gerekiyor: Bir kere, herkes yanılabilir. Hiç kimse mutlak doğruyu bulduğu veya söylediği iddiasında olamaz. Her zaman bir yanlış payı bırakılmalıdır. İkincisi, buna bağlı olarak karşılıklı hoşgörü. Hepimiz beğenmediğimiz, karşı olduğumuz fikir ve görüşlere de tahammül etmeyi, bunlarda da bir hakikat payı olabileceğini unutmamayı öğrenmeliyiz. Üçüncü olarak da karşılıklı diyalog. Eğer herkesin başkalarından öğrenebileceği birşeyler varsa, o zaman karşılıklı diyalog, fikir alış veriş kesintiye uğramamalıdır.

BAŞLAYAN TARTIŞMANIN YARARLARINI ŞİMDİDEN GÖRMEK MÜMKÜN:

Bir çok kişi ve kuruluş görüş belirtti. Bunların ezinci çoğunluğu fikir özgürlüğünün sağlanması gerektiğini belirtti. Bu önemli bir kazanım. İkinci olarak görüş belirtenlerin bir çoğu insan haklarına sahip çıkmak, bunları savunmak temelinde bir demokrasi ve fikir özgürlüğü olması gerektiğini söyledi. İnsan haklarına böylesine önem verilmesi de çok yerinde ve ülkemiz açısından bir kazanımdır. Bu tartışmanın genişletilmesi ve demokratik hakların alınması için girişimlerin yapılması gerekiyor.

TÜRKİYE

KAMUOYU ARAŞTIRMASI / KOMÜNİST VE ŞERİATÇI PARTİLER

Belki bir gün...

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in son açıklamalarıyla yeniden gündeme gelen 141., 142. ve 163. maddelerin kaldırılması, yani komünist ve şeriatçı partilerin kurulabilmesi konusunda kamuoyu ne düşünüyor? MAKRO AŞ'nin, **Nokta** için üniversite mezunları arasında yaptığı araştırmaya göre, komünist partiye yüzde 74.5'le "Evet", şeriatçı partiye yüzde 55.0'la "Hayır"... "Demokratik" henüz yelpazenin bütününe yayılmış değil

Komünist ya da şeriatçı parti kurulabilir mi? Yani, 141., 142. ve 163. maddeler kaldırılabilir mi? Türkiye gündeminin "klasikleri" arasına giren bu sorular, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Ankara-Bonn uçağındaki sürprizimsi demeciyle bir kez daha ön plana çıktı: "Bir zaman gelecek,

Türkiye'de de komünist partisi kurulacaktır. Ama ne zaman olur onu bilemem." Ardından başka demeciler, görüşler, sol ve İslami kesim içinde küçük umutlar, tartışmalar... Daha geniş bir partiler yelpazesine giden yol, politikanın tepe koltuklarında tartışılırken, MAKRO AŞ, Nokta için, kamuoyunun

görüşünü sordu. Sonuç? Komünist partiye sıcak, şeriatçı partiye soğukça bakışlar... Diğer bir deyişle henüz bütünlüğe karışmamış bir demokrasi anlayışı.

Partilerin kurulması, kurulmamasının ötesinde, böyle bir tartışmanın gündeme gelmesi, genelde olumlu karşılanıyor. İstanbul'un çeşitli semtlerinde, MAKRO'nun sorularını cevaplayan 600 üniversite mezunundan yüzde 58.8'i, "tartışalım" diyor. Yani, Evren'in belirlediği gündemi, olumlu bir gelişme olarak görüyor. Olumsuz diyenlerin oranı yüzde 21.0. "Ne öyle, ne böyle, aslında şöyle" grubu, yüzde 13.3'lük bir "diğer" payına sahip.

"Bu gerçekten önemli bir konu" diyenler, yüzde 44.8'lik oranla rakiplerini çok çok geride bırakıyorlar. Rakiplerinin, yani "Amaan, bu gereksiz tartışma da nerden çıktı?" grubunun yüzdesi yalnızca yüzde 19.0. Bir de ara kategori var:

Siyasiler ne dedi?

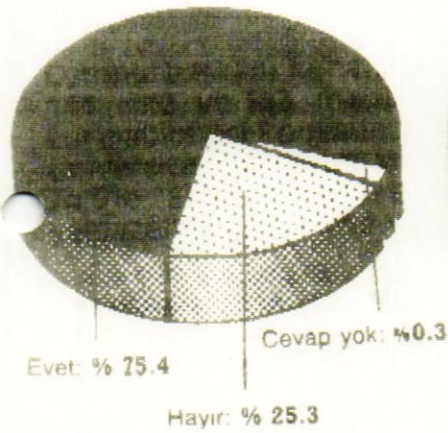
Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in sözleri, siyasiler arasında da geniş bir tartışma yarattı. 141. 142. ve 163. maddelerin çevresinde belirlenen gündem, kimilerinden "derinleşme" talebi alırken, bazı siyasilerden de "zamansız ve gereksiz" damgası yeddi.

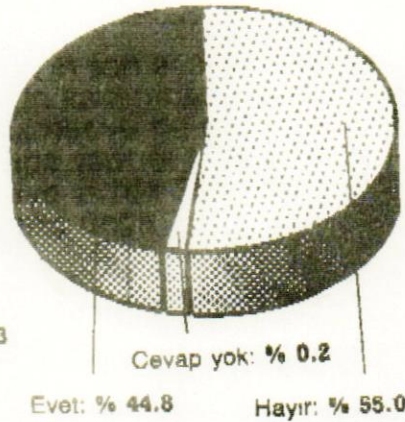
Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in Almanya ziyaretinde komünist partisinin kurulabileceğini söylemesi şaşkınlık yarattı

ÜNİVERSİTE MEZUNLARINA DEMOKRASİ SINAVI

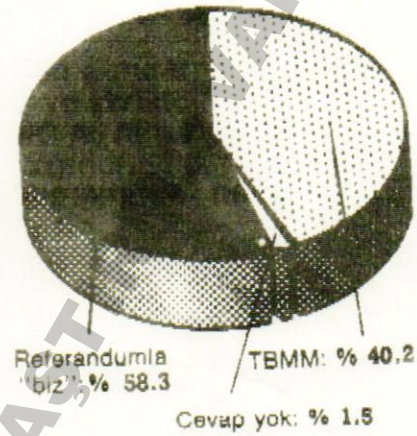
Türkiye'de bir komünist partiye ne dersiniz?

Türkiye'de bir şeriatçı partiye ne dersiniz?

Bu konuda kim karar vermeli?

Önemli-önemsiz, gerekli-gereksiz ayrımının arka planda kaldığını düşünenler, AT'ın bekleme salonundaki bir ülke için bu gündemin zaten zorunlu olduğunu söyleyenler. Bu grup da oldukça kalabalık, yüzde 29.5'lik ağırlıkları var.

Ve ilk soru: Türkiye'de komünist bir parti olmalı mı, olmamalı mı? Üniversite mezunlarının tavrı net;

yüzde 74.5'le "Evet"... Oy pusulasında böyle komünist parti amblemi mamblemi görmek istemeyenler ise "çeyrek" grup: Yüzde 25.3... 19-29 yaş dilimi, komünist partide en az mahzûr gören kuşak; yüzde 76.8 oranında "Evet"çi. Anti-komünistlerin nispeten güçlü olduğu kuşak ise, hayret, 47'lileri de kapsıyor. 40-49 yaş grubunun "Ha-

yır"çı oranı yüzde 29.0...

Ya şeriatçı partiler, onlar da olsun mu? Üniversite mezunlarının çizdiği demokrasi çerçevesinin içinde şeriatçı partilerin yeri, komünist partilere göre çok daha dar: Yüzde 44.8 "Evet" ve yüzde 55.0 "Hayır." Yaş gruplarına gelince; "Cumhuriyet kuşağı" sahnede. 50 yaşın üzerindeki, dini temel üye-

Halil Şıvgın (ANAP Genel Başkan Yard.): "Bu konunun tartışmasız çözümlenebilmesi ancak halkoylaması ile mümkündür. Halk ne isterse o olsun... Ama her şey serbest olacak diye bir şey yok."

Süleyman Demirel (DYP Genel Başkanı): "Türkiye'de komünist parti kurulmasını isteyenler, Anayasa'nın komünist partileri yasaklayan 14. maddesini değiştirsinler."

Erdal İnönü (SHP Genel Başkanı): "Biz bütün fikirlerin partileşmesinden yanayız. Düşünce suçu olmasın istiyoruz."

Bülent Ecevit (DSP'nin eski Genel Başkanı): "Cumhurbaşkanı'nın dile getirdiği niyet, bir an önce uygulamaya geçirilmeli, bu konudaki davalar düşürülmeli, mahkûmiyetler sona erdirilmelidir."

Köksal Toptan (DYP Grup Başkanvekili): "141. ve 142. maddeden daha çok, halkın din ve ibadet hürriyetini kısıtlayan 163. maddenin kaldırılması gerekir."

rine kurulu partileri ancak yüzde 35.6 oranıyla kabullenebiliyorlar. Şeriatçılara en ilk bakan kuşak ise, yüzde 47.9'luk "Evet"le 30-39 yaş grubu.

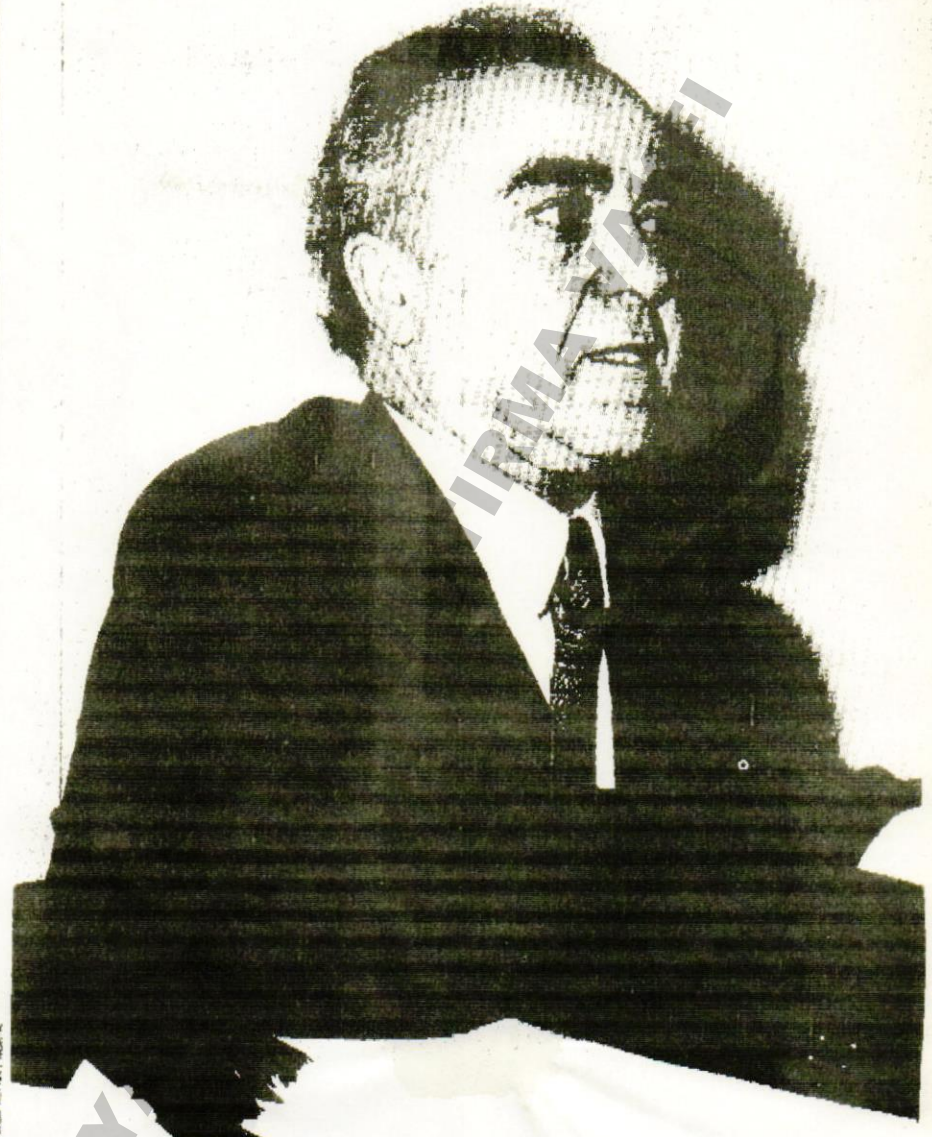
Şeriatçı partilerin de faaliyet gösterebilmesine, diğer bir deyişle 163'ün kaldırılmasına "cinsiyet" penceresinden bakınca... Müthiş bir farklılık çıkıyor ortaya. Üniversite mezunu kadınların, İslam propagandasına ve İslamcı bir iktidarın lafına bile tahammülleri yok: Yüzde 65.7 oranında, "Hayır..." Oysa "hayır"cı erkekler, daha küçük, yüzde 50.7'lik bir grup oluşturuyor.

Bir de çapraz değerlendirme var, yani tek standart-çifte standart ayırımı. Komünist partinin kurulmasından yana olanların yüzde 43'ü, iş, şeriatçı partiye gelince "Olmaz, kurulamaz" diyor. Oysa, şeriatçı partinin kurulmasını savunanlar, komünist partinin de varlığına, yüzde 90.8 gibi yüksek bir oranla sıcak bakıyor.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, komünist parti için "Ama ne zaman kurulur bilemem" dedikten sonra ekliyordu: "Ona halk karar verecek." Pekî, ya kimin karar vereceğini kararlaştırma işi de halka kalırsa? Yani sıra, "Komünist ve şeriatçı partilerin kurulup kurulmayacağını kim belirlesin?" sorusuna gelirse... Referandum geleneği yavaş yavaş kök salıyor galiba: Yüzde 58.3, "Referandumla belirlensin" ve yüzde 40.2, "TBMM tarafından belirlensin".

Halk belirleyecek, TBMM belirleyecek... Henüz, bir karar alma aşamasına gelinmiş değil. Eğer o aşamaya gelinirse, belki de... Evet, belki de "Arık kurulsunlar" denecek. İnsanların kırmızı kravat takmaya korktukları günlerden, anketörlerin "Komünist parti kurulmalı mı?" sorusunu sokak sokak taşıdıkları günlere gelindiğine ve belli bir kesim için geçerli olsa bile, yüzde 74.5 oranında "Evet" cevabı alındığına göre... Kuşkusuz, aynı sorular farklı bir kesime, örneğin ilkökul mezunlarına, kırsal kesim insanlarına sorulsa, denge değişebilir. Şeriatçı partinin "evet"çileri artabilir; komünist partinin "hayır"çıları ağır basabilir. Galiba mesele, herkesin, hep bir ağızdan yelpazenin bir ucundan diğer ucuna "evet" taraması yapabilmesinde. Demokrasinin politika sahasına "eksiksiz" kadrosuyla çıkabilmesinde ●

14 NOKTA 8 KASIM 1988

SÖYLEŞİ / SEYFİ OKTAY

Eylülzedelere tazminat

Yaklaşık bir yıl önce SHP Merkez Yürütme Kurulu toplantısında, "12 Eylül'ün yaralarını nasıl sararız, yol açtığı tahribatı nasıl gideririz?" tartışılıyor ve genel af yasa önerisi hazırlanmasının zorunluluğu üzerinde duruluyordu. Ancak tek başına affın yeterli olmayacağı görüşü ağırlık kazanınca, çeşitli yasal düzenlemeler içeren bir "Sosyal Barış Paketi" hazırlanması karar-

laştırılıyordu. Paketi hazırlama görevi de eski grup başkanvekili ve hukuk komisyonu üyesi Seyfi Oktay'a veriliyordu. Önümüzdeki günlerde SHP Meclis Grubu'na verildikten sonra son şeklini alacak olan "Sosyal Barış Paketi"nde, "12 Eylül mağdurları"na "tazminat" ödenmesi de öngörülmüyordu.

Paketi hazırlayan Seyfi Oktay, Nokta'nın konuyla ilgili sorularını

TÜRKİYE

KUTLU VE SARGIN KOMÜNİST PARTİ
TARTIŞMASINA TEMPO ARACILIĞIYLA KATILDI“Ulusal
mutabakat
sağlanabilir”

CUMHURBAŞKANI KENAN EVREN'İN “TÜRKİYE'DE KOMÜNİST PARTİ KURULABİLİR” SÖZLERİ TARTIŞMALARA YOL AÇTI. ŞİMDİ TARTIŞILAN, BU OLASILIĞIN KOŞULLARI... TEMPO'NUN SORULARINI YANITLAYAN TBKP GENEL BAŞKANI NİHAT SARGIN VE GENEL SEKRETERİ HAYDAR KUTLU REFERANDUM DAHİL HER KOŞULU KABUL EDİYOR, “OLAYIN TBMM'DE KOLAYLIKLA HALLEDİLEBİLECEĞİNİ” EKLEMİYİ DE UNUTMUYORLAR.

EVREN'in Federal Almanya ziyaretinin başlangıcında uçakta “Bir zaman gelecektir bizde de komünist partisi kurulacaktır, kurulması da gereklidir. Türkiye’de komünist partisinin kurulması ne zaman olur? Ona bir şey diyemem. Ona halk karar verecek” şeklindeki sözleri, gündeme önce “Neden?” sonra da “Ne zaman?” sorularını getirdi.

Yoksa, Özal’la Evren arasında bir “gizli anlaşma” mı mevcuttu? ANAP’ın “yeni referandumlar” düşüncesi, hayata Anayasa’nın 14’ncü maddesiyle mi geçirilecekti?

Tempo’nun ANAP ve Özal’ın yakın çevresi içerisinde yaptığı araştırma bu sorunun yanıtının “Hayır” olduğunu ortaya çıkardı. Cumhurbaşkanı, “Berlin duvarı”yla ilgili bir soruyu cevaplandırırken “kaldırılacakları” saymış, bu arada TKP’yi de gündeme getirmişti. Ama bunu, Türkiye’de özgürlüklerin genişletilmesini isteyen Avrupa’nın önemli ülkesi Almanya’ya giderken yapmış olması “anlamlı” sayılmıyordu. Çünkü Avrupa Topluluğu’na girişin “koşul”larından biriydi komünist partinin kurulmasına izin verilmesi... Ama “başkoşul” değildi.

AT’la ilişkilerden sorumlu Devlet Bakanı Ali Bozer, Tempo’ya “Hükümetin bu yönde bir hazırlığı olmadığını” açıklarken, AT’a girmeden önce önemli olan Türkiye’deki koşulların bu toplulukla uyumlu hale getirilmesi. Her toplumda birtakım kısıtlamalar, yasaklar olmuştur. Bunlar koşullar elverdiğinde kaldırılır” diyordu.

Avrupa Parlamentosu Türk Grubu Baş-

kanı ANAP’lı Mükerrrem Taşcıoğlu’nun izlenimleri Bozer’i doğruluyordu: “Avrupa Topluluğu ülkeleri için birinci sırada yer alan bir konu değil bu. Hayli gerilerde kalıyor.” Taşcıoğlu, ayrıca “Komünist partisinin kurulmasından neden korkulur, anlamıyorum. Eğer iktidara gelirler korkusu taşıyorsa, o zaman halk istemiş demektir, buna da demokrasiye inanan herkesin saygı duyması gerekir” şeklinde görüş belirtiyordu.

Acaba ANAP içinde konuyu kim gündeme getirecekti? Devlet Bakanı Adnan Kahveci, “ANAP’da konuyu gündeme getirmeye niyetli kimse yok gördüğüm kadarıyla” diyordu. Konu partide de, hükümette de görüşülmemiştir bugüne kadar...

İş gelip “şekil” ve “zaman” meselesinde düğümleniyordu. ANAP’ın ittifakçıları “referandum” eğilimi taşıyorlar ve mutlaka 163’üncü maddeninde kapsamda olmasından yana tavır koyuyorlardı. Cumhurbaşkanı’nın “Bunun kararını halk verir. Son sözü halk söyler” şeklindeki açıklamasını da “referandum işareti” olarak yorumlayanlar vardı.

Konu ne zaman “tartışma” olmaktan çıkıp fiilen gündeme gelecekti? Devlet Bakanı Adnan Kahveci, “1989 takviminde bu konu yok” diyordu Tempo’ya... Avrupa Topluluğu’na girme sürecinde ilerlerken, yapılacak entegrasyon çalışmalarının sırasında ele alınabilecek bir konuydu bu. Yani Kahveci’nin deyişiyle “1990’ların takviminde yer alacak”tı. Ortaya birçok görüş atılırken, acaba konunun bugün muhatabı sayılabilecek, Türkiye Birleşik Komü-

nist Partisi’nin Ankara Cezaevi’ndeki Genel Başkanı Nihat Sargin ve Genel Sekreteri Haydar Kutlu ne düşünüyor? Kutlu ve Sargin, Ankara büromuzdan Ümit Sezgin’in sorularını yazılı olarak yanıtladılar:

TEMPO: Sayın Cumhurbaşkanı’nın Federal Almanya’da yaptığı açıklamayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Samimi olmadığı yolundaki görüşlere katılıyor musunuz?

SARGIN-KUTLU: Sayın Cumhurbaşkanı’nın Federal Almanya gezisi sırasında demokrasi ile ilgili görüşleri ve buna bağlı olarak “Bir gün bizde de komünist partisi kurulacaktır” sözlerinin içtenlikli olup olmadığı haklı olarak soruluyor. Bu konuda çok şey söylemek olanaklıdır. 12 Eylül rejiminin başı olarak daha birkaç yıl önce söylenmiş sözler ve kararlar, Türkiye Birleşik Komünist Partisi’ni yasal olarak kurmak üzere ükeye dönüşümümüz sırasında bizimle ilgili söylenmiş sözler aklı geliyor. Daha önce değil de niye, kapısını ısrarla çaldığımız Avrupa Topluluğu’nun önemli üyesi Federal Almanya’ya giderken bu sözlerin söylendiği haklı olarak soruluyor. Böyle bir açıklama yapma ihtiyacı neden daha önce duyulmamıştı deniyor. Bu sorular çoğaltılabilir.

Acaba burada bu sözlerin içtenlikli olup olmadığı mıdır önemli olan? Kanımızca asıl söz konusu edilmesi gereken şey, içtenliği her ne olursa olsun bu sözleri söyleme zorunluluğunun duyulmuş olmasıdır. Yakın zamana kadar farklı bir görünüm sergileyen bir kişilik, bugün taban tabana zıt bir görünümle çok seslilikten, buna alışma gereğinden, demokrasinin erdemlerinden ve onun koşulu olarak komünist partisinin kurulmasından söz açı-

Kutlu Medvurg oldu birlik koşu bund

yorsa aiti çi Çu susan ve sal ilere nın ark bu ge So bestçe runun luğu TCK’n dir. Di cenin yayım bu ma rejimi şünce Bir kü kemiz nat ad lerdir. eseri i sendik miştir. mayan patim lerden

Kutlu ve Sargin, sorunun istendiğinde Meclis'te çözülebileceğini vurguluyorlar. Referandumun gerekli olduğuna inanmadıklarını söylemekle birlikte, "Düşüncelerimizi eşit koşullarda açıklama olanağı verilirse, bundan da kaygı duymayız" diyorlar.

yorsa önemli olan budur, değerlendirilecek, altı çizilecek olan da budur.

Çünkü bu durum halkımızın demokrasiye şuşamışlığının, demokratikleşme beklentisi ve sabırsızlığının dışı vurumu, en üst yetkililere kadar kendini dayatmasıdır. Bu sözlerin arkasında bir polisiye mantığın varlığı dahi bu gerçeği örtmemiyor.

Söz konusu olan herhangi bir partinin serbestçe örgütlenebilmesi sorunu değildir. Sorunun merkezinde düşünce ve inanç özgürlüğü yatıyor. Ülkemizin düşünce yaşamı TCK'nın ünlü 141 ve 142'nin sultası altındadır. Düşünce, bilim, sanat özgürlüğü, düşüncecinin bilim ve sanatı halk içinde serbestçe yayılması özgürlüğü, öğrenim özgürlüğü hep bu maddelerin hismine uğramıştır. 12 Eylül rejimi bu maddelere dayanarak ülkemizin düşünce ve politik yaşamını felce uğratmıştır. Bir kültürel kıyım olmuştur. Dün ve bugün ülkemizin sayılı düşünürleri, bilim, kültür ve sanat adamları, bu maddelerle hüküm giymişlerdir. Tonlar ve tonlarca bilim, sanat, kültür eseri imha edilmiştir. Ülkemizin ikinci büyük sendika birliği DİSK bu maddelerle yok edilmiştir. Barış savunmaktan başka bir suçu olmayan Barış Derneği, yine bu maddelerle kapatılmış ve yöneticileri tutuklanıp bu maddelerden hüküm giymişlerdir. Öğretmenlerin,

yazarların, gençlerin, kadınların kooperatifçilerin örgütleri de bu maddelerin uygulama alanı olmuştur. Mahkemelerde hâlâ kimbilir kaç dava sürüp gitmekte, hergün kimbilir kaç yenisi buna eklenmektedir. Kimbilir kaç kişi bu maddelerden dolayı tutuklu ve hükümlü olarak hapis hanelerde bulunmaktadır. Ve yine kimbilir kaç kişi bu maddeler nedeniyle mesleklerini yapamaz duruma düşürülmüşler, politik yaşama katılma hakları ellerinden alınmıştır. Bütün bu uygulamaların nedeni olan söz konusu maddeler yerli yerinde duruyorken demokrasiden, hele çokseslilikten söz etmek olanaklı mı?

TEMPO: Bu durumda yapılması gereken nedir?

SARGIN-KUTLU: Öyleyse yapılacak ilk şey bu maddelerin kaldırılmasıdır. Adalet Bakanlığı bir süre önce bu maddelerin cezalarını yarı yarıya indiren bir tasarının bu ay sonuna kadar Meclis'e sunulacağını söylemişti. Ayrıca Bakanlıkça TCK'da yapılacak değişiklikler için kurulmuş olan komisyonun başkanı Ord. Prof. Sulhi Dönmezer de komisyonun çalışmalarını tamamlayarak raporunu Bakanlığa sunduğunu belirtmiş, bu maddelerle ilgili olarak ise kaldırılabilirliğini, kararın hükümete ait olduğunu eklemişti. Öyleyse şimdi anlamsız bir yarım adım atarak ceza indirimine gitmek yerine, 141. ve 142. maddeleri (163. madde de içinde) kaldırarak bir tasarı hazırlanmalıdır, gecikmeden Meclis'e sevk edilmelidir.

Cumhurbaşkanı'nın bu sözlerinin yanı sıra önceki açıklamalarına ek, İtalya gezisinde Başbakan'ın bir kez daha komünist partisinin yasallaşmasından yana olduğunu açıkladığı hatırlanmalıdır. Anavatan Partisi Mec-

lis ve örgüt yetkililerince benzer açıklamalar yapılmıştır. Ana muhalefet partisi SHP ve parlamento dışındaki partiler başından beri bu yasakların kaldırılmasını savunmaktadırlar. DYP ise son açıklamaları ile ikircikli bir tutum sergiliyor. Politik çıkar hesapları bu ikircikli tutuma neden oluyor. Ancak Sayın Demirel'in önceki birçok açıklamasında diğer partiler arasında mutabakat sağlandığında karşı olmayacakları yolunda görüşler vardı. Bu çelişkiyi açıklamak gerekir.

Böylece görebiliriz ki, sayısal çoğunluğun ötesinde politik güçler açısından demokrasi-nin asgari müstereklerinde ve bunların başında gelen düşünce, örgütlenme özgürlüğü, bağlı olarak komünist partisinin yasallaşması önündeki hukuksal engellerin kaldırılması konusunda bir ulusal mutabakat sağlanabilir. Sayın Ecevit'in bu yöndeki çağrısı yerindedir, çözümleyicidir.

TEMPO: 141 ve 142. maddelerin kaldırılması yeterli midir? Gerekli Anayasa değişikliği halkoylaması ile mi yapılmalı, yoksa direkt parlamento mu kaldırmalı?

SARGIN-KUTLU: 141 ve 142. maddelerin kaldırılmasıyla konu tümüyle çözümlenmiş olmayacaktır. Bu o kadar açıktır ki, şu anda Sosyalist Parti'nin kurucuları bu maddelerden yargılanıyor değiller. Ama bir tüzel kişilik olarak SP bir yüksek yargı organının deyimi ile "Tüzel kişilik için idam kararı" demek olan kapatılma istemi ile Anayasa Mahkemesi'ndedir. İstemde bulunan Cumhuriyet Başsavcısı'nın dayanağı ise 1982 Anayasa'nda yer alan yeni maddelerdir. O halde 141 ve 142. maddelerin kaldırılması büyük bir adım olsa bile, Anayasa değişikliği için harekete geçmek şarttır.

Meclis'in bugünkü aritmetiği istendiğinde sorunun Meclis'te çözümüne elveriş, buna hukuki bir engel yoktur, referandum şart değildir. Demirel ve Ecevit üzerindeki yasağın kalkması için referandumun gerekli olmadığını söyledik, genel eğilim de bu yöneydi. Demokrasinin gereği olan en doğal haklar için referandum ne gerekli, ne de anlamlıdır.

Şu veya bu nedenle referanduma gidilecekse bizim bundan kaygı duymamız söz konusu değildir. Yeter ki, düşüncelerimizi ve programımızı eşit koşullarda açıklama olanağını bulabilelim. Bu açıdan da 141 ve 142. maddelerin kalkması öncelikli koşuldur.

Ayrıca şu da düşünülmelidir: en kötü olasılıkla geçen yılki bir kamuoyu yoklamasının gösterdiği yüzde 26 civarında bir oy, komünist partisinin yasallaşmasını istediği durumda, yüzde 51 oy sağlanamadı diye bu büyük desteği kazanmış düşünce illegalitede nasıl tutulabilir? Bu adaletsizliğin yaratacağı bunalımın sorumluluğunu kim göze alabilir?

Biz yurda dönerken yaptığımız değerlendirmede yanılmadığımızı görüyoruz. Bütün bir yıl boyunca olaylar bizi doğrulayacak biçimde gelişti. Demokrasiyi küçük bir azınlık dışında ulusun çoğunluğu istemektedir. Üstelik halkımız bugün kisitli, sınırlı, güdümlü demokrasi ile çoğulcu, çok sınıflı, çok ideolojili, çok partili demokrasi arasındaki farkı çok daha iyi görebilmektedir. Kaba anti-komünizm, McCarthy'ci düşünceler etkisini hızla yitirmektedir. TBKP'nin yasallaşması bu gelişmeyi daha da hızlandıracaktır.

Interview der Zeitschrift GÖKKUŞAĞI mit dem General-
sekretär der TKP, Haydar KUTLU

KPdT

Sie sind heimgekehrt, nicht gefangen worden. Sie haben
all die negativen Folgen ins Auge gefaßt und um das, was
sie für richtig halten, zu verteidigen, sind sie gekommen.

Die Tat, die ~~das~~ uns neugierig macht, ist ihr Kommen. Die
Täter: Haydar KUTLU (Generalsekretär der TKP), Nihat
SARGIN (Generalsekretär der TIP).

KPdT
APdT

Weil das Thema nicht ihre Partei(en), sondern sie selbst
ist, haben wir gesagt; lernen wir diese beiden Menschen
einzeln kennen. Mit dem einen haben wir angefangen, mit
dem anderen werden wir weiterführen. ~~machen~~.

Haydar KUTLU. Nach Geburtsurkunde Nabi YAGCI. Alter 44.
Geboren in Landkreis Niksar der Provinz Tokat.

Wie weiter?

Für das Weitere haben wir uns bemüht und wie im Beispiel
vom Bettelmönch, der "... abgerissen, barfuß und in ein
Stoffstück eingehüllt... die raue See überquerend mit
dem im Turlut genannten Kloster der Insel Chios seßhaften
Kreter Pope sprach", -jedoch nicht in der Zeit, sondern
räumlich- haben eine Reise unternommen "nicht aus der
Gefängniszelle, die mit ihren achtundzwanzig Menschen
und naßgeschwitzten Zementmörtel schläft, heraus", sondern
hinein, unter nieselndem Regen ...

"Ich habe Tokat beschmückt mit der unübertrefflichen
Phantasie eines Kindes in Erinnerung. Überall in den
Grünen, Weinbergen und Gärten bin ich barfuß aufgewachsen.
Eine, mit einem veralterten Vater in einem, sich einem
kleineren Palast ähnelnden -allerdings bereits zerfallenen-
großen Haus vergangene Kindheit, ohne jemand anderen.

Wenn ich kleinerer Palast sage, soll darunter nicht ver-
standen werden, daß wir reich sind. Wir sollen reich ge-
wesen sein. Unsere Familie soll einer der reichen und
angesehenen Familien Tokats gewesen sein.

Mein Vater war ein kleiner Beamter. Meine Mutter soll, als
ich 3-4 Jahre alt war, an Tuberkulose verstorben sein.
Eine Zeitlang hat mich meine Schwester großgezogen. Nach
ihrer Heirat ist sie weggegangen.

Drei Geschwister waren wir. Ein Mädchen und zwei Jungs.
Ich der jüngste.

Losgeschlagen

Mein Vater hat das übrig Gebliebene, um das Studium meines
Bruders an landwirtschaftlicher Fakultät in Ankara zu
finanzieren, losgeschlagen. Nach dem mein Bruder Agrar-
ingenieur wurde und verheiratet hat, sind wir zu ihm
gezogen.

In den ersten Tagen vom 12. September, als seitens der
Polizei nach mir gefahndet wurde, habe ich mein Bruder
verloren. Er ist an einer Gehirnblutung gestorben. Ich
konnte an seiner Beerdigung nicht teilnehmen. Seinen Tod
habe ich erst später erfahren.

Auch an der Beerdigung meines Vaters konnte ich nicht teilnehmen. ^{Apd}
Damals befand ich mich zur Unterstützung der Wahlvorbereitungen der DP
für die Zwischenwahlen 1967 in Sinop. Sie konnten mich nicht rechtzeitig
ausfindig machen. Nach meiner Rückkehr habe ich den Tod meines Vaters
erfahren. Ich habe versucht einzuholen. In diesem Zusammenhang bin ich
zum ersten Male in meinem Leben ins Flugzeug gestiegen, konnte jedoch
nicht einholen.

Die beste Seite meiner Kindheit kann ich folgendermaßen beschildern: Ich
kann sagen, daß ich auf den Geschmack der Freiheit bereits damals gekom-
men bin, daß ich die Freiheit schon damals kennengelernt habe. Ich habe
keine der Einschränkungen, die für ein Kind in einer klassischen Familie
gelten, erfahren. Wie: Leg dich schon schlafen!, Putze deine Zähne!,
Wasch dir die Hände! u.ä. Mein Vater war autoritär. Jedoch zeigte er dies
nicht offen und beaufsichtigte mich auf Distanz. Wir liebten uns gegen-
seitig, zeigten ^{das} jedoch nicht offen zueinander. Es gab ca. 50 Jahre Unter-
schied zwischen uns. Mir reichte sein mürrisches Gesicht und ihm mein
betrübtes oder nervöses Aussehen aus.

Er sagte folgendes: 'Gott muß du dir durchs Denken selber finden. Ich bin
nur dafür verantwortlich, dir bis zu deinem 7. Lebensjahr die Verpflich-
tungen der Religion beizubringen. Später bist du verantwortlich dafür, ob
du diese Verpflichtungen erfüllst oder nicht.'

Ich fing an zu denken, aber konnte nicht finden und fürchtete mich. Ich
war viel zu stolz dafür, ihn ^{da} nach zu fragen. Ich glaubte fest daran, daß
ich selber finden muß. Dieser innere Kampf hat bis in die Gymnasiumsjah-
re, sogar bis in die ersten Jahre des Studiums gedauert.

Als ich später darüber ^{nach} dachte, habe ich bemerkt, daß ich im Bezug auf die
Entwicklung meines Denkvermögens diesen inneren Kampf vieles, ja sehr
vieles schulde. Ständig habe ich mich von klischeemäßigen Gedanken ~~und~~
verabscheut, gegen sie reagiert. Weil ich heute
die theoretischen Grundlagen meiner Reaktionen gefunden habe, fühle ich
mich als reich."

Die Erinnerungen lassen wir in ihrem Ablauf. So sind wir in den 1950er
Jahren. DP-Regierung ...

"Mit der Grundschule bin ich in Tokat angefangen, im Dorf Makece der
Provinz Sakarya weitergeführt, ^{habe ich sie} in Tokat zurückgekehrt, ^{dann bin ich nach} und dort zu Ende
geführt, ^{und} auch dort mit der Mittelschule angefangen. ^{habe}

Nach dem ich in Erzincan die Mittelschule absolviert habe, sind wir nach
Isparta gezogen. Und das Gymnasium habe ich dann hier abgeschlossen.

ich die Grundschule
zu Ende

Die Gymnasiumsahre waren die Jahre, in denen ich mit den progressiven Ansichten anvertraut wurde.

In dem Jahr, in dem ich in Isparta eintraf, ^{erregte} ~~lenkte~~ ein Mann, der eingewickelt in einer Steppdecke im Rücksitz eines Autos saß und von Zeit zur Zeit durch die Straßen fuhr, meine Aufmerksamkeit. Später werde ich es erfahren, daß er Said-i Nursi ist. Unter den Gymnasiallehrern befanden sich auch Nurcu's (Anhänger des verbotenen Nurculuk-Orden -gegründet von Said-i Nursi. Anm.d.Ü.). Sie verheimlichten ihre Meinung nicht. Auch unter den Schülern gab es viele Nurcu's. Wir hatten eine fortschrittliche Front gegen Nurcu's ..."

Lächelnd erklärt er ...

"Natürlich keine Front im wahrsten Sinne!

Die Schüler (außer den unbekümmerten) waren ^{in Gruppen} auf zwei geteilt. Ich kann mich daran erinnern, daß ich unter einem Pseudonym in einer regionalen Zeitung in Richtung CHP ein paar Artikel geschrieben habe. Ich kann mich aber weder an das verwendete Pseudonym noch daran, was ich geschrieben habe, erinnern ...

Ich war ein Sprachforscher, verteidigte das reine, echte Türkisch. In den progressiven Kreisen setzten wir uns darüber auseinander."

Was las er?

"In der Abschlußklasse habe ich angefangen, ^{die} Zeitschrift YÖN zu lesen. Nazim HIKMET habe ich dadurch ^{kennengelernt} ~~gesehen~~. Das Wort kennen wäre nicht angebracht ... Kennengelernt. Durch ein Referat über Orhan VELI und Nazim HIKMET hatte ich Schwierigkeiten mit der Schulleitung bekommen. Da ich einer der guten Schüler war ~~war~~, wurde nichts daraus geworden.

Dem Wort 'Landesverräter' im Bezug auf Nazim ^{bin} ~~wurde~~ ich erst damals begegnet. Dieses Wort ist mir wie ein Schlag ins Gesicht vorgekommen. Jedoch haben mich die Gründe nicht überzeugen können. Schon damals konnte ich dieser 'Verräter'schaft keinen Sinn beimessen. Wenn ich sagen würde, daß das Wort 'ins Ausland geflüchtet' mich nicht beschäftigt hat, würde ich nicht die Wahrheit sprechen. Die Antwort auf diese Frage werde ich erst sehr spät finden.

Die Reaktion auf das Verbot vergrößerte mein Interesse noch mehr. Ich gewann Liebe ^{zu} ~~an~~ Nazim."

Und die Universitätsjahre ...

"Ich hatte (durch die zentrale Aufnahmeprüfung -Arm.d.Ü) die Möglichkeit erworben, mich in ^{die} juristische Fakultät ^{der} an Uni. Istanbul, in ^{der} sozialwissenschaftlichen Fakultät oder im Fach Anglistik ^{der} an Uni. Ankara einzuschreiben. Damals hatte ich keine Möglichkeiten in Ankara zu studieren. Aus finanziellen Gründen entschied ich mich für Istanbul und ließ mich in ^{der} juristischen Fakultät einschreiben. Ich schätze es war im Jahre 1962 ...

Nach dem ersten Jahr habe ich angefangen mit einigen Kommilitonen in einer WG zu leben. Nach einer Zeit reichte das Geld von zu Hause nicht mehr aus. Ich mußte arbeiten. Ich habe verschiedene kurzfristige Jobs ausgeführt. Zwischendurch habe ich mich auch als Straßenverkäufer betätigt.

Meine erste dauerhafte Einstellung war in ^{die} TÖS (Lehrergewerkschaft der ^{der} Türkei) ~~gewesen~~. Das Jahr davor war für mich die absolute Hungerphase. Ich kann behaupten, daß ich das Gefühl Hunger kenne. Diese hat mich zum ^{noch} noch ² mehr Denken geführt. Gleichzeitig haben sich ^{ver} gemischt mit dem Jugendtemperament auch anarchistische Gefühle in ^{mir} mir entwickelt.

Dieses Hungerjahr hat auch dazu geführt, daß ich in der Fakultät sitzenblieb. Weil ich in der Prüfung die Nichtobjektivität und Ungerechtigkeit des Strafgesetzes einer möglichst scharfen Kritik unterzogen habe, habe ich den ~~Schein~~ Schein nicht bekommen. Dann habe ich das Interesse an Jura verloren. Ich konnte die Realitäten des Lebens mit dem praktischen Recht oder ~~der~~ positiven Justiz, außer juristische Philosophie, nicht vereinbaren."

Was machte er außer Studium?

"Ich hatte großes Interesse an Literatur. Ich war ~~Leser~~ ^{Leser} zahlreicher Literaturzeitschriften. Jedoch wurde ich zum ständigen Verfolger der Zeitschriften wie Yeni Dergi, Papirüs und Türk Dili (Türkische Sprache -Arm.d.Ü.) geworden"

Ihm fällt etwas ein:

"Nach dem meine politische Aktivität sich entwickelt hat, hat sich meine Haltung zur Sprache geändert. Ich verteidigte die Bereinigung und Vereinfachung der Sprache zwar weiterhin, aber in der politischen Sprache trete ich für das 'lebendige' Türkisch ein. Ich halte es für nicht richtig, zwischen uns und der Masse, die bereits Schwierigkeiten hat, das von uns Gesagte zu verstehen, noch eine Sprachbarriere zu setzen. Ich benutze im gleichen Text die neue wie die alte Version eines Wortes. Ich scheue mich nicht davor. Hauptsache es hilft der Verständigung.

Insbesondere die Haltung der Linken ^{sich} in ^{ihrer} ~~ihre~~ Sprachgebrauch von den Rechten zu differenzieren, finde ich oberflächlich. Das Wichtigste ist die inhaltliche Differenz. Ich sage es noch einmal, daß ich auf der anderen Seite die

Bemühungen zur Bereinigung der Sprache in der Literatur für richtig halte!

2. } So sind wir ^{bei den} an die 70er Jahre angekommen ... Damals ^{APdT} TIP-Angehöriger, Nabi YAGCI, der obwohl er seinem Alter nach in die 68er Generation ~~angehört~~, so eine Unterscheidung nicht akzeptiert, wurde auch an 'Sabotage-Prozeß' hineingeführt.

"In der 12. März Ära war ich verantwortlicher Redakteur einer Zeitschrift. Ich wurde einer Verfolgung unterzogen wegen Durchführung von Versammlungen mit Harun KARADENIZ und einer ^{en} weiteren Gruppe von Freunden. Noch dazu wurde ich wegen Brandstiftung am Kulturpalast, in dem ich nicht ^{gewesen} einmal eingetreten bin, und wegen Versenkung eines im goldenen Horn verankerten Schiffes angeschuldigt. Jedoch wurde in Gerichtsverhandlungen nachgewiesen, daß ich mit diesen beiden Taten nichts zu tun hatte, und ich wurde entlastet. Die anderen Prozesse ^{entfielen} wurden durch die erlassene Amnestie ~~entfallen~~.

Bis zum Amnestieerlaß bin ich geflüchtet. Mit anderen Worten war ich gezwungen, dreieinhalb Jahre lang im Lande illegal zu leben und arbeiten. Nach der Amnestie habe ich mich ergeben. Diese Zeit ist die Zeit gewesen, in der mein Interesse an ^{der} TKP und meine Suche nach ^{der} TKP größer wurde. Nach der Amnestie bin ich Mitglied in der TKP geworden. So wurde für mich eine neue, jedoch äußerst wichtige Seite ^{KPdT} im Kampf geöffnet. Als ^{KPdT} TKP-Angehöriger und als eine Person, die bestimmte Verantwortungen übernommen hat, habe ich bis zum Juni 1981, in dem die Polizei nach mir fahndete, meine Tätigkeiten im Lande ausgeübt. Zu dem Datum war ich gezwungen aus dem Lande zu gehen, weil die Umklammerung um mich herum enger wurde und die Partei es so wollte.

So hat mein von Nazim als schwere Kunst bezeichnetes politisches Exilleben angefangen. Über diese Phase wird vieles gesagt und wir werden viel darüber zu sprechen kommen. Dies ist ^{es} ~~Wert~~ dafür ..."

"Sie sind mehr als fünf Jahre im Ausland geblieben. Dieses Leben muß sie unbedingt beeinflusst haben. In welchen ^{Hinsichten} haben sie sich verändert?

"Neben unseren Sehnsüchten, Entbehrungen, Hoffnungen, Hoffnungslosigkeiten und Schmerzen können wir sagen, daß das Exilleben für uns außerordentlich lehrreich gewesen ist. Für mich gesagt: Wenn ich diese Erfahrung nicht hätte, ^{würde} ~~wäre~~ ich meine heutige Horizonterweiterung niemals erreichen können

Den ^{real} ~~realen~~ Sozialismus ^{kenne ich} nicht nur aus den Büchern, sondern durchs Leben. Ich ^{bin} ~~habe~~ gereist und gesehen. Von dem Mensch auf der Straße bis hin zum Wissenschaftler und führenden Politiker habe ich alles kennengelernt. Meine Kunst, Kultur, Erfolge und Probleme ^{es} ~~kannte~~. Die Menschen neuen Typus ohne seines gleichen, die Charaktere kennengelernt, lieb gehabt und ~~Freunde~~

Freundschaften geschlossen.

Ich ~~beune~~ auch die Länder, in denen der Kapitalismus sich weit entwickelt hat. ~~ge-~~
~~kannt~~. Ich habe die neuen Eigenschaften, die der Kapitalismus sich zugeleg^t
hat, beobachtet. Ich habe seinen strahlenden^{gesehen} anziehenden Luxus und gleich-
zeitig was Technologie den Menschen für die Verbesserung ihrer Lebens-
bedingungen geben kann, ~~sehen können~~. Hinter diesem anziehenden Strahlen
der entwickelten kapitalistischen Länder habe ich die Armut und Zerfall,
und auf der anderen Seite hinter ihrem schlichten reizlosen Anschein habe
ich die Behaglichkeit und Humanismus in der sozialistischen Gesellschaft
beobachtet.

Ich schätze, daß das Resümee, das ich von diesem Vergleich ziehe, in den
Büchern nicht gefunden werden kann. Ich habe die Erfahrungen des fort-
geschrittenen Proletariats kennengelernt. Ich wurde Zeuge davon, daß das
'siegreiche' Proletariat sich, um die neuen Probleme überwinden zu können
vorbereitet, den Luftraum nochmals zu entdecken und vieles andere.

All diese^s haben mich dazu gebracht, daß ich an die Probleme meines Landes
jetzt mit einer völlig neuen Auffassung herangehe. Kurzum hat die politi-
sche Immigration^{bitt} sehr vieles beigebracht. Es war sehr bitter, fern von
meinem Land zu bleiben. Jedoch aus den oben genannten Gründen bereue ich
es nicht, niemals."

^{dann} "Und sind Sie zu einem Wendepunkt Ihres Lebens gelangt. Wahrscheinlich den
wichtigsten. Haben Sie sich sehr angestrengt, um so eine Entscheidung zu treffen?"

"Die Entschlossenheit, ins Land wieder zurück zu kehren, war bereits beim
Verlassen des Landes vorhanden. Also im Jahre 1981. Was kann ^{es} noch etwas
natürlicheres geben, ~~als~~ die Rückkehr eines Revolutionären in seine Hei-
mat? Was mich am meisten verblüfft hat, war die Frage; 'warum seid ihr
zurückgekommen?'. Ich erwartete mehr die Frage; 'warum seid ihr wegge-
gangen?'. Sogar bei der Polizei hat man uns ständig ~~nach~~gefragt, warum
wir zurückgekehrt sind.

Etwas interessanteres: Es gab welche unter den Polizisten, die immer
bei uns blieben (nicht die, die ^{die} Verhör^{durchgeführt} genommen haben, sondern die Aufse-
her, den), denen unsere Heimkehr ehrlich nicht in den Kopf ging. Aber nicht
aus politischen Gründen! Sie fragten mich ständig danach, wie man in
Deutschland Arbeit finden kann; ob sie eine Arbeit finden können, oder
nicht, und sagen, wie man überhaupt Deutschland verlassen und zurückkomme^{kann}
soll. Mit der gleichen Situation wurde ich, als ich ins Gefängnis gebracht
wurde, ~~im Gefängnis~~ konfrontiert. Jeder fragt danach, wie man nach
Deutschland gehen kann? Als ob, wenn man die Grenzen öffnet, niemand
mehr im Lande bleiben wird. Schade!..."

"Bestätigt Ihre Rückkehr einerseits eine Entspannung im Lande? Es muß ^{sich} einiges geändert haben, wenn Sie zurückkehren können."

wir sollen zurückgekehrt sein

"Wir wären zurückgekehrt, weil wir daran geglaubt haben sollen, es gäbe Demokratie! Warum fällt ^{es ist nicht in die} in den Köpfen nicht ein, daß wir mit dem Ziel, die Demokratie zu erringen heimgekehrt sind?"

Bevor wir kamen, haben wir desöfteren erklärt: Wir sehen die heutige Situation nicht als Demokratie; Wir kommen für den Kampf um Demokratie!

Die Demokratie und Freiheiten von anderen erwarten; noch dazu in einer sektiererischer Art und Weise, das Verständnis vom Erwarten, dies wurde noch nicht durchgebrochen. Die Demokratie ist unsere Aufgabe. Wenn wir uns nicht zusammen mit allen Kräften für unsere Freiheiten einsetzen, kann die Demokratie nicht erreicht werden. Gibt es Demokratie in Chile? Auch der Generalsekretär der Sozialistischen Partei Chiles ist in seine Heimat zurückgekehrt. Auch er wurde festgenommen. Wir haben die Schwarz-Weiß-Logik immer noch nicht überwinden können.

"Es ist zwar nicht mehr die Rede davon, aber bevor Sie kamen wurde darüber gesprochen, daß Ihr Kommen abgesprochen sei und Sie mit der Regierung eine Einigung geschlossen hätten. Es wurde sogar behauptet, daß Sie mit einigen Persönlichkeiten verhandelt und sich vertragen hätten."

Zu schweigen

"Abgesehen von einer Einigung haben wir nicht einmal, auch ^{nicht} mittelbar nicht sondiert."

Zunächst einmal, unsere Rückkehr vor den Wahlen hat die führenden Kreise empört. Sie sollen keinerlei Zweifel daran haben, daß ^{wo} ~~da~~, in welchem Bezug die führende Kreise sich gestört fühlen, ^{Es sollte} ~~da~~ der Puls der Demokratie liegt!

Jedoch habe ich auch, bevor ich gekommen bin, ^{gesagt} ~~gesagt~~, selbst wenn eine Einigung der Fall wäre, daß diese allein kein Grund zur Kritik gebe. Also es ^{es} ~~gibt~~ nicht kindischer als die Kritik, ^{an einem} ~~weil der Schritt~~, der eine zur Folge sei. ^{haben} ~~hat~~.

Wir sind nicht die Lehrer, die in den Schulen Marxismus pauken. Wir ^{führen} ~~geben~~ einen politischen Kampf. Diejenigen, die 'von vornherein' eine Einigung im politischen Kampf ausschließen, sind die, die ^{sind} ~~sich~~ von Kinderkrankheiten nicht genesen haben. Die es nicht und niemals verstanden haben, welche historische und aktuelle Bedeutung die Freiheit, die legale Gründung der Kommunistischen Partei hat. In Argentinien, in Uruguay haben die Kommunistischen Parteien selbst eine Einigung mit den Putschisten-Generälen nicht ausgeschlossen. Hier geht es um 'do ut des', also 'ich gebe, damit du gibst'."

? die Selbstverständlichkeit dieses Erwartens

Hätten Sie sich

"Wenn Sie schonmal kommen wollten, könnten Sie sich den nicht einen passenderen Zeitpunkt aussuchen? ^{für Ihr Kommen aussuchen können?} Es könnte wahrscheinlich sein, falls Sie noch etwas warten würden, daß Sie nicht soviel Schwierigkeiten bekämen." ^{Es wäre doch wahrscheinlich gewesen, daß Sie zu einem späteren Zeitpunkt nicht solche Schwierigkeiten bekommen hätten.}

"Hier liegt im Bezug auf unser Ziel ein Irrtum vor. Wenn wir bei der Planung unserer Heimkehr persönliche Unversehrtheit als Hauptziel ~~setzen~~ ^{würden}, sollten wir höchstwahrscheinlich noch lange Jahre die Rückkehr nicht in unsere Tagesordnung aufnehmen.

* Die Wahlatmosfera-
phäre war doch
wohl die
passendste
Gelegenheit

Unser Ziel dabei ist es, die Abschaffung aller möglichen Hindernisse ^{für} ~~vor~~ die Meinungsfreiheit, die eine 'unabdingbare' Grundvoraussetzung der Demokratien ist. ^{Das} ~~wohl war die Wahlatmosfera, das Passendste dieses~~ in die Tagesordnung einzubringen.

Bereits seit langem weißt und sieht man, daß das Thema nur von uns in die Tagesordnung gebracht werden kann. Diese Verantwortung haben wir. Denn ^{nach} ~~noch~~ fiel den letzten Wahlen unabhängig ^{von} ihrem Ausgang eine große Bedeutung zu. Unserer Meinung nach war die Demokratie der einzige Tagesordnungspunkt dieser Wahlen. Üzal jedoch versuchte, ^{dies} ~~dies~~ durch seine Taktiken zu überdecken, leider ^{war} ~~könnte~~ er dabei teilweise erfolgreich sein. Ich kann mit Sicherheit sagen, daß unser Kommen im Vorfeld der Wahlen dieses Spiel durchkreuzt hat. ^{Es ist einer der wichtigsten Gründe, daß sie sich bei ihnen ins Fettnäpfchen getreten fühlen.}

* Unser Kommen war
einer der wichtigsten
Gründe dafür, daß Üzal sich im Innersten gestört ^{fühlte}.

"Sie verbinden Ihr Kommen ständig mit dem Ziel ~~der~~ Erringung der Demokratie. Doch, ^{wir sind aber} ~~darin ist~~ jeder gleicher Meinung, daß die Demokratie nicht vollständig funktioniert. ^{Aber war der Haupt} ~~Grund nicht~~ die Gründung einer Partei nach Ihren Ansichten?"

doch alle
gleicher
meinung }

VKPDF

"Die legale Gründung der (TBKP) ist eine Sache, die unmittelbar von der Demokratie abhängt. Ich glaube, daß die Türkei nicht zu leicht wieder zum 11. September oder zum 12. September ~~mehr~~ zurückkehren kann. Mit anderen Worten: Ohne eine * ~~die vor dem 12. September gegebenen~~ weitaus übertreffenden Demokratie errichtet zu haben, kann eine Rückkehr zur Demokratie nicht verwirklicht werden. Aus diesem Grund ist das Problem, die legale Gründung der Kommunistischen Partei, schon eine Notwendigkeit, die durch den Druck des Demokratiebewußtseins in unserer sich entwickelnden Gesellschaft entstand.

* Eine wirkliche Demokratie ~~muß~~ ~~errichtet werden~~ ^{muß} auch von der vor dem 12. September positiv abheben. Eine solche, wirkliche Demokratie muß aber erst errichtet werden.

Entweder gibt es die Meinungsfreiheit oder ^{es} ~~gibt sie nicht~~. Der 12. September hat uns diese Lehre bestens erteilt. Gestern ^{hätte es noch} ~~könnte~~ eine Demokratie mit eingeschränkten Freiheiten geben. ^{heute kann es so etwas nicht mehr geben.} Aus diesem Grund ist unser Kampf um die Errichtung der Demokratie nicht sehr leicht ~~sein~~, ^{er} wird auch nicht leichter werden.

Als wir heimkehrten, waren wir ^{uns} dieser Realität ausreichend bewußt. Wir haben keine leichten Erfolge erhofft, könnten diese auch nicht erhoffen. Wir haben den notwendigen und erforderlichen Schritt getan. Unser Erfolg hängt davon ab, ⁱⁿ wie weit wir ^{auf} die konkrete Notwendigkeit ^{antworten} erwidern können. Mit unserer Rückkehr haben wir die erste Antwort gegeben. Unabhängig von dem Resultat dieses Schrittes haben wir den ersten Erfolg erzielt. Die Initiative liegt schon an uns."

"Sie haben gegenüber der Presse ausgesagt, daß Sie während Ihrer Untersuchungshaft gefoltert wurden. Dies wird bestritten. Was sagen Sie dazu?"

"Unsere Menschen werden so gefoltert, so daß, was uns geschah, dem gegenüber nicht der Rede wert sein kann. Zweitens, selbst die Wiedergabe der erlebten Folterung ist im Bezug auf die Menschenwürde auch eine Folter. Es ist genauso, wie man ein beleidigendes Schimpfwort, das man zu hören bekam, nicht wiedergeben mag...

Jedoch erfordern die heutige Tage von uns, alle möglichen Foltertaten, selbst die kleinsten, ^{ans} Tageslicht zu bringen. Die Erzählung, was uns geschah, hängt mit dieser Verantwortung zusammen. ^{obwohl} Trotzdem, weil es in der Presse erschienen ist, möchte ich nicht in die Details gehen.

Zu dem Fall 'Medikament' werde ich einiges sagen, ^{da} die Öffentlichkeit gegen Folter bereits sensibel wurde. In dieser Sensibilisierung haben die revolutionären, patriotischen Jugendlichen, die bei der Polizei und in den Gefängnissen gefoltert wurden, aber sich gegen Folter tapfer einsetzten; die jungen Menschen, die in den Hungerstreiks starben; die Familien und Angehörigen der Gefangenen, die ⁱⁿ ihre Solidarität mit denen nicht nachgelassen haben, einen großen Anteil.

Ab jetzt kann die Anwendung von Medikamenten zunehmend praktiziert werden, ^{auf} ^{des} aufgrund seiner schwierigen Nachweise, ^{weil} wenn eine medizinische Untersuchung ^{verabreicht} auf der Person, der man Medikamente ^{verpaßt} verpaßt hat, verzögert werden kann -wie es bei uns der Fall war-. Wir ^{sollten} ^{zum} sollten die Sensibilität ^{im} im Thema Folter durch Medikamente erhöhen. Auf diesem Wege können Menschen mit den Straftaten angelastet werden, die sie nicht begangen haben.

Diese Praxis habe ich für mich als ein Experiment angenommen: ^{ist} ^{es} ^{mög-} ^{lich} ^{wäre} diese Methode zu überwinden? Ich weiß nicht welches ^{Medikament} ^{mir} ^{verpaßt} ^{wurde} ^{gab} ^{Es} ^{geben} ^{verschiedene} ^{Medikamente}. Ich glaube aber daran, daß man auch die anderen überwinden kann, weil man bei dieser Methode sein Bewußtsein nicht gänzlich verliert. Wenn man es ganz verlieren würde, würde dies auch den Folterern nicht nützen. Durch ^{das} ^{Medikament} ^{wird} ^{versucht} ^{die} ^{Selbstbeherrschung} ^{lahm} ^{zu} ^{legen}. In der Tat

^{und das} fällt die Konzentration des Denkvermögens sehr ^{stark} viel ab. Man ^{hat} sieht Halluzinationen. Aber trotz alledem ist der Menschenverstand so stark, so daß er die verborgenen Kräfte des Hirnes in Bewegung setzt. Es ist möglich auch diese Methode zu überwinden. Der Menschenverstand und die Menschenwürde kann jeder Art von Folter Herr werden."

"Ihr Kommen und was danach geschah hat sehr viel Reaktionen im Ausland hervorgerufen. Ein Großteil von diesen Reaktionen kamen aus den Kreisen, die mit Ihnen nicht die gleiche Weltanschauung teilen. Unter ^{ihnen gab es} denen geben sogar christliche Geistliche ^{Liede}. Wie erklären Sie sich den Einsatz derjenigen, die in der politischen Auseinandersetzung ^{sich} gegen Sie ^{stellen} plazieren würden?"

~~die Schmerzen die uns entstehen~~

"Es ist etwas außerordentlich schönes, wenn ^{einer von uns mit einer} einer von uns ein ^{und} Mitleid ^{empfindet} empfindet, die Schmerzen davon ein Mensch in einem anderen Land spürt. Hier, in diesem Rahmen sollte man das Interesse der christlichen Geistlichen in Europa für uns und für unser Land sehen. Zweifelsohne ist ihr Interesse nicht nur auf die Türkei beschränkt. Sie interessieren sich ^{für} mit allen Ländern, in denen die Menschenrechte zertreten werden. Wie Chile, Südafrika u.a.

Im Denken der Menschheit passieren ^d grundlegende Änderungen. ^{in das} Der 21. Jahrhundert geht ² Die Menschheit mit einem neuen 'Aufklärung'sgedanken ³ hinein. So lange dieser Punkt nicht verstanden wird, wird unsere neue politische Strategie nicht begriffen werden.

Ich kann zusammenfassend sagen: Die Menschenrechte nehmen neue Dimensionen ein. Der Bereich, Umfang und die Tiefe der Freiheiten ¹¹ ändern und erweitern sich.

Zweitens: Die wissenschaftlich-technische Revolution hat die Welt verkleinert, der Faktor gegenseitiger Abhängigkeit ist entstanden. Also können die Menschen ^{egal} in welchem Land sich nicht frei fühlen, wenn in einem anderen Land die Menschen unterdrückt werden. Auch wenn ihre politischen Meinungen und ihre Glauben anders sind."

"Wie ist Ihre Beziehung zu den islamischen Kreisen in diesem Rahmen?"

"Zweifellos werden auch sie von diesen Entwicklungen, insbesondere von der Friedensbewegung beeinflusst. Sie verfolgen die Geschehnisse in der Welt.

^{muß} Man ^{bedachten} soll differenziert ^{sehen} sehen: Es gibt auch fanatische Kreise. Auf der anderen Seite aber rufen die hergestellten Dialoge mit den antiimperialistischen religiösen Kreisen in den Themen Frieden und Freiheiten, sowie Menschenrechte positive Resultate hervor. Die letzten Beispiele davon haben wir erlebt. Im Theme Frieden wurden zahlreiche gemeinsame Versammlungen durchgeführt. In diesen Versammlungen sind ^{sich in der Ansicht} ^{menschen} unterschiedlicher

Ansicht und unterschiedlichen Glaubens zusammen gekommen.

~~unterscheidende Glaubens und Menschen zusammenkommen können.~~ Die auf Dialog gerichtete Politik ist in unserer Zeit eine überzeugende Politik. Man sollte sich vor dem Dialog mit den religiösen Kreisen nicht scheuen. So ~~einer~~ Dialog erfordert von niemandem, seine Ansichten zu verlassen.

"Wenn Sie ^{das} so sagen, können wir gleich fragen; Wie finden Sie unsere Zeitschrift 'GÖKKUSAGI'?"

"Ich habe ^{mit} nur eine Ausgabe von der Zeitschrift GÖKKUSAGI ~~nur~~ ansehen können. ~~Das~~ Ziel der Zeitschrift ist sehr klar. Soweit ich verstehen ~~könn-~~te, sieht sie die Probleme, die Welt und die Türkei breitgefaßter, durch eine klare Brille. Ich muß sagen, daß dies zur Entstehung einer neuen politischen Kultur dienen wird.

Jedoch schätze ich, daß auch vor der GÖKKUSAGI ^{es} -wie für alle neuen Sachen gültig ist- eine schwere Aufgabe steht, ihr Ziel bekannt zu machen. Noch dazu unter den gegebenen Bedingungen in unserem Land, wo das Presseleben von unzähligen Zangen umgeben ist!...

Eine andere Sache, ^{die} ~~was~~ meine Aufmerksamkeit ^{auf sich} lenkte, ist, ~~daß~~ die GÖKKUSAGI nicht vergessen hat, daß die Menschen nicht nur Lese-, sondern auch Sehvermögen haben. In ihrem schweren Einsatz wünsche ich Eurer Zeitschrift viel Erfolg."

Wir bedanken uns.

"Jetzt sind Sie hier und können die Nachrichten näher verfolgen. Was würden Sie zur aktuellen Politik der Regierung sagen? z.B. zu der Inflation ... z.B. zu dem Übergang zur Konvertibilität ...?"

"Die zerstörenden Ergebnisse, die die Inflation hervorruft, kennt schon der Mensch auf der Straße. Die Konfrontation mit den verschiedenen Begriffen der Ökonomie-Politik und daß ^{darüber} diese auf der Straße gesprochen wird, ist etwas gutes. Jedoch auch irreführend. Mir kommt ^{es} so vor, ^{daß sich Özal,} trotz der großen Bedeutung der Inflation und Preissteigerungen und anderer wirtschaftlicher Probleme, ^{der} Özal sich nicht gestört fühlt, ^{wenn} daß über diese gesprochen und diskutiert wird. Mehr als das, ich glaube, daß er sich ~~dann~~ besonders bemüht, ^{diesen} damit ~~diese~~ Themen Vorrang ^{zu geben} haben. Dadurch wird das Problem Nummer eins der Türkei, die Demokratie, auf die lange Bank geschoben.

~~Es~~ ^{Es} liegt die Annahme in der Luft

Es weht so ein Wind, man nimmt an, daß die (Wirtschafts-)Politik vom 24. Januar (1980) eine Politik der 'inflationslosen Entwicklung' ^{ist}. In Wirklichkeit zwingt diese Politik, mit der Inflation innig zusammenzuleben.

Der Beweis dafür, daß in den Ländern, die sich wie wir in einer Strukturkrise befinden, die Probleme mit finanziellen Maßnahmen nicht gelöst werden können, ist eben die 24. Januar-Politik selbst."

"Wie?"

Politik des

"Ohne Inflation kann die 24. Januar-Politik nicht durchgesetzt werden. So lange ^{diese} die 24. Januar-Politik verfolgt wird, wird die Inflation sich weiterfortentwickeln.

Die heutige Diskussion wird nicht nur um Inflation, sondern um die Inflationsrate geführt. Jedoch unter den gegebenen Voraussetzungen werden ^{die} Ergebnisse ^{der Inflation} ~~um~~ Bezug auf das Volk, unabhängig ihrer Rate, das Gleiche sein, weil wenn die Arbeiterklasse nicht die Freiheiten hat, sich für ihre demokratischen Rechte einzusetzen und Tarifverhandlungen zu führen, wird die Rechnung der Krise durch ~~Inflationsunabhängigen~~ ^{und so es} Mitteln an die Arbeiter und Werktätigen, Angestellten und Beamten, an alle arbeitenden Menschen gestellt. ^{es wird} auch gemacht.

Es geht nicht darum, ob die Wirtschaft in der Krise ist oder nicht. Das ^{Steigen} ~~Aufklettern~~ der Inflation ist nur eins: der Anzeiger der wirtschaftlichen Krise. Die Zunahme der Arbeitslosigkeit und das fehlende Gleichgewicht in Auslandsauszahlungen sind weitere zwei Anzeiger ~~eben~~.

Die ökonomischen Probleme können nicht von den sozial-politischen Problemen abgetrennt werden. Im Gegenteil, ~~die Lösungen können nur~~ ^{nur} wenn man sie zusammen nimmt, ~~vermehrt werden~~ ^{können mehr Lösungen gefunden werden.}

Die bestehende Regierung hat jedoch in der Realität kein Problem wie die Sozial-Politik. Der Grund der wirtschaftlichen Krise liegt eben hier. Also in der ^{Tatsache} nicht produktiv sein zu können'!

Die wirtschaftliche Krise in unserem Land ^{entsteht} ~~entsteht~~ ^{durch} nicht von Überproduktion, sondern ^{durch} von Nicht-Produktivität. Und die Erweiterung der Produktion kann nicht außerhalb der Erweiterung der sozialen Rechte gedacht werden.

Mit anderen Worten: Wenn es Demokratie gibt, gibt es auch die Lösung der Wirtschaftskrise. D.h. wenn es keine Demokratie gibt, gibt es auch kein Brot.

Das Hauptproblem ^{liegt} in der Überwindung der Wirtschaftskrise, die die Inflation hervorbringt. Selbst wenn die Inflation aufgehalten wird, würde dies nicht bedeuten, daß die wirtschaftliche Krise überwunden ist. Und bei der Überwindung der Krise ist eine Konvertibilität im wahrsten Sinne absolut unmöglich. Jedoch wurden ^{aus} ~~an~~ Propaganda ^{zwecken} ~~zwecken~~ vieles unternommen. Diese kann auch mal so etwas werden."

"Welche ~~F~~ Folgen kann die Krise haben?"

"Die wirtschaftliche Krise hat sich vergrößert und vertieft. Jetzt als neues, geht die soziale Krise mit der wirtschaftlichen Krise mit. ^{Die} Soziale

Krise zeigt sich in zwei Formen. In kulturellem, moralischem Rückgang, Entartung und Zerfall. Auf der anderen Seite in Widerstand gegen diese Entwicklung.

Aus diesem Grund kommt die Lösung der Probleme des Landes, heute ^{objektiv} ~~in~~ ^{drängender} ~~Objektiven~~ viel mehr ^{auf} ~~entwickelter~~ als gestern, in die Tagesordnung. Das Wichtigste, die Massen fangen allmählich an, zu sehen, daß die Lösung ^{nur} durch die Demokratie, ^{aber} ~~aber~~ ^{politischen} ~~Demokratie~~ ^{hinausgeht}. ^{möglich} ~~ist~~.

Eben diese Situation, der zu verwirklichende Bewußtseinssprung, wird mit sich bringen, ^{daß} ~~im~~ ^{einer} ~~Mehr~~ die Demokratiesprößlinge, in der Art und Weise, die wir noch nie erlebt haben, blühen. Es bringt diese auch wirklich mit sich. Zur Zeit entwickelt sich eine riesige Erfahrungs- und Kräfteansammlung. Ihre Ergebnisse werden wir gemeinsam erleben. Nicht morgen, in den heutigen Tagen noch werden wir ^{Sie} ~~erleben~~.
....(dipten gelen dalga) , werden wir gemeinsam kennenlernen."

"Es wird eine Diskussion über die Rückkehr der politischen Immigranten, die sich im Ausland befinden, durchgeführt. Was denken Sie jetzt als 'Rückkehrer' ?"

"Durchführung einer Diskusson ist etwas natürliches. Jeder will heimkehren. Jedoch hat das Theme Rückkehr durch den von uns geleisteten Schritt an Aktualität gewonnen. Es ist neu, daß dies als ein aktuelles Thema diskutiert wird.

Ich finde die verschiedenen Meinungen über den Zeitpunkt und über die Voraussetzungen auch völlig natürlich. Es wird jeder Mensch und jede Organisation ^{eine} ~~eigene~~ Planung haben. Jedoch sollte man sich bei der Auswertung vor dem ~~Reinfall~~ ⁱⁿ in die folgenden Extreme bewahren: Die Entscheidung zur Rückkehr ist weder eine Heldentat, noch eine Kapitulation. Es ist notwendig das Natürliche in der erforderlichen Zeit zu machen. Es wäre auch falsch, die Folter und Verhaftung als Maßstab für die Rückkehr zu nehmen. Dies ist ein Kampf. Wenn man dies nicht ^{ins} ~~in~~ Auge faßt, wird es schwieriger, unserer Verantwortung im Kampf für die Erringung der Demokratie gerecht zu werden. Niemand soll sich irreden: Ungesetzliche Praktiken können nicht von heute auf morgen aufhören. Sie können auch nicht durch Gesetzesänderungen abgeschafft werden. Diese werden, bis die Demokratie als Lebensweise eingeführt werden kann, ^{weiter} ~~fortführen~~ ^{bestehen}.

Das Wichtigste ist die Funktionstüchtigkeit dieser Praktiken zu lähmen und dazu noch ^{die} ~~die~~ Angstmauer, die durch diese Praktiken ^{auf} ~~gebaut~~ ^{werden}, ^{versuchen} ~~abzubauen~~. Es soll gesehen werden, daß dieser Angstmauer abgebaut wird. Gestern ^{noch} ~~kam~~ jeder Folterfall mit dem Legen eines Ziegelsteines auf

dieser Mauer ~~zu~~ gleich. Dieser Mauer wurde inzwischen so hoch gebaut, ~~so~~ daß das Fundament dieser nicht mehr trägt. Aus diesem Grund kommt heute jeder Folterfall mit dem noch etwas tiefer^{er} Absinken^s dieser Mauer ~~zu~~ gleich. Wenn wir auf den Straßen frei spazieren wollen, müssen wir leider 'in den Gefängnissen' das Auf- und Abgehen lernen. Dieser lästige, hinder-ⁿisvolle Weg zur Freiheit ist, wie angenommen, nicht von uns vorgeschla-³⁰gen. ^{er}Wie es die Demokratie nicht nur uns eigen ist.

Resim Altlari.

ANMERKUNGEN ZU DEN BILDERN

S. 17 Mit dem Vorsitzenden^{APdT} der TIP, Behice Boran ...

S. 19 Ein paar Minuten vor dem Abflug nimmt er Abschied von seiner Frau, Çiçek Yagci ...

"Meine Frau habe ich in den Universitätsjahren bei den Jugendaktionen und^{der} politischen^{APdT} Arbeit ~~ge~~^{kennen gelernt}kannt. Sie war Mitglied der FKF (Föd. der Meinungsklubs) und TIP, studierte Philosophie an der Uni, Istanbul. Sie hat die Fakultät während der 12. März-Ära absolviert. Danach haben wir den Kampf gemeinsam fortgeführt und führen ^{ihn} wir weiter. Mit ihr ver-
heiratet zu sein, bewerte ich für mich als eine große Chance."

S. 19 (Unten) Ein Familienfoto aus der Kindheit in Tokat ...

^{Es wagen,}
"Nein wir haben keine Kinder. Unter unseren Bedingungen sich ~~wagen~~ Kinder in die Welt zu setzen, sehe ich als eine Tat, die eine großen Mut erfordert. Jedoch setze ich es nicht als Grundprinzip oder Regel voraus. Es ist der Entscheidung jedes Paares selbst überlassen. Ich kann nicht sein lassen ohne ~~es~~ zu sagen, daß wir beide Kinder sehr lieb haben."

S. 20 Letzte Tage im Ausland ...

S. 21 In einer Presseversammlung vor der Rückkehr in die Türkei ...

S. 22 Bekannter griechischer Komponist Mikis Theodorakis zusammen mit H. Kutlu ...

S. 23 Vor dem Abflug in die Türkei im Flughafen ...

ZWISCHEN / ÜBERSCHRIFTEN

S. 16 "Wenn wir auf den Straßen frei spazieren wollen, müssen wir leider in den Gefängnissen das Auf- und Abgehen lernen "

S. 18 "Insbesondere die Haltung der Linken, sich in ihr^{em} Sprachgebrauch von den Rechten zu differenzieren, finde ich oberflächlich" #S. 4 / son#

S. 20 "Das Problem Nummer eins der Türkei ist nicht die Inflation, sondern die Demokratie"